

**ADİYAMAN MÜZESİ'NDE BULUNAN BİR
GRUP PİŞMİŞ TOPRAK KANDİL**

Şeymanur ÇEMLEK

**Yüksek Lisans Tezi
Arkeoloji Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Korkmaz MERAL
2023
Her Hakkı Saklıdır.**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

Şeymanur ÇEMLEK

ADİYAMAN MÜZESİ'NDE BULUNAN BİR GRUP PIŞMIŞ
TOPRAK KANDİL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Korkmaz MERAL

ERZURUM-2023

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “ADİYAMAN MÜZESİ’NDE BULUNAN BİR GRUP PİŞMİŞ TOPRAK KANDİL” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

06/07/2023

Şeymanur ÇEMLEK

Aslı Islak İmzalıdır

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Korkmaz MERAL danışmanlığında, Şeymanur ÇEMLEK tarafından hazırlanan bu çalışma 06 / 07 / 2023 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından, Arkeoloji Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Korkmaz MERAL

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Kasım OYARÇIN

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cüneydi HAS

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
HARİTALAR DİZİNİ	VII
ÇİZİMLER DİZİNİ.....	VIII
GRAFİKLER DİZİNİ	IX
LEVHALAR DİZİNİ.....	X
ÖNSÖZ.....	XIII
GİRİŞ	1
1. AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEM	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ADİYAMAN

1.1. ADİYAMAN'IN TARİHİ COĞRAFYASI.....	3
1.2. ADİYAMAN'DAKİ ANTİK YERLEŞİM YERLERİ.....	4
1.2.1. Arsameia.....	5
1.2.2. Karakuş Tümülüsü	5
1.2.3. Nemrut Dağı Tümülüsü.....	6
1.2.4. Perre	9
1.2.5. Samsat	9
1.2.6. Tille Höyük	10

İKİNCİ BÖLÜM

ANTİK ÇAĞ'DA KULLANILAN AYDINLATMA ARAÇLARI

İLK AYDINLATMA ARAÇLARI

2.1. MEŞALE.....	13
2.2. MUM	15
2.3. KANDİL.....	16
2.3.1. Kandilin Tanımı	16
2.3.2. Kandilin Bölümleri.....	17
2.3.3. Kandil Yapım Teknikleri	20

2.3.3.1. Elde Şekillendirme	20
2.3.3.2. Çarkta Şekillendirme	21
2.3.3.3. Kalıpta Şekillendirme	22
2.3.4. Kandillerin Biçimsel Gelişimi ve Kökeni	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADİYAMAN MÜZESİ'NDE BULUNAN BİR GRUP PIŞMIŞ TOPRAK KANDİL

3.1. TİP 1, ARKAİK DÖNEM KANDİLLERİ	26
3.2. TİP 2, KLASİK DÖNEM KANDİLLERİ	28
3.3. TİP 3, HELLENİSTİK DÖNEM KANDİLLERİ	29
3.3.1. Tip 3A, Çark Yapımı Kandiller (Levha 18-30).....	30
3.3.2. Tip 3B, Kalıp Yapımı Kandiller (Levha 31-40).....	32
3.4. TİP 4 ROMA DÖNEMİ KANDİLLERİ.....	35
3.4.1. Tip 4A Volütlü Kandiller (Levha 41-48)	35
3.4.1.1. Tip 4A. a, Üçgen Burunlu Volütlü Kandiller (Levha 41-46)	37
3.4.1.2. Tip 4A. b, Yuvarlak Burunlu Volütlü Kandiller (Levha 47, 48).....	40
3.4.2. Tip 4B, Kısa Yuvarlak Burunlu Kandiller (Levha 49-53)	41
3.4.3. Tip 4C, Kalp Burunlu Kandiller (Levha 54-58).....	44
3.5. TİP 5, ERKEN BİZANS DÖNEMİ KANDİLLERİ	46
3.5.1. Tip 5A, Öne Çıkıntılı Burunlu, Oval Formlu Kandiller (Levha 59-61).....	46
3.5.2. Tip 5B, Yuvarlak Formlu Kandiller (Levha 62-63)	47
3.5.3. Tip 5C, Sivri Burunlu, Boyunlu Kandiller (Levha 64-67)	48
3.5.4. Tip 5D, Bodur ve Konik Gövdeli, Kısa ve Küt Burunlu, Boyunlu Kandiller (Levha 68-71)	50
3.5.5. Tip 5E, Eğimli Omuzlu, Burun Üzeri Kanallı, Sivri Burunlu Kandiller (Levha 72-80)	51
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	53
KAYNAKÇA	56
KATALOG	62
EKLER.....	142
EK 1. HARİTALAR	142

EK 2. ÇİZİMLER.....	143
EK 3. GRAFİKLER	145
EK 4. LEVHALAR.....	147
ÖZGEÇMİŞ.....	227

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADİYAMAN MÜZESİ'NDE BULUNAN BİR GRUP PIŞMIŞ TOPRAK KANDİL

Şeymanur ÇEMLEK

Danışman: Prof. Dr. Korkmaz MERAL

2023, 227 sayfa

Juri: Prof. Dr. Korkmaz MERAL

Doç. Dr. Kasım OYARÇIN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cuneydi HAS

Geçmişten günümüze farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmış olan Adıyaman ili konum ve coğrafya açısından oldukça önemlidir. Birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış olan Adıyaman kültürler arası etkileşimin kilit noktalarının birinde bulunmaktaydı. Fırat nehri ile yakınlığı sayesinde stratejik bir önemi de bulunuyordu. Bünyesinde barındırdığı birçok ören ve antik kentlerinin yüzey araştırmaları ve yapılan kazılar neticesinde farklı buluntu gruplarıyla zenginleştirilmiş Adıyaman Müzesi şehir merkezinde Atatürk Bulvarı üzerinde yer almaktadır.

Adıyaman Müzesi'nde bulunan 80 adet kandilin 5 başlık altında toplanması ve bu başlıklar altında 17 tip oluşturulmuş ve bu kandiller değerlendirilmiştir. Arkaik Dönem'e tarihlenen ilk örneklerimiz Erken Bizans Dönemi'ne kadar geniş bir tarih aralığına sahiptir. Bu kandillerin tarih aralığının genişliği bölgenin kültürel anlamda zenginliğinin de bir göstergesi olmuştur. Kazı ve satın alma yolu ile müzeye kazandırılan kandillerin büyük bir kısmı müze deposunda korunurken küçük bir kısmı da teşhir edilmektedir. Bu kandillerin değerlendirilip yorumlanması ağırlıklı olarak kandilin gösterdiği form ve burun yapılarıyla yapılmaktadır. Farklı çalışmalardan benzer kandillerinde bulunması ve karşılaştırılmasıyla çalışmamızda bulunan pişmiş toprak kandil örneklerini tarihleri desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Adıyaman Müzesi, Kandil, Pişmiş Toprak

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****A GROUP OF TERRACOTTA OIL LAMPS IN ADIYAMAN MUSEUM****Şeymanur ÇEMLEK****Advisor: Prof. Dr. Korkmaz MERAL****2023, 227 pages****Juri: Prof. Dr. Korkmaz MERAL****Assoc. Prof. Kasım OYARÇIN****Assist. Prof. Ahmet Cuneydi HAS**

Adıyaman province, which has hosted different civilizations from the past to the present, is very important in terms of its location and geography. Adıyaman, which has hosted many civilizations, was among the key points of intercultural interaction. It also had a strategic importance thanks to its proximity to the Euphrates river. The Adıyaman Museum, which has been enriched with various finds from the surface researches and excavations of many ruins and ancient cities it contains, is located on Atatürk Boulevard in the city center.

80 oil lamps in Adıyaman Museum were collected under 5 headings and 17 types were created under these headings and these oil lamps were evaluated. Our first examples dated to the Archaic period have a wide range of dates back to the Early Byzantine Period. The width of the date range of these oil lamps has also been an indicator of the cultural richness of the region. While most of the oil lamps brought to the museum through excavation and purchase are preserved in the museum warehouse, a small part is on display. Evaluation and interpretation of these lamps is mainly done with the form and nose structures of the lamp. The dates of the terracotta oil lamps found in our study were supported by the presence and comparison of similar lamps from different studies.

Keywords: Adıyaman Museum, Lamps, Terracotta

KISALTMALAR DİZİNİ

Bkz.	: Bakınız
Bs.	: Baskı
Cm.	: Santimetre
Çiz.	: Çizim
Ed.	: Editör
Fig.	: Figür
K.Evn. No.	: Kazı Envanter Numarası
Kat.	: Katalog
Lev.	: Levha
Pl.	: Plate
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
No-Nr.	: Numara
OLBA	: Mersin Üniversitesi Kilikya Arkeolojisini Araştırma Merkezi
Res.	: Resim
s.	: Sayfa
Taf.	: Tafel
Vb.	: Ve benzeri
Vol.	: Volume
Yay.	: Yayımlayan/Yayınları
yy.	: Yüzyıl

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Adıyaman Sınırları ve Adıyaman'ın Fiziki Haritası.....	142
Harita 2. Adıyaman İli Antik Yerleşimleri	142

ÇİZİMLER DİZİNİ

Çizim 1. Kandilin Bölümleri	143
Çizim 2. Kandil Kalıbı.....	143
Çizim 3. Kandilin Aşamaları	143
Çizim 4. Kat. No. 32 Tamamlama Önerisi	143
Çizim 5. Kat. No. 33 Tamamlama Önerisi	144
Çizim 6. Kat. No. 43 Tamamlama Önerisi	144
Çizim 7. Kat. No. 44 Tamamlama Önerisi	144
Çizim 8. Kat. No. 45 Tamamlama Önerisi	144

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Kandillerin Dönemlere Göre Dağılımı	145
Grafik 2. Roma Dönemi Kandil Tipleri	145
Grafik 3. Erken Bizans Dönemi Kandil Tipleri	146

LEVHALAR DİZİNİ

Levha 1. Kat. No. 1	147
Levha 2. Kat. No. 2	148
Levha 3. Kat. No. 3	149
Levha 4. Kat. No. 4	150
Levha 5. Kat. No. 5	151
Levha 6. Kat. No. 6	152
Levha 7. Kat. No. 7	153
Levha 8. Kat. No. 8	154
Levha 9. Kat. No. 9	155
Levha 10. Kat. No. 10	156
Levha 11. Kat. No. 11	157
Levha 12. Kat. No. 12	158
Levha 13. Kat. No. 13	159
Levha 14. Kat. No. 14	160
Levha 15. Kat. No. 15	161
Levha 16. Kat. No. 16	162
Levha 17. Kat. No. 17	163
Levha 18. Kat. No. 18	164
Levha 19. Kat. No. 19	165
Levha 20. Kat. No. 20	166
Levha 21. Kat. No. 21	167
Levha 22. Kat. No. 22	168
Levha 23. Kat. No. 23	169
Levha 24. Kat. No. 24	170
Levha 25. Kat. No. 25	171
Levha 26. Kat. No. 26	172
Levha 27. Kat. No. 27	173
Levha 28. Kat. No. 28	174
Levha 29. Kat. No. 29	175
Levha 30. Kat. No. 30	176
Levha 31. Kat. No. 31	177

Levha 32. Kat. No. 32	178
Levha 33. Kat. No. 33	179
Levha 34. Kat. No. 34	180
Levha 35. Kat. No. 35	181
Levha 36. Kat. No. 36	182
Levha 37. Kat. No. 37	183
Levha 38. Kat. No. 38	184
Levha 39. Kat. No. 39	185
Levha 40. Kat. No. 40	186
Levha 41. Kat. No. 41	187
Levha 42. Kat. No. 42	188
Levha 43. Kat. No. 43	189
Levha 44. Kat. No. 44	190
Levha 45. Kat. No. 45	191
Levha 46. Kat. No. 46	192
Levha 47. Kat. No. 47	193
Levha 48. Kat. No. 48	194
Levha 49. Kat. No. 49	195
Levha 50. Kat. No. 50	196
Levha 51. Kat. No. 51	197
Levha 52. Kat. No. 52	198
Levha 53. Kat. No. 53	199
Levha 54. Kat. No. 54	200
Levha 55. Kat. No. 55	201
Levha 56. Kat. No. 56	202
Levha 57. Kat. No. 57	203
Levha 58. Kat. No. 58	204
Levha 59. Kat. No. 59	205
Levha 60. Kat. No. 60	206
Levha 61. Kat. No. 61	207
Levha 62. Kat. No. 62	208
Levha 63. Kat. No. 63	209

Levha 64. Kat. No. 64	210
Levha 65. Kat. No. 65	211
Levha 66. Kat. No. 66	212
Levha 67. Kat. No. 67	213
Levha 68. Kat. No. 68	214
Levha 69. Kat. No. 69	215
Levha 70. Kat. No. 70	216
Levha 71. Kat. No. 71	217
Levha 72. Kat. No. 72	218
Levha 73. Kat. No. 73	219
Levha 74. Kat. No. 74	220
Levha 75. Kat. No. 75	221
Levha 76. Kat. No. 76	222
Levha 77. Kat. No. 77	223
Levha 78. Kat. No. 78	224
Lavha 79. Kat. No. 79	225
Levha 80. Kat. No. 80	226

ÖNSÖZ

Geçmiş dönemlerden itibaren insanoğlunun her zaman etrafındaki olayları keşfetmesi ve bulunduğu çevreye ayak uydurması için gösterdiği çaba ve gayret, ihtiyaç duyulan birçok araç gerecin ortaya çıkmasına ve kullanılmasına sebep olmuştur. Ateşin keşfi ile birlikte insanlar ateşi kontrol altında tutmak istemiş ve ihtiyaç duydukları zamanda ise kullanmayı amaçlamışlardır. Ateşten elde ettikleri ışıkla karanlık dünyalarını aydınlatmak için çaba göstermişlerdir. Günümüz dünyasında aydınlatma bizim için ne kadar önemliyse antik dünyada yaşayan insan içinde o kadar önemliydi. Sabah yaptıkları işleri gecede devam ettirebilmek için bu ihtiyaçlarını farklı araç gereçlerle gidermeye çalışmışlar ve bunları geliştirerek aydınlanma ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Bu aydınlanma araçları içinde adını en çok duyduğumuz kandiller farklı amaçlarla kullanıldıklarından oldukça önemlidir. Aydınlanma ihtiyacının yanında mezar hediyesi, adak malzemesi ve birçok işlevinin olmasıyla birlikte dönemin sosyal hayatı ve ekonomisi hakkında bilgi veren önemli buluntular olmuştur. Kandile kazandırılan bu çok yönlü nitelik yaygın bir şekilde kullanımını arttırmış ve bununla birlikte kazılar sırasında da en çok ele geçen malzemelerden biri olmuştur.

Çalışmada Adıyaman Müzesi'nden Bir Grup Pişmiş Toprak Kandil dönemlerine göre sınıflandırılıp benzerleriyle karşılaştırılarak form ve tipolojik açıdan incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı Adıyaman Müzesi'nde teşhir edilen ve depoda bulunan bir grup kandili literatüre kazandırılarak gelecek çalışmalara ışık tutmasını sağlamaktır.

Çalışmamda bana yol gösteren, destek ve emeklerini esirgemeyen, beni yüreklendiren, lisans, yüksek lisans dönemim boyunca birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum ve öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyacağım tez danışmanım sayın Prof. Dr. Korkmaz Meral'e, lisans ve yüksek lisans döneminde ders aldığım birbirinden değerli bölüm hocalarıma ve çalışmaya son şeklinin verilmesinde desteklerini esirgemeyen kıymetli jüri üyesi hocalarım Doç. Dr. Kasım Oyarçin ve Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Cüneydi Has'a teşekkürlerimi sunarım.

Müzede yaptığım çalışmalar sırasında gerekli ortamı sağlayan ve müzede bulunan kandil grubunu incelememe izin veren Adıyaman Müze Müdürlüğüne ve çalışanlarına, Konservatör Rojda Tekin ve Arkeolog Döndü Gül başta olmak üzere teşekkürlerimi sunuyorum.

Lisans dönemimden itibaren her zaman yanımda olduğunu hissettiren, görüş ve düşünceleriyle bana yön veren, tezimin belirli aşamalarında yardımlarını esirgemeyen Uzman Arkeolog Ahmet Eren Arslan'a teşekkür ederim.

Maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman düşüncelerime saygı duyan ve sevgilerini her zaman hissettiğim başta annem ve babam olmak üzere tüm geniş aileme bana verdikleri sonsuz destekten ötürü teşekkürü bir borç bilirim.

Erzurum-2023

Şeymanur ÇEMLEK

GİRİŞ

1. AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEM

Geçmişten günümüze aydınlatmanın insanoğlunun temel bir gereksinimi olduğunu bilmekteyiz. Bununla beraber ilk çağlardan beri insanlar ateşin keşfi ile birlikte çeşitli yöntemler ve araçlarla bu gereksinimlerini gidermeye çalışmışlardır. Gündüz gün ışığından faydalanarak yaptıkları işleri gece de devam ettirmek istemişlerdir. Bu yüzden gece karanlığını aydınlatmanın her zaman bir yolunu denemişlerdir. Bununla birlikte çeşitli araç ve gereçlerin toplanmasıyla beraber farklı aydınlatma araçları geliştirmişlerdir.

Yapılan bu çalışmayla birlikte antik çağda en çok kullanılan ve kazı alanlarında en çok buluntu topluluğunu oluşturan kandiller hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Çalışmanın da konusu olan Adıyaman Arkeoloji Müzesinde satın alma ve kazı yoluyla gelen bu kandillerin incelenerek dönem özelliklerine göre ayrılması ve bulundukları dönemler içinde kandillerin formları incelenerek alt başlıklar altında değerlendirilip yorumlanması ilk amaçlardandır. Müzede bulunan kandillerin ayrıştırılması ve teze dahil edilmesi, korunma ve az hasarlı durumlarının göz önünde bulundurulmasıyla yapılmıştır.

Adıyaman Müzesi'nde bulunan bu kandillerin envanterleri alınıp ölçümleri yapılarak tek tek fotoğrafları çekilmiştir. Daha sonra bu kandillerin dijital ortamda CorelDRAW programı üzerinden çizimleri yapılmıştır. Munsel Soil Color Charts renk kataloğundan her bir kandilin hamur rengi belirlenmiştir. Kandillerden toplanılan bu bilgiler ile kandillerin kendi kataloğu hazırlanmıştır. Kataloglarda kandillerin fotoğrafları bulunmaktadır. Bu fotoğraflar Photoshop programında düzenlenmiş ve ölçeklendirilmiştir.

Bugüne kadar yurtiçinde ve yurtdışında konu ile ilgili yayımlanan kaynaklar farklı şehirlerde bulunan kütüphanelerde katalog taraması yapıp elde edilmiştir. Bu yayınlarda yer alan kandillerden yola çıkılarak Adıyaman Müzesi'ndeki 80 pişmiş toprak kandilin tarihlendirilmesi yapılmış ve kapsamlı bir şekilde karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Çalışmamız da bulunan kandillerin yorumlanıp değerlendirilmesinde kandilin formu ve burun yapısı da göz önünde bulundurulmuş. Kandiller 5 ana başlık altında tarihsel dönemlere ayırarak çalışılmıştır. Dönemlere ayrılan bu kandiller form bakımından

detaylandırılarak alt başlıkları oluşturulmuştur. Çalışmada bulunan 80 adet kandilin bu başlıklar altında değerlendirilmeleri anlaşılabilirliği önemli ölçüde arttırmıştır. Bakıldığında form tipleri çeşitliliği açısından oldukça zengin bir kandil grubu çalışılmıştır.

Çalışmada yer alan kandillerin katalog numaraları ve Levha numaraları aynıdır. Bu sebeple kandillerin değerlendirilip yorumlanmasında sadece katalog numaraları verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ADİYAMAN

1.1. ADİYAMAN'IN TARİHİ COĞRAFYASI

Adıyaman, Güneydoğu Anadolu'nun Orta Fırat Bölgesi'nde Toros Dağları'nın güneydoğu kısmında konumlanan Malatya dağları ile çevrelenmiştir.¹ Adıyaman'ın doğusunda Diyarbakır, Batısında Kahramanmaraş, kuzeyinde Malatya, güneyinde Gaziantep ve Şanlıurfa yer almaktadır (Harita 1). “Bereketli Hilal” in en üst sınırında konumlanmış olan bu şehir bulundurduğu verimli toprakları ve güneyden Fırat Nehri ile bağlantısıyla tarihin her döneminde insanoğlunun yaşamak için tercih ettiği bölgelerden biri olmuştur.²

Adıyaman isminin nereden geldiğine yönelik birkaç tradisyon ve efsane olmasına karşın, buranın Demir Devri yazılı kaynaklarından elde edilen verilere göre *Kummuh*, *Kummaha*, *Qumaha* ya da *Kutmukhi* gibi isimler verildiğini görmekteyiz.³

Adıyaman şehrinin kültür tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. Baktığımızda Palanlı Mağarasında yapılan incelemeler sırasında bölgenin tarihinin yaklaşık olarak MÖ 40.000 yıllarına kadar uzandığı tahmin edilmektedir.⁴ Bölgenin tarihine ait yazılı bilgiler ise MÖ 3000 yıl kadar geriye gitmektedir.⁵ Farklı dönemlerde birçok medeniyete ev sahipliği yapan Adıyaman ilinde yapılan kazı ve araştırmalar bölgede bu medeniyetlerin varlığını saptanmıştır.

Bu dönemlere sırasıyla bakacak olursak; MÖ 40000 ve MÖ 7000 tarihleri Paleolitik Dönem'e, MÖ 7000 ve MÖ 5000 tarihleri Neolitik Dönem'e, MÖ 5000 ve MÖ 3000 tarihleri Kalkolitik Dönem'e, MÖ 3000 ve MÖ 1200 tarihleri ise Hititlerin bölgede etkili olduklarını bilmekteyiz.⁶ MÖ 1200 ve MÖ 750 yılları arasından Asurlular tarafından

¹ Mehmet Taştanir, *XVI. Yüzyılda Adıyaman (Behisni, Hısn-ı Mansur, Gerger, Kahta) Sosyal ve İktisadi Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999, 1.

² Adıyaman şehir kimliği çalıştay s. 39.

³ Mehmet Ali Kaya, *Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi III (Hellenistik Dönem)*, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2019, 133.

⁴ Mehmet Akar, *İnsanlığın Kültür Mirası Adıyaman*, Peri Yayınları, İstanbul 2000, 5-6.

⁵ Taştanir 1991, 1.

⁶ Çalıştay, 57.

ortaya konulan yazılı belgelerde görülen sık sık adı geçen Kummuhu bölgesinin daha sonraki dönemlerde Kommagene olarak değiştirilen ve bu bölgeyi işaret eden bulgular ortaya çıkarılarak bu dönemlerde bölgede Asur hakimiyeti olduğunu göstermiştir.⁷ Daha sonra MÖ 750 ve MÖ 600 yılları arasında Friglerin, MÖ 600 ve MÖ 334 yıllarında Perslerin hüküm sürdüğü bilinmektedir. Perslerin bu hakimiyetine MÖ 334 tarihinde Makedonyalı Büyük İskender'in doğu seferine çıkıp bölgeye gelmesiyle son verilmiştir.⁸

Makedonyalı Büyük İskender'in ölmesiyle birlikte Seleukos Sülalesinin hakimiyeti altına giren bölge bu sülalenin de zayıflamasıyla birlikte MÖ 69 yılında Kommagene Krallığı olarak bağımsızlığını ilan etmiştir. MS 72 yılına kadar bağımsızlığını devam ettiren Kommagene Krallığı daha sonra Roma İmparatorluğu'na bırakılmıştır. Sonraki dönemlerde ise farklı medeniyetler ve devletlere ev sahipliği yapmıştır.⁹

Adıyaman, Kommagene Krallığı'nın kalıntıları olarak bilinen ve dünyanın 8. Harikası olan il merkezine 71 km, Kahta ilçesine ise 42 km uzaklıkta Doğu Toros Dağları üzerinde bölgeye hakim bir konumda Nemrut Dağı Tümülüsü Adıyaman'ın bilinen en büyük tarih hazinelerinden biridir. Bunun yanında Arsameia Ören Yeri, Perre Ören Yeri, Karakuş Tümülüsü, Sofraz Tümülüsü, Karadağ Tümülüsü, Beştepeler, Haydaran Kaya Mezarları, Turuş Kaya Mezarları, Zey Mağaraları, Gümüşkaya Mağaraları, Palanlı Mağarası, Samsat, Sesönk (Dikilitaş) ve Malpınarı Kaya Yazıtı Adıyaman'da bulunan diğer önemli ören yerleridir (Harita 2).¹⁰

1.2. ADIYAMAN'DAKİ ANTİK YERLEŞİM YERLERİ

Yukarıda anlattığımızdan yola çıkarak oldukça köklü bir geçmişe sahip olduğunu gördüğümüz ve birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Adıyaman, bulundurduğu Antik yerleşim yerler açısından oldukça zengindir. Bu antik kentlerin bazıları şunlardır;

⁷ Taştımır, 2

⁸ Çalıştay s.57

⁹ Adıyaman il Yıllığı' 94, 38

¹⁰ Türkiye'nin Turizm Değerleri I, T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, 51-52

1.2.1. Arsameia

Kommagene Projesi'nin sistematik bir şekilde yürütülen çalışmaları ile ortaya çıkarılan kent, Adıyaman ilinin 60 km uzaklığındadır.¹¹ Bu alanda ki ilk gözlemler Frederic Karl Dörner'in 1938'de "Nemrut Dağı'nın Zirvesinde Tanrıların Tahtları"¹² isimli kitabını yazmak için bölgede keşif gezisi yaptığı sırada bulmuş ve daha sonraki dönem de alanı detaylı şekilde incelemesiyle keşfetmiştir. Burada bulunan kabartmalar ve yazılı kaya duvarı ortaya çıkartılmış, kayanın üzerinde yazılı olan yazıtı okumuştur.¹³ Bu yazıtlar Anadolu'da şimdiye kadar ortaya çıkarılmış en büyük kitabelerdir.¹⁴ Bu kitabeler sayesinde kentin Antiochos'un ataları Arsemez tarafından MÖ 2. yüzyılda yaptırıldığı ve Kommagene Krallığı'nın yazlık başkenti ve idari işlerinin yürütüldüğü bir bölge olduğu ortaya çıkmıştır.¹⁵ Kentin güney yönünde Mithradates'in Herakles ile tokalaşma sahnesini yansıtan bir stel bulunmaktadır. Anadolu'nun bilinen en büyük kitabesi de bu stelin hemen alt kısmında yer almaktadır.¹⁶ Bu yazıtın alt kısmında 158 metreye ulaşan ve üzerinde saray kalıntılarını bulunduran bir tünel ve bu tünelin çıkışında yine bir kitabe yer almaktadır.¹⁷ Alanda yapılan kazı ve araştırmaların sınırlı olmasına rağmen bölgeden oldukça taşınır kültür varlığı ele geçirilmiş ve bunlar müzeye gönderilmiştir. Bölgede başlatılacak olan kazı ve çalışmalar ile özellikle Kommagene Krallığı hakkında oldukça geniş bilgiler verecek ve yoğun bir buluntu kaynağı sağlayacağı şüphesizdir.

1.2.2. Karakuş Tümülüsü

Karakuş Tümülüsü Adıyaman'ın Kahta ilçesinin 12 km uzaklığında olup Nemrut Dağı Tümülüsü'nün başlangıcı olarak kabul edilmektedir.¹⁸ Tümülüs'ün etrafında

¹¹ Türkiye'nin Turizm Değerleri I, T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, 50

¹² Ü. Vural, F. K. Dörner, *Nemrud Dağı'nın Zirvesinde Tanrıların Tahtları: Kommagene-Doğu Anadolu'da Arkeolojinin Büyük Macerası*, Türkiye, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1990.

¹³ M. N. Rifaioğlu, "Kommagene Krallığı'nın Kutsal Alanlarından Biri: Arsemia - Eski Kale", *Kommagene Nemrut Yönetim Planı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ankara 2017, 98.

¹⁴ Çalıştay, 50.

¹⁵ G. Acar, *Nemrud*, GAP İdaresi Kültür Yayınları Serisi, Afşaroğlu Matbaacılık, Ankara 2000.

¹⁶ Özülkan, 226.

¹⁷ Türkiye'nin Turizm Değerleri I, T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, 50.

¹⁸ Türkiye'nin Turizm Değerleri I, T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, 50.

toplamda 9 sütun bulunması gerekirken bugün güneybatı tarafında 1, doğuda 2 ve kuzeybatı tarafında ise 1 sütunun bulunmasıyla toplamda 4 sütunu günümüze ulaşabilmiştir. Tümülüs'ün güneybatı tarafında yer alan, 7 tamburdan oluşan ve üzerinde bir kartal heykelinin de bulunduğu sütun tümülüse adını vermiştir.¹⁹ Doğuda bulunan ve 6 tamburdan oluşan sütunların birinin üzerinde kırık bir şekilde duran bir hayvan betimi bulunurken diğer sütunda herhangi bir kabartma veya heykel bulunmamaktadır. Kuzeybatı tarafında yer alan sütun ise yine 6 tamburdan oluşmuş ve bu sütunun üzerinde tokalaşma sahnesinin bulunduğu bir stel vardır. Sütunun bulunduğu alanda oldukça aşınmış durumda olan bir de aslan heykeli göze çarpmaktadır.

Bölgede yapılan çalışmalar Sana-i Nefise Mektebinin de bir parçası olan Osgan Efendi ve Müze-i Hümayun müdürü Osman Hamdi Bey tarafından gerçekleştirilir. Daha sonra Dörner ve O. Puchstein'in bölgede yaptığı araştırma ve sondajlarda tümülüsün II. Mithradates'in annesinin ölümünün ardından burayı yaptırdığını ve daha sonra kız kardeşleri Antiochis ve Laodike ile birlikte ölen kızı Aka'nın da cesetlerinin burada olduğu ortaya çıkarılmıştır.²⁰ Bundan dolayı buraya Kadınlar Anıt Mezarı ismi de verilmiştir.

6 Şubat 2023'de bölgede meydana gelen ve büyük yıkıma sebep olan depremten dolayı tümülüsün güneybatı tarafında bulunan ve 7 tamburdan oluşan, tümülüse adını veren ve üzerinde kartal heykelinin bulunduğu sütun büyük zarar görmüştür. Bölgeye gelen araştırma ekibi kısa sürede bu sütunu ayağı kaldırmış ve eski haline getirmiştir.

1.2.3. Nemrut Dağı Tümülüsü

Adıyaman il merkezine yaklaşık 36 km uzaklıkta ve Kahta ilçesinin 9 km doğusunda yer alan bu tümülüs, Nemrut Dağı'nın 2150 m yüksekliğinde bulunmaktadır.²¹ Üzerinde tümülüs ve kutsal alanı bulunduran Nemrut Dağı, Torosların arasında bir

¹⁹ M. N. Rifaioğlu ve E. Öztepe, "Kral II. Mithridates'ten İsiyas'a: Karakuş Tümülüsü," *In Kommagene Nemrut Yönetim Planı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ankara 2017, 138-147.

²⁰ M. N. Rifaioğlu ve E. Öztepe, "Kral II. Mithridates'ten İsiyas'a: Karakuş Tümülüsü," *In Kommagene Nemrut Yönetim Planı*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2017, 138-147.

²¹ M. Cansever, *Türkiye'nin Kültür Mirası 100 Mimari Şaheser*, NTV Yayınları, İstanbul 2009, 16

dağdır.²² UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası olarak kabul edilen ve Dünyanın Sekizinci Harikası olarak bilinen Nemrut Dağı Tümülüsü, Kommagene Krallığı'ndan kalan eserleri barındırmasıyla ülkemizin en önemli Milli Parklarından biri olarak kabul edilmektedir.²³ Güneşin doğuşunun ve batışının izlenebileceği en güzel yerlerden biri olmasıyla ünlü olmakla birlikte her yıl binlerce turist ağırlamaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde tarihe oldukça meraklı olan Alman subay Helmut Von Moltke bölgede bulunan tarihi kalıntılar ile ilgili bilgiler verdiği "Türkiye Mektupları"²⁴ adlı eserini yayımlamıştır. Fakat sebebi bilinmemekle birlikte Nemrut Dağı'nda bulunan eserlerden söz etmemiştir.²⁵ 2150 m rakımdaki devasa heykeller ile bezenmiş Nemrut Dağı Tümülüsü ilk olarak 19 Ekim 1882'de Berlin Müzesi'nin yayımladığı raporla birlikte Bay Otto Puchstein tarafından incelenmiştir. Bu raporla birlikte Berlin Müzesi, Karl Human'ın da içinde bulunduğu bir ekip göndermiştir. Bu girişimden sonra Osmanlı Hükümeti de burada bulunan eserlerin aydınlatılması ve incelenmesiyle eserlerin tarihine ışık tutacak araştırmaları başlatmıştır. Bu araştırmalarda dönemin müze müdürü ve Sana-i Nefise mektebinin de bir parçası olan Osman Hamdi Bey alana gitmiştir. Dönemin şartları, arazinin eğimli yapısı ve olumsuz hava koşullarıyla birlikte oldukça zor bir araştırma süreci yaşadığını Osman Hamdi Bey'in kendi raporlarından öğrenmekteyiz.²⁶ Bu dönemden sonraki çalışmalar farklı ülkelerden gelen arkeologlar tarafından günümüze kadar getirilmiştir.²⁷

Bölgede bulunan kutsal alan Pers ve Yunan dinlerinin birleşiminden oluşmuş ve Kommagene Kralı I. Antiochos'un eseridir.²⁸ Bu anıtsal eserler doğu ve batı kültürlerinin günümüze kadar ulaşmış bulunan ve mevcudiyetini koruyan kıymetli değerleridir.²⁹ Yapımı Antiochos'un ölümünden sonra tamamlanmış ve küllerinin ya da kemiklerinin alanda kayaya oyulmuş bir odaya yerleştirilerek üzerinin 50 m yüksekliğinde ve 150 m

²² Y. Didman, T. Yüksel, E. Yetiş, "Kommagene" Nemrut'tan Adıyaman'a Bir Tarih Yolculuğu, Adıyaman Valiliği Kültür Yayını, Adıyaman 2003, 4

²³ B. Özukan, (ed.), Türkiye'nin Kültür Hazineleeri, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2003, 224.

²⁴ Helmut von Moltke, Moltke'nin Türkiye Mektupları, (çev. Hayrullah Örs), Remzi Kitapevi, İstanbul 1999.

²⁵ Çalıştay, 49.

²⁶ Osman Hamdi Bey, Nemrut Dağı Tümülüsü: Yolculuk, Tasvir, Yazıtlar, Planlar ve Fotoğraflarla Birlikte, Türk Arkeoloji ve Kültürel Miras Enstitüsü, Gaziantep 2022, 18.

²⁷ Didman, Yüksel, Yetiş 2003, 5

²⁸ Cansever, 16.

²⁹ Kaya, 137.

çapında toprakla örtüldüğü düşünülmektedir.³⁰ Üç tarafı teraslar ile çevrili olan tümülüsün Doğu terasında tanrılar galerisi, atalar galerisi ve sunak bulunmaktadır.³¹ Bu heykellerin diziliş sırasına baktığımızda ilk sırada Antiochos, Kommagene Fortuna, heykellerin içinde en uzun olan ve üçüncü sırada yer alan Zeus, Apollon ve son olarak gücün temsilcisi olarak görülen Herakles yer alır.³² Sıranın sonunda görülen gökyüzü hakimiyetinin bir temsili olan kartal ve yeryüzünün hakimi olarak görülen aslan heykelleri de göze çarpmaktadır.³³ Bu heykeller yaklaşık olarak 8-10 metredir ve heykellerin bulundukları kaidelerin arkasında hem Yunan hem de Pers adları yazılmıştır. Heykellerin önünde bir sunak, kabartmalar ve yazıtlar bulunmaktadır. Batı terasına baktığımızda doğu terasına oldukça benzer bir stil izlemesinin yanında burada bulunan heykellerin daha iyi bir işçilikle yapılmış olması dikkat çekmektedir.³⁴ Buradaki heykellerin daha alçak yapılmalarının yanında kral Antiochos'un tanrıları selamlar şekilde durması batı terasında bulunan heykeller ile doğu terasındaki heykellerin farklılıklarını yansıtır.³⁵ Batı terasında bulunan en önemli kabartmalardan biri de üzerinde bir aslan figürünü bulunduran ve bu aslanın üzerinde de farklı gezegenleri temsil eden simgelerdir. Bu kabartma üzerinde bulunan simgelerin çok nadir görülen bir astrolojik olayın anlatıldığı düşünülmektedir.³⁶ Kuzey terasında doğu ve batı terasını birbirine bağlayan 100 m uzunluğunda bir tören yolu bulunmaktadır. Buradaki yontulara baktığımızda tamamlanmamış olduğu dikkat çekmektedir.³⁷

³⁰ E. Güney ve U. Güney, *Türkiye Coğrafyasının Uygarlıkları Anadolu'nun ve Trakya'nın Tarihi Coğrafya Bölgeleri ve Antik Kentleri*, Nobel Yayınevi, Ankara 2011, 268.

³¹ Özükan, 224.

³² Özükan, 224.

³³ Türkiye Kültür Portalı. "Nemrut Dağı Doğu Terası- Adıyaman <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/adiyaman/gezilecekyer/nemrut-dagi-dogu-teras>

³⁴ Didman, Yüksel, Yetiş, 12.

³⁵ Cansever, 17.

³⁶ Özükan, 226.

³⁷ Türkiye'nin Turizm Değerleri I, T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, 47.

1.2.4. Perre

Perre Adıyaman ilinin 5 km uzağında Örenli Mahallesi'nde bulunmaktadır.³⁸ Kommagene Krallığı'nın beş büyük kentinden biri olarak bilinmektedir.³⁹ Malatya ve Samsat'ı birbirine bağlayan bir yol üzerine kurulmuş olması jeopolitik açıdan da kentin önemini vurgulamaktadır. Bu nedenle özellikle de Roma Dönemi'nde önemli bir konaklama alanıdır.⁴⁰ Alanda gerçekleştirilen kazı ve araştırmalarda çok sayıda mezar, bu mezarlardan çıkarılan sikke, kandil vb. küçük buluntular ortaya çıkarılmıştır.⁴¹ Perre Nekropol alanında bulunan mezarlarda yapılan incelemeler ile birlikte mezarlıkların Kommagene Krallığı'nın bölgesel bir nekropolü olabileceğini düşündürmüştür.⁴² Alanda bulunan mağaralar birbirine bağlantılı şekilde tasarlanmıştır.⁴³ Bölgede kazılar hala devam etmektedir.

1.2.5. Samsat

Samsat ören yeri Adıyaman il merkezinin 37 km. güneydoğusunda Samsat ilçesi sınırlarında yer alır. Samsat ören yeri elverişli tarım arazilerinin ve oldukça önemli olan geçiş güzergahı üzerinde bulunmasından dolayı çağlar boyunca oldukça önemli olmuştur.⁴⁴ Bölge Atatürk Barajı sularından oldukça etkilenmiş ve alanda hızlı bir kazı çalışması yapılmıştır. İlk sistemli kazılar 1978-1989 yıllarında ODTÜ Aşağı Fırat Projesi adı altında Nimet Özgüç tarafından gerçekleştirilmiştir. Samsat ören yeri kazı ve araştırmalarının değerlendirilmesiyle oldukça geniş bir kültür tabakasına sahip olup Neolitik Çağ'dan itibaren iskan görmüştür.⁴⁵ Helenistik Dönem içerisinde Samsat Samosata olarak bilindiğini ve dönemin en önemli krallığı olan Kommagene Krallığı'nın

³⁸ Yağız, K., "Perre Antik Kenti Şarap İşlikleri", *International Symposium Olive Oil And Wine Production in The Aegean and Mediterranean in Antiquity: Rural Settlements, Urban Centers and Trade November 24-25-26, 2022 Mugla-Turkey*, 90.

³⁹ Erarslan vd., "Perre Antik Kenti Nekropol Alanı 2008 Yılı Kazı ve Temizlik Çalışmaları", *18. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Adıyaman, 27-30 Nisan 2009, 91.

⁴⁰ Türkiye'nin Turizm Değerleri I, T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, 50.

⁴¹ Didman, Yüksel, Yetiş, 26.

⁴² Erarslan vd., 92.

⁴³ Adıyaman İl Yıllığı' 94, 41.

⁴⁴ Ü., Güder, *Anadolu'da Orta Çağ Demir Metalürjisi: Kubad Abad, Samsat, Kinet Höyük, Hisn Al-Tinat ve Yumuktepe Kazı Buluntuları*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2015, 94.

⁴⁵ A., Öztan, "Aşağı Fırat Kurtarma Projesi Çerçevesinde Yapılan Samsat Kazıları, GAP Bölgesinde Kültür Varlıklarının Korunması", *Yaşatılması ve Tanıtılması Sempozyumu*, 1998, Şanlıurfa, 93

da başkenti olduğu düşünülmektedir. Bölgede yapılan incelemelerle bu döneme ait bir saray yapısının varlığı tespit edilmiş bu sarayın içerisinde gerçekleştirilen kazılarla bu alanda birçok buluntu ele geçirilmiştir.⁴⁶

1.2.6. Tille Höyük

Tille Höyük Adıyaman'ın Kahta ilçesine 30 km uzaklıkta bulunmaktadır. Bu höyük üzerinde ilk çalışmalar Atatürk Barajı'nın yapımına başlanmasından sonra gerçekleştirilmiştir. Bu bölgenin önemine vurgu yapan ve baraj yapıldıktan sonra su altında kalacağı vurgusunu yapan ilk kişi 1977'de Mehmet Özdoğan olmuş ve saha araştırmalarını başlatmıştır. Bu girişimden sonra 1978 yılında David French kazıyı üstlenmek üzere davet edilmiştir. Böylece höyükte ilk incelemeler bu dönemde başlanmıştır. Kapsamlı kazı ve araştırmalar 1983 yılından itibaren gerçekleşmiştir.⁴⁷

Bu höyükte yapılan araştırmalar sonucu yerleşimin Erken Demir Çağı'na kadar gittiğini göstermiştir.⁴⁸ Bu önemli katmanlar içerisinde Helenistik ve Roma dönemleri de bulunmaktadır.⁴⁹ Helenistik Dönem MÖ 4. yüzyıldan MS 1.yüzyıla kadar üç yapı katıyla temsil edilmiştir. İlk katman bir yangın sonucu tahrip olmuştur. Fakat bu katmanda çok sayıda amfora ve bir kadın cesedi bulunmuştur. Burada oldukça zengin bir mezar buluntusu ele geçirilmiştir. İkinci katmanda ise karmaşık bir yapı katı ortaya çıkarılmıştır. Buradaki en önemli buluntu III. Antiochos'a tarihlendirilen bir sikke idi. Bu yapı katının tarihlenmesinde bu sikke önemli bir rol oynamıştır. Höyükte bulunan ve Helenistik Dönem'e tarihlenen son kat olan üçüncü katman bu yapı katları arasında en iyi korunandır. Üçüncü yapı katı MÖ 2. ve MÖ 1. Yüzyıla tarihlendirilmiştir. Yapılan kazı ve araştırmalar ışığında Roma Dönemi'ne ait yapı katmanları ise MS 72 yılında Kommagene Krallığı'nın Roma'ya katılmasıyla başlamıştır. Yine bu döneme ait oldukça zengin bir koleksiyon gün ışığına çıkarıldı. Bununla birlikte savunma sistemine ait yapılar ve ortaya çıkarılan mezarlar Tille Höyük'de Roma Dönemi'nin Helenistik Dönem'den

⁴⁶ N., Duruel, *Cumhuriyetin Çocukları Arkeolojini Büyükleri Nimet Özgüç – Tahsin Özgüç*, Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara 2011, 121.

⁴⁷ Matthews Roger (ed.), *Ancient Anatolia: fifty years' work by the British Institute of Archaeology at Ankara*, The British Institute of Archaeology at Ankara London, 1988, 112

⁴⁸ French David, *Tille, XII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, II, Ankara 1990, 337.

⁴⁹ Matthews (ed.), 114.

daha uzun sürdüğünü göstermiştir.⁵⁰ Baraj yapımı nedeniyle bölgedeki kazılar oldukça sınırlı kalmış ve temel amaç höyüğün ana temel noktasını incelemek olmuştur.

⁵⁰ Matthews (ed.), 121.

İKİNCİ BÖLÜM

ANTİK ÇAĞ'DA KULLANILAN AYDINLATMA ARAÇLARI

İLK AYDINLATMA ARAÇLARI

Aydınlanma, insanoğlu için geçmişten günümüze temel bir ihtiyaç olmuştur. Her dönemde bu ihtiyaç ön plana çıkmıştır. İlk olarak insanlar gündüz güneş ışığından faydalanmış ve buna bağlı olarak evlerinin de ışıktan faydalanması için pencerelerini güneş ışığının alınabilmesi adına güney yönlerinde inşa etmişlerdir.⁵¹ Gündüz gün ışığından faydalanmak insanlar için yeterli olmamış ve gece de bunun için yeni yollar aramışlardır.

Ateşin keşfi ile bu ihtiyaçlarını bir adım daha ileri götürmüşlerdir. Ateşin farklı amaçlarda kullanımları ve önemi nedeniyle birçok dinde olduğu gibi Yunan dini içinde oldukça önemliydi. Yunan mitolojisinde birçok yazara göre kökleri değişse de çoğunlukla Zeus'un kuzeni olarak bilinen Prometheus ile ilgili olanı bu mitolojiler içinde en önemlisidir. Bilinene göre balçığı gözyaşlarıyla karıştırarak yapışkan bir kil elde edip ve bu kile şekil vererek insanı yani ölümlülere yaratmıştır.⁵² Prometheus farklı tradisyonlara göre ya Hephaistos'un demirci ocağından ya da güneşin tekerleğinden ateşin tohumlarını çalarak yeryüzüne getirildiği bilinir.⁵³ Ateşin ışığından faydalanarak işlerini halletmeye çalışan insanoğlu ateşi taşıma ihtiyacı da duymuştur. Bununla birlikte antik dönemlerde ilk aydınlatma araçları ortaya çıkmıştır. Baktığımızda antik çağda ilk yapay aydınlanma aracı olarak da ocak alevlerini görüyoruz. Ocak alevleri aynı zamanda ısınmak için de kullanılıyordu.⁵⁴ Ateşin kontrol altına alınmasıyla birlikte ortaya çıkan aydınlatma araçları da coğrafyaya göre farklılıklar göstermiştir. Bu anlamda genel olarak yanıcı sıvıların kolayca yanabilen doğal bitkiler ile birleşmesiyle oluşmuştur.⁵⁵

⁵¹ Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap*, (Çev. S. Güven), VI. Cilt, 1990, 121.

⁵² Mehmet Karaosmanoğlu, *Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları*, Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum 2005, 17.

⁵³ Pierre Grimal, *Mitoloji Sözlüğü Yunan ve Roma*, (Çev. Sevgi Tamgüç), Sosyal Yayınları, İstanbul 1997, 69.

⁵⁴ Homeros, *Odyseia*, (Çev. Azra Erhat ve A. Kadir), Can Yayınları, İstanbul 2012, V, 263.

⁵⁵ Sedef Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları*, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2000, s.2.

2.1. MEŞALE

Baktığımızda ilk yapay aydınlatma araçları arasında baş sırayı çeken meşaleler hem kullanım kolaylığı hem de en basit aydınlanma aracı olmasıyla önemlidir. Meşale, mum ve kandilin gelişme gösterdiği ilk çağ olarak Bronz Çağı bilinmektedir.⁵⁶ Meşalelerin kullanım yerlerine baktığımızda ilk Ön-Asya'dan önce Mısır ardından Asur uygarlığında görülmektedir.⁵⁷ Genellikle meşaleler saz ve asma dallarının reçine ve katran gibi yanıcı özellikli maddelerine batırılmasıyla elde edilirdi.⁵⁸ Yunanistan'ın Antik çağlarında ise saz, asma kabukları, kuru ağaç dalları ve tahta parçaları meşale yapımı için kullanılan malzemelerden bazılarıdır. Bakıldığında bu dönem içerisinde yapılarına göre farklılıkları ve kullanıldığı değişik malzemeler ile birlikte farklı isimler verilirdi.⁵⁹

Reçineli çam kıymıklarının kurutulması ve arasına yanıcı bir malzeme eklenerek bir kazığa başlanmasıyla ortaya çıkan çam meşalelerine Philyllius "*Daldes*" ismini vermiştir.⁶⁰ Saz demetlerinin bağlanması ve yağa batırılmasıyla oluşan meşalelere "*Helane*" ya da "*Detai*"; kazıklar üzerinde kuru dal parçalarının yanmasıyla oluşan meşalelere "*Lampteres*"; kuru asma kabuklarının birleştirilmesiyle yapılan meşalelere "*Lophnis*"; balmumu ya da yağ sürülmüş kıymık parçaların bir demet haline getirilerek metal bir kap içine konulup, bununda bir tür tabağın içine konulmasıyla oluşturulan bir meşaleye ise "*Phanos*" adı verilirdi.⁶¹ Böylece yanık atıkları, damlayan yağlar ve küller bu tabakta (Hytra) birikirdi.⁶² Argos'ta bulunan Hera Tapınağı'nda görevli Chrysis isimli bir rahibin çelenkleri yanan bir meşalenin yanına koyarak uyumaya gittiğini ve bu çelenklerin meşale ateşiyle alev alarak büyük bir yangın çıktığını bilmekteyiz.⁶³ Bu

⁵⁶ Robert James Forbes, *Studies in Ancient Technology*, 6. cilt, Leiden, 1958, 120.

⁵⁷ Çokay 2000, 2.

⁵⁸ Forbes, 125.

⁵⁹ Nurettin Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2003, 17.

⁶⁰ Sedef Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Pişmiş Toprak Kandiller*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996, 8.

⁶¹ Günsel Dağlı, *Hadrianoupolis Surları Kurtarma Kazısında Bulunan Roma ve Bizans Dönemi Kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2008, 9.

⁶² Çokay 1996, 8.

⁶³ Thucydides, *History of the Peloponnesian War*, ed. T.E. Page, Loeb Classical Library, 1965, IV, CXXXIII-II, 2.

bilgiden de yola çıkarak meşalelerin tapınak içinde de kullanılan bir aydınlatma aracı olduğunu fakat bunun da oldukça tehlike arz ettiğini söylemek doğru olacaktır.

Meşaleler Antik Yunanistan'da birçok alanda aydınlatma aracı olarak kullanılıyordu. Yukarıda bahsettiğimiz tapınaklardaki kullanımlarının yanında agoralarda, caddelerde, tiyatrolarda, evlerde ve belki de çok daha farklı alanlarda ki kullanımını antik çağ yazarlarının dışında antik vazolar ve sikkeler üzerindeki betimlemeler, mezar stelleri ve ayrıca duvar resimlerinden de anlamaktayız. Ayrıca yapılan oyunlar da ve festivallerde de meşale kullanımları göze çarpmaktadır. Hephaistos, Prometheus ve Athena adına düzenlenen festivallerde bir grup genç kentin içinde bulunan bir sunağın ateşini yakmak adına kentin dışından meşalelerle koştuğu bilinmektedir.⁶⁴ Ayrıca Demeter'in kızı Persephone ile ilgili tradisyonlarında Demeter'in betimlemelerinde elinde sürekli bir meşale ile resmedilir ve kızı Persephone'yi aradığı anlatılmaya çalışılır. Bu mitoloji üzerine Demeter ve Persephone'yi simgeleyen bazı festivaller de düzenlenir.⁶⁵ Bu festivallerde insanlar ellerine meşale alarak tanrıça Demeter'in kızını araması olayını canlandırmaktadırlar.⁶⁶

Roma Dönemi'nde de cadde ve agoralarda kandilin yanında meşalenin kullanımı oldukça yaygındır. Ayrıca bu dönemde evlilik törenlerinde ve dini ritüellerde de kullanılıyordu.⁶⁷ Ayrıca gladyatör dövüşlerinden ve gösterilerinden oldukça zevk aldığı bilinen imparator Domitianus kadın gladyatörleri gece meşale ışığında cüceler ile dövüşmeleri için arenaya getirtip bir gece gösterisi tertip ettirdiği bilinmektedir.⁶⁸ Roma Dönemi'nde meşalenin bilinen bir başka kullanım alanı ise haberleşmedir. Bazı savaşlarda adadan adaya meşale yardımıyla savaşın durumu hakkında bilgiler aktarıldığı bilinmektedir.⁶⁹

⁶⁴ Çokay 1996, 8.

⁶⁵ M. Çağlayan Takımcı, *Antik Çağda Bayramlar ve Festivaller (Yunan- Roma)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2016, 10; Hüseyin Üreten, *Neşredilmiş Yazıtlar Işığında Hellenistik Dönem 'de Pergamon Kenti Tanrı ve Kültleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003, 102.

⁶⁶ Mircea Eliade, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2003, 362.

⁶⁷ Çokay 1996, 9.

⁶⁸ Fik Meijer, *Gladyatörler- Tarihin En Ölümcül Sporu*, (çev. Doğa Günenç), Homer Kitapevi, İstanbul 2008, 68.

⁶⁹ Çokay 2000, 5.

2.2. MUM

Mum antik dönemlerde lifli ve selüloz özlü bitkilerin zift, balmumu ya da iç yağa batırılmasından oluşturuluyordu.⁷⁰

Antik çağda kullanılan bir diğer aydınlatma aracı olan mum “*Candela*” olarak adlandırıldığını biliyoruz.⁷¹ Fakat yine mumda meşale gibi yapılış ve yanış şekillerine göre isimleri farklılık göstermektedir. Buna göre sülfür ile karıştırılan fitilin iç yağa ya da balmumuna batırılması sonucuyla “*Candela Sebare*” adını almıştır. İç yağı ve balmumu gibi malzemelerden yapılan mumlara ise “*Candela Sebaccea*” ya da “*Candela Cerea*” denilmekteydi.⁷² Baktığımızda balmumundan elde edilen mumların kolay ulaşılabilir olmasının yanında çoğunlukla zengin kesim tarafından kullanılmış ve oldukça pahalı oldukları bilinmektedir.⁷³

Mum kullanımı İtalya’da Etrüsklere kadar inmiştir. Mısır’da ise duvar resimlerinden görmekteyiz.⁷⁴ Bunun aksine antik Yunan’daki mumun varlığı tam olarak bilmemektedir.⁷⁵

Meşaleler gibi mumlarda evlerin iç aydınlatmasında kullanılmasının yanı sıra cenaze törenlerinde de kullanıldığı bilinmektedir.⁷⁶ Büyük ihtimalle cenaze törenlerinde ölen kişinin etrafının mumlarla çevrelendiği düşünülmektedir.⁷⁷ Bununla birlikte Bizans Dönemi’nde de mumun hem iç mekanları hem de kiliseleri aydınlatması için kullanılmış olması oldukça yaygındır.⁷⁸

⁷⁰ Çokay 2000, 6.

⁷¹ Forbes, 137.

⁷² Forbes, 137.

⁷³ Öztürk, 20.

⁷⁴ Çokay 1996, 10.

⁷⁵ Çokay 2000, 7.

⁷⁶ Çokay 1996, 11.

⁷⁷ Forbes, 137.

⁷⁸ Çokay 1996, 11.

2.3. KANDİL

2.3.1. Kandilin Tanımı

Aydınlatma günümüzde olduğu kadar geçmişte de oldukça önem teşkil etmekteydi. Günümüz dünyasında çok çeşitli teknolojiler ile aydınlatma ihtiyacımızı karşılayabilmekteyiz. Bu olay antik çağ dünyası içinde kandiller ile sağlanmaktaydı. Günlük yaşantının geceleri de devam etmesi için çok önemli bir yeri olan kandiller o dönem insanı için şüphesiz vazgeçilmezdi. Akşam yemeklerinin vuku bulması için müzik ve kahkahalar eşliğinde sofrayı hazırlayan hizmetkarların kandilleri yakarak etrafı aydınlatmak istediklerini biliyoruz.⁷⁹ Buna bağlı olarak evlerde kandiller raflar üzerine ya da bunun için ayrılan bölümlere konurken bir çiviye asılabilir ayrıca bezemeli bir ayak üzerine de yerleştirilebilirdi.⁸⁰ Bunun yanında kutsal alanlarda ele geçen çok burunlu kandiller bu alanlarda ele geçirilmiştir. Çok burunlu kandillerin kutsal alanlarda ele geçirilmesinin sebebi muhtemelen ışığın kuvvetli ve parlak olmasıyla ilişkilendirilebilir. Kutsal alanlarda kandiller sürekli yakılıyordu. Burun sayısının fazlalığı nedeniyle bu kandiller daha fazla yakıt tüketmekte ve kandillerin daha özenli olduğu gözükmetedir.⁸¹ Kandillerin kutsal alanlar içinde bulunan tapınaklarda kullanımına en güzel örneği Atina Akropolü'nde bulunan Erechtheion Tapınağı'na Kallimakhos tarafından adanan kandilin bütün bir sene gece gündüz sürekli yakılması için yirmi burunlu bir kandil adandığını biliyoruz. Kandillerin bir başka kullanım alanları ise cadde ve sokaklar olmuştur. Aydınlatma amacıyla kullanılan bu kandiller dükkanların ya da evlerin dış kısımlarında kullanılırdı. Pompei'de caddeye bakan evlerin birinde ufak bir niş içerisinde bir kandil bulunmuştur.⁸² Antik çağ mezarlarında bulunan kandiller ise ölü hediyesi olarak konulmuş olmasını bize düşündürmektedir.⁸³

Aydınlatma ve parlayan anlamlarına gelen Lantince kökenli olan kandil kelimesinin tam olarak karşılığı Candela'dır. Bu kelimenin Grekçe karşılığı ise "Lychnus" olarak

⁷⁹ Hilary J. Deighton, *Eski Atina Yaşantısında Bir Gün*, (çev. Hande Kökten Ersoy), Homer Kitapevi, İstanbul, 2005, 86.

⁸⁰ Celal Esad Arseven, *Sanat Ansiklopedisi*, Cilt II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1947, 937.

⁸¹ Kan Şahin, 38.

⁸² Çokay 2000, 24

⁸³ Kan Şahin, 41

karşımıza çıkmaktadır.⁸⁴ Roma Dönemi'nde sıklıkla kullanılan kandile ise *lychnus*” veya *“lucerna”* olarak isim verilmiştir.⁸⁵

Çeşitli malzemelerden yapılan ve içerisine yağ konularak fitil yardımıyla yakılan eski aydınlatma aracı olarak tanımlanan kandil ağırlıklı olarak pişmiş toprak ve bronzdan yapılmıştır.⁸⁶ Ayrıca taş, kurşun, cam ve demir gibi malzemelere de kandil yapımı için sıkça başvurulduğunu biliyoruz. Fakat bronz ve demirden yapılan kandillerin üretim zorluğundan dolayı zenginlere yönelik daha cazip olduğunu söyleyebiliriz.⁸⁷ Bunun için pişmiş toprak kandillerin halk için daha makul olduğu aşîkardır. En erken kandillerin Paleolitik Dönem’de kullanıldığını ve bu çağlarda deniz kabuklarından yapıldıklarını kazılar sonucunda öğrenmekteyiz.⁸⁸ Daha sonraki bir dönem olan Son Tunç Çağı’nda çanak şeklinde yapılmış kandiller görülmektedir.⁸⁹ Oldukça düşük bir maliyet ile üretilen bu aydınlatma aracının hemen hemen her merkezde üretildiğini düşünmemiz yanlış olmayacaktır.⁹⁰ Kandile eklenen yağın altına su konulabiliyordu. Bu olay yağın üstte kalmasını ve fitilin yağ üzerinde durmasını sağlıyordu.⁹¹

2.3.2. Kandilin Bölümleri

Bakıldığında kandil iki ana bölümden meydana gelmektedir. Bunlar yakıtın koyulduğu hazneyi içeren alan ve fitilin bulunduğu bölgeden oluşur. Daha sonraki kısımlar ise daha sonradan estetik bakımdan güzel görünümünü ve kandillerin gelişimlerini göstermesi açısından eklenen kısımlardır (Çizim 1).⁹² Kandilin başlıca bölümlerine bakacak olursak şu şekilde sıralayabiliriz:

⁸⁴ *Meydan Larousse Ansiklopedisi*, (VI. Cilt), Meydan Yayınları, İstanbul 2003, 862.

⁸⁵ Tamay Tekçam, *Arkeoloji Sözlüğü*, Alfa Basım Yayım, İstanbul 2007, 110.

⁸⁶ Secda Saltuk, *Aekeoloji Sözlüğü*, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 1993, 90

⁸⁷ Öztürk, 29

⁸⁸ Donald M. Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum I*, Grek, Hellenistic and Early Roman Pottery Lamps, London 1975, 17

⁸⁹ Dağlı, 11

⁹⁰ Donald M. Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum I*, Grek, Hellenistic and Early Roman Pottery Lamps, London 1975, 3.

⁹¹ Arseven, 936

⁹² Hüseyin Metin, *Kibyra Kandilleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012, 16.

Gövde: Kandilin temel bölümlerinden olan ve içerisine yağ konulan kandile temel formunun verildiği bölümdür.⁹³ Kandilde bulunan bu bölüme “*Infundibulum*” adı verilmektedir.⁹⁴ Bu kısma ek olarak diğer bölümlerde gövdeye eklenmiştir. Şekilsel olarak baktığımızda kandillerin ilk kullanıldığı zamanlar bu bölümler çanak şeklinde olmakla birlikte daha sonraki zamanlarda burunla arasına bir köprü atılmıştır. Bakıldığında bu bölüme ait en fazla değişiklik Helenistik Dönem’de görülmektedir.⁹⁵ Kazılarda kandile dair en fazla bulunan bölüm olarak gövde kısmı, tipolojik olarak ayırt edici unsurlardan biridir.⁹⁶

Burun: Latince, “*Nostrum*, *Nasus*” ya da “*Myxus*” denilmektedir.⁹⁷ Kandilin önemli bölümüdür ve gövdeden uzayarak içine fitil yerleştirilip dışına taşırtılmasını sağlandığı içi boş alandır.⁹⁸ Kandillerde tek burun olabildiği birden fazlada olabilmektedir. Buna bağlı olarak çift burunlu kandillere “*Bilychnis*”, daha fazla burunlu kandillere ise “*Polymyxus*” denilmekteydi.⁹⁹ İlk zamanlardaki kandil burunlarının üzerine baktığımızda açık bulunurken daha sonraki zamanlarda üzeri kapatılarak ok ucu, volüt ve kalp şeklinde yapılmaya başlanmıştır.¹⁰⁰ Helenistik Dönem sonlarına gelindiğinde kandillerin burun yanlarına volüt eklendiği görülmektedir.¹⁰¹

Omuz: Erken kandil örneklerinde gövde üzeri açık bırakılan kandillerin zaman içerisinde kapatılmasıyla “*Margo*” adı verilen ve kandilin üst kısmını kapsayan bu bölüm ortaya çıkmıştır.¹⁰² Klasik Dönem’de bu kısım süslemesiz ve boş bırakılırken doldurma deliğine doğru hafif bir eğim göstermektedir. Bununla birlikte Helenistik Dönem kandillerinin omuzları bezemeli ve süslüdür.¹⁰³

⁹³ Dominique Kassab Tezgör- Tahsin Sezer, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu*, Cilt 1, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1995, 19.

⁹⁴ Gülseren Kan Şahin, *Asos Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale 2008, 8.

⁹⁵ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 19.

⁹⁶ Anıl Doğruluk, *Konya Arkeoloji Müzesi’ndeki Roma ve Doğu Roma Dönemi Bronz Kandiller*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2016, 7.

⁹⁷ Kan Şahin, 2008, 8.

⁹⁸ Doğruluk, 8.

⁹⁹ Kan Şahin, 2008, 8-9.

¹⁰⁰ Kan Şahin, 2008, 9.

¹⁰¹ Cüneyt Öz, *Silifke Müzesi’nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2014, 5.

¹⁰² İsmail Özcihan, *Tarsus Arkeoloji Müzesi’nden Bir Grup Pişmiş Toprak Kandil*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2018, 10.

¹⁰³ Kan Şahin, 10.

Diskus: Üst taraftan bakıldığında omuz ile kesin bir çizgi ile ayrılan ve üzerinde gövde içine yağ konulmasını sağlayan yağ deliğinin ve havalandırma deliğinin bulunduğu bölüme denilmektedir. Kelimenin kökeni Latince'den gelmiş olup disk kelimesinden türetilmiştir. Bu bölümün daha çok Helenistik Dönem sonrasında görüldüğü söylenmektedir ve daha sonraki Roma Dönemi'nde de oldukça önem kazanmıştır. Bu bölümlerin önceki dönemlerde düz, sade ve yalın olabileceği gibi daha sonraki dönemlerde özellikle de Roma Dönemi'nde süslenmeye ve bezenmeye başlanmıştır.¹⁰⁴ Bu bezemeler arasında tanrı ve tanrıça tasvirleri, günlük hayattan alıntılar hayvan ya da bitki bezemeleri olabilmekteydi.¹⁰⁵ Yukarıda da bahsettiğimiz gibi diskus üzerinde bulunan hava delikleri kandillerin tarihlendirilmesi için oldukça önemliydi.¹⁰⁶

Kulp: Kandilin el ile tutulmasını sağlayan burun kısmının tam karşısında görülen yatay ya da dikey¹⁰⁷ olarak konumlandırılmış bölümdür. Latince ismi "*ansa-manibrium*" olarak bilinmektedir.¹⁰⁸ Yukarıda bahsettiğimiz gibi dikey ya da yatay kulpların yanında şerit ve halka gibi türleri de vardır. Bu kulplar Klasik Dönem'de iki yiv ile üçe ayrılmıştır. Dikey kulplar ise Helenistik Dönem'de çokça kullanılmıştır.¹⁰⁹ Bunun yanında kulpsuz kandillerde bulunmaktaydı.

Başparmak Tutamağı: Üzerinde bulunan deliklerde ip geçirilerek duvara asılmasını sağlayan ve çoğunlukla kandilin sol yanında küçük çıkıntı halinde, kulpsuz kandillerde görülen tutmak için yardımcı olan bölümdür.¹¹⁰ Başparmak tutamaklarına baktığımızda kulplara nazaran gövdeyle daha bir bütün halindedir.¹¹¹

Kulakçık: Kandile dekoratif bir görüntü sağlaması için yapılan kulakçıklar taşınmasını kolaylaştırmak adına da yapılıyordu. Gövdenin ortasında ya da kandilin her

¹⁰⁴ J., Perlzweig, *The Athenian Agora VII, Lamps of the Roman Period, First to Seven Century After Christ*, Princeton 1961, Pl.163.

¹⁰⁵ Kan Şahin, 10.

¹⁰⁶ Emine Gülünay, *Afyon Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Pişmiş Toprak Kandil*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2017, 9.

¹⁰⁷ Bailey 1975, Pl. 23.

¹⁰⁸ Sina Kabağağaç-Erdal Alover, *Latince Sözlük*, Sosyal Yayınları, 1995, 34.

¹⁰⁹ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greece, Hellenistic and Roman Pottery Lamps*, 23.

¹¹⁰ Richard Hubbard Howland, *Greek Lamps and Their Survivals, The Athenian Agora Vol IV*, Princeton 1958, 38.

¹¹¹ Kan Şahin, 10.

iki yanında bulunmaktadır. Dikdörtgen ve kare olan yüzeyleri farklı motiflerle bezenmekteydi.¹¹²

Kaide: Kandilin en altındaki dip kısmını oluşturmaktadır. Baktığımızda çeşitli şekillerde görmemiz mümkündür. Bunlar düztabanlı, içbükey ve dışbükey olabilmekteydi. Bazı kandil kaideleri alçak iken bazıları da yüksektir. Çoğunlukla belirli bir hat ile sınırları çizilmiş; oval ya da yuvarlak iken düzgün bir profil göstermeyen kaideler de bulunmaktaydı.¹¹³ Bakıldığında Arkaik ya da Klasik Dönem’de yuvarlak kaideler olurken, Helenistik Dönem’de ise oval kaideler kullanılmaktaydı¹¹⁴

Yağ Deliği: Discusun üzerinde bulunan ve kandile yağ doldurmak için kullanılan deliktir. Büyük olabileceği gibi küçükte olabilmekteydi.

Fitil: Latince olarak “*Verbascum ya da Thryallis*” olarak adlandırılmaktadır.¹¹⁵ Burun kısmının içindeki boşluktan geçirilerek haznede bulunan yağa kadar ulaşmaktadır. Yağa değen fitilin bu yağı çekmesini ve burun ucundan çıkarılan ucunun ateşe verilmesiyle yanarak ışık saçtığını göstermektedir. Fitil meşe kabuğu, papirüs, keten lifleri, bez ve sığır kuyruğu gibi değişik maddelerden yapılabilmekteydi.¹¹⁶

2.3.3. Kandil Yapım Teknikleri

Kazılarda sıklıkla karşımıza çıkan pişmiş toprak kandiller antik dönem içerisinde üç ayrı metot ile üretilmişlerdir. Bu farklı üretim türleri; elde şekillendirme, çark yapımı ve kalıp kullanılarak elde edilen kandiller olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.3.1. Elde Şekillendirme

Erken dönem kandillerinde kullanılan bir yapım tekniğidir. Bu tekniğin erken dönemlerde kullanılmasının yanında Helenistik Dönem’de de kullanılmıştır.¹¹⁷ Süslemesiz olarak karşımıza çıkan bu kandiller tamamen işlevine yönelik olarak yapılmıştır. İlk dönemlerde kandil olarak kullanılan deniz kabukları ve kaselerden

¹¹² Sezer – Kassab-Tezgör, 20.

¹¹³ Kan Şahin, 2008, 10.

¹¹⁴ Sezer – Kassab-Tezgör, 20.

¹¹⁵ Walters, *Roman Lamps, History and Ancient Pottery*, (Vol II), Londra 1905, 395.

¹¹⁶ Walters, 395.

¹¹⁷ Sezer – Kassab-Tezgör, 23.

esinlenilmiştir.¹¹⁸ Buna bağlı olarak da bu yapım tekniğiyle beraber çanak şeklinde ve sığ formlarda kandiller üretilmiştir. Bu formdaki kaseler genel olarak MÖ 7. yüzyılın sonlarında görülmeye başlanmıştır.¹¹⁹ Çanak şeklinde yapılan bu kandillerin üzeri açık bırakıldığı için diskusun olmadığını anlamak zor olmayacaktır.

2.3.3.2. Çarkta Şekillendirme

Çark yapımı kandiller çömlekçi çarkının gelişmesiyle birlikte ortaya çıkmıştır.¹²⁰ Çömlekçi çarkına baktığımızda “yatay olarak dönen daire biçimli büyükçe bir tabla ile ona hareketi aktarıcı bir mil ile bağlı daha küçük bir tabladan oluşan ve çömlek yapımında kullanılan bir iş tezgahı”¹²¹ olarak tanımlanmaktadır. İlk olarak Orta Tunç Çağları’nda görülmeye başlandığı söylenilmektedir.¹²² Bu dönemde üretilen kandillere baktığımızda kabaca bir kase formunda olup yanlarının katlanması ve ağız kenarlarına atılan bir çimdik ile elde edilmekteydi.¹²³ Böylelikle çarkta şekillendirilen kandillerde fitilin tutunması için atılan bu çimdik burun kısmının oluşturulması için önemli bir adım olmuştur. Çarkta yapılan kandiller genel olarak Arkaik, Klasik ve Helenistik Dönem’de yoğun olarak kullanılmaktaydı.¹²⁴ Muhtemelen evlerde kullanılan diğer araç gereçlerin de yapımını üstlenen seramik ustaları tarafından kolayca yapılmaktaydı. Bir çömlekçi çarkı üzerinde hamura şekil verilir ve kandil formunu aldıktan sonra bir ip ya da tel yardımıyla kandilin kaide kısmında çömlekçi çarkından ayrılırdı (Çizim 2). Kaideye bulunan bu yay şeklindeki ip izleri bize kandilin bir çömlekçi çarkı üzerinde yapıldığının da bir işareti olmaktadır.¹²⁵

¹¹⁸ Mehmet Özgül, *Şanlıurfa Müzesi’nden Bir Grup Kandil*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012, 16.

¹¹⁹ Howland, 7; Özgül, 16.

¹²⁰ Özgül, 16.

¹²¹ Cevat Başaran, *Arkeolojiye Giriş II*, Atatürk Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi, Erzurum, 1989, 11

¹²² Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greece, Hellenistic and Roman Pottery Lamps*, 13.

¹²³ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greece, Hellenistic and Roman Pottery Lamps*, 13.

¹²⁴ Kan Şahin, 2008, 28.

¹²⁵ Çokay 2000, 13.

2.3.3.3. Kalıpta Şekillendirme

Kalıp yapımı kandillerin üretimi genel olarak MÖ 3. yüzyılın ortalarında başladığı bilinmektedir.¹²⁶ Bu dönemde kandil yapımında kalıpta şekillendirme olarak bilinen bu yeni yöntem kullanılmaya başlanılmış olsa da çarkta üretim yine devam etmiş ve kullanılmıştır.¹²⁷ Bu da bize bu dönemde üretilen kalıp yapımı kandillerin aynı çağda üretilen çark ile şekillendirilmiş kandiller ile benzerlik olduğunu gösterir. Kalıpta şekillendirme yöntemiyle yapılan kandillerle birlikte hayvan ve insan betimlemeleri gibi birlikte birçok figürlü sahnelerin ortaya çıktığı bilinmektedir.¹²⁸

Kalıpta şekillendirilmiş kandiller yapılırken iki farklı kalıp kullanılmıştır. Bunlardan ilkinde “patris” diğerine ise “matris” adı verilmekteydi. Patris olarak adlandırılan bu kalıp pozitif olarak hazırlanıp kilden ya da ahşaptan üretilip yüksek ısıda sertleşinceye kadar pişirilmekteydi. Matris dediğimiz dişi kalıp ise negatif olarak hazırlanır ve kandilin alt ve üst bölümlerini oluşturması için yapılırdı (Çizim 2). İşte bu kalıplarla birlikte kalıp yapımı kandiller üretilmeye başlanırdı. Öncelikle ıslak kil ilk olarak matris üzerine el yardımıyla yayılır daha sonra üzeri patris ile kapatılarak kuruması için bırakılırdı. Bu sırada kalıp dışına taşan fazla malzemeler bir tahta çubuk yardımıyla temizlenirdi. Tersi olarak eksik veya boş gözüken kısımlarda kalıp kenarlarından yine ıslak kil ile doldurulurdu. Kalıp içindeki kilin kurumasıyla birlikte kil kalıptan çıkarılır ve düzlenmesi ya da eklenmesi gereken yerler varsa ekleme yapılırdı. Bu durum genellikle kandilin kulp kısmı için geçerliydi.¹²⁹

Bir diğer kalıp ile şekillendirme yöntemi ise kandilin alt ve üst kısımlarını oluşturan ıslak kilin farklı kalıplara yayılıp ayrı ayrı kurutulmasıyla oluşturulur. Farklı kalıplarda bulunan kilin kurumasıyla birlikte kalıptan çıkarılır ve kandil üzerine açılması gereken delikler açılarak bu iki parça birleştirilir.¹³⁰ Daha sonra kandillerin sırlama işlemi görmesi gerekmektedir. Bu olay akıtma, daldırma ya da bir fırça yardımıyla oldukça sulu bir kilin kandil üzerine sürülme işlemidir. Sırlama kandilin görünümünün iyileştirilmesinden çok daha sonra kullanıldığında içinde bulunan yağın ve benzeri maddelerin akıtmasını

¹²⁶ Öztürk, 26.

¹²⁷ Kan Şahin, 2008, 29.

¹²⁸ Öztürk, 26.

¹²⁹ Çokay 2000, 13.

¹³⁰ Çokay 2000, 14.

önlemek amaçlıydı.¹³¹ Sonra kandilin fırınlanması sağlanır. Fırınlanan kandiller üç farklı evrede pişirilmektedirler. İlk olarak yakacak maddesi ve kandiller fırın içine konarak yakacak maddesi ateşlenir. Fırın kapaklarının açık tutulmasıyla içerideki kandillerin oksijen ile hızlı bir şekilde yanması sağlanır. Daha sonra fırın kapakları kapatılarak fırındaki ateş azaltılır. Bu aşamada yaş odun atılarak nemli bir hava sağlanır¹³² ve bu esnada karbon monoksit gazının yayılmasıyla birlikte renk değişimleri gözlenir.¹³³ Son evrede ise fırın kapakları tekrar açılarak fırın içinde bulunan kandillerin oksijen ile birlikte tekrar pişirilmesi sağlanır.¹³⁴

2.3.4. Kandillerin Biçimsel Gelişimi ve Kökeni

Kandil kullanımı ilk olarak Hindistan cevizi ya da deniz kabukları gibi doğa yolları ile elde edilmiştir. İlk kandil olarak nitelendirdiğimiz aydınlatma aracı taşlara şekil vererek yapılıyordu. Kandil olarak değerlendirilen ilk örnekler de Avrupa’da Paleolitik yerleşimlerde görülmüştür.¹³⁵ Mağaralarda görülen duvar resimleri bu dönemde kullanılan bu kandillerin bir kanıtı olmuştur. Ayrıca gün ışığının girmediği bu mağara duvarlarına resim yapmak için hayvan yağlarını kullanarak kandillerden faydalandıkları düşünülmektedir.¹³⁶ Daha sonra kendine özgü bir yerleşim olan Doğu Marmara’da bulunan Fikirtepe yerleşiminin Çanak Çömlekli Neolitik döneminin yaşandığı tabakalarında çok sayıda küçük ayaklar üzerinde yükseltilmiş, kutu benzeri kaplar ele geçmiştir. Kapların tütsü kabı ya da kandil işlevi gördüğü düşünülmüş ve oldukça zengin bezemelere sahip oldukları bilinmektedir.¹³⁷

Mısır hiyerogliflerine baktığımızda işaretler arasında kandil resimleri bulunmaktadır. Bu durum bize Mısır’da Eski Krallık Dönemi’nde kullanılmış olacağını gösterir. Ayrıca yine Orta Krallık Dönemi’nde de pişmiş toprak kandillerin Mısır’da kullanımını yaygındır.¹³⁸

¹³¹ Hüseyin Metin, *Kibyra Kandilleri*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012, 26.

¹³² Başaran, 14-15.

¹³³ Metin, 27.

¹³⁴ Başaran, 15.

¹³⁵ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greece, Hellenistic and Roman Pottery Lamps*, 17.

¹³⁶ Metin, 19.

¹³⁷ Mehmet Özdoğan, “Çanak Çömlekli Neolitik Çağ”, *ArkeoAtlas*, Sayı 1, 2002, 88 –105. s. 103.

¹³⁸ Füzün Kınal, “Kaunos Adak Lambaları” *Belleten*, XXXIII, Ankara 1969, 151-159, 155.

Mezopotamya’da ilk kandil kullanımı Sümerler zamanında kullanılmıştır. Ur Kral mezarlarında ortaya çıkarılan bir altın ve iki gümüş kandil bunun bir kanıtıdır. Daha sonra Babil kabartmalarında da özel masalar üzerinde görülen ördek vücuduna benzer gövde kısmı hafif uzun olarak gösterilen kabartmalar yer alıyordu. Hititlerde ise durum tamamen farklıdır. Yapılan kazı ve araştırmalarda kandil kullanımını destekleyecek herhangi bir buluntu olmamasına karşın Hititçe “*dug-sasanna*” kelimesinin kandil ile ilişkilendirildiği düşünülmüştür. Hitit kültürünün izlerini taşıyan yerleşmelerde de aydınlatma için kullanılan herhangi bir veri elde edilememiş olup sadece Acemhöyük ve Alişar’da üzüm salkımı benzeri kaplar ele geçirilmiştir. Bunların asılarak kullanıldığı görülmektedir.¹³⁹

Yunan kültüründe kandil kullanımını antik kaynaklardan yararlanarak anlamamız mümkündür. Homeros’a göre elinde kandil tutan Athena¹⁴⁰, Mısır’a giderek Sais şehrinde gördüğü yağ kandillerinden bahseden Herodot¹⁴¹ yazdıklarıyla bizim için oldukça önemli bilgiler vermektedirler.

Ege dünyasına baktığımızda Girit’te Erken ve Orta Minos Dönemleri’ne tarihlenen oldukça gelişmiş taş kandiller bulunmuştur. Bunların Mısır etkili oldukları düşünülmektedir.¹⁴² Myken kültüründe ise ele geçirilen taş kandil sayılarının az olmasından o dönemde aydınlatma için daha çok meşale kullanılmış olacağını düşündürmektedir. Mykenlerin sonunu getiren Myken saraylarının yıkılmasından sonraki dönemlerde Son Tunç Çağı’nda çanak şeklinde kandiller görülmeye başlanır.¹⁴³ Myken’de bulunmuş Protogeometrik Dönem’e tarihlenen bir mezar içerisinde sığ çanak şeklinde kaplar bulunmuş ve kandil olarak düşünülmüştür.¹⁴⁴ Fakat bu çanak şeklindeki kandillerin ilk ortaya çıktıkları dönem olarak Erken Tunç Çağı kabul edilmektedir ve Mezopotamya’da görülmüştür.¹⁴⁵

MÖ 6. yüzyılda Atina’da çark yapımı kandiller üretilmeye başlanmıştır. Küçük Asya ile birlikte kandil ticaretinde çok önemli bir yer almış olmalarının yanında birçok

¹³⁹ Kinal, 155-156, Çokay 2000, 9.

¹⁴⁰ Homeros, XIX, 313.

¹⁴¹ Herodotos, *Herodot Tarihi*, (çev. M. Ökmen), Remzi Kitabevi, İstanbul 1983, ikinci kitap 62. Beyt s. 110.

¹⁴² Alexiou Stylianos, *Minos Uygarlığı*, (çev. Elif Tül Tulunay), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1991, 55.

¹⁴³ Çokay 2000, 10.

¹⁴⁴ Bailey 1972, 17.

¹⁴⁵ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 27.

farklı türde kandiller geliştirmişlerdir.¹⁴⁶ Daha sonra MÖ 3. yüzyıl ile birlikte kalıp yapımı kandiller oldukça yaygınlaşmış olup; Ephesos ve Knidos gibi yerleşimler de bu tür kandillerin üretim merkezlerinden olmuşlardır.¹⁴⁷ Bu dönem kandillerine baktığımızda üst kısım kapatılmış ve burun uzatılmıştır. Kulp ve burun kısmının kandile sonradan eklendiği de dikkat çeken özellikler arasındadır.¹⁴⁸

MÖ 1. yüzyıl sonları ve MS 1. yüzyıl başlarından ele geçen kandillere baktığımızda bezeme çeşitliliğinin arttığını hatta artık kandiller üzerine kabartmalar yapıldığını görmemiz mümkün olacaktır. Bu yeni formlar İtalya'da üretilmiştir. Burun uçlarının üçgen ya da yuvarlak olması ve burunların yanında volütlerin bulunması kandillerde dikkat çekmektedir. Ayrıca bu dönemde yine kandil burunlarının birden fazla yapıldığı izlenmektedir. Fakat bunların yanında yine de kandillerin biçim ve teknikler oldukça hantal ve kaba bir görünümündedir. MS 1. yüzyılın ortalarına doğru geldiğimizde kandillerde farklı formların çıktığını ve bu formun oldukça sevildiği görülmektedir. Bu kandillere baktığımızda oldukça basık bir yapıda olup yayvan şekilleriyle dikkat çekmiştir. Bu kandil formlarının Mısır, Kıbrıs ve Küçük Asya gibi bölgelerde MS 1. ve 2. yüzyıllarda, Kuzey Afrika'da ise MS 2. ve 3. yüzyıllarda görüldüğü bilinmektedir.¹⁴⁹ Bazı ekonomik sebeplerden dolayı MS 3. yüzyılda İtalya'da kandil üretimi oldukça azalmıştır. Buna karşın Yunanistan, Kuzey Afrika ve Anadolu da artmıştır.¹⁵⁰ MS 4. ve 5. yüzyıllarda Kuzey Afrika tipli kandiller boy göstermiş ve üzerinde haç motifleri işlenmiştir. Bunun yanında yine üzerinde Hristiyanlık betimlemeleri olan Hristiyanlık Kandilleri üretilmeye başlanmıştır.¹⁵¹ Bu dönemlerde Batı Anadolu'da Ephesos başta olmak üzere, Miletos, Sardes ve Smyrna'da kandiller üretilmeye başlanmıştır.¹⁵² Daha sonraki dönemlerde kalıp yapımı kandiller azalmış ve kalitelerinde bir düşüş izlenmiştir. MS 8. yüzyılda da kandil üretimleri azalmış ve mum kullanımları artmaya başlamıştır (Çizim 3).¹⁵³

¹⁴⁶ Çokay 2000, 10.

¹⁴⁷ Öztürk, 26.

¹⁴⁸ Metin, 21-22.

¹⁴⁹ Çokay 2000, 11; Öztürk, 26; Metin, 22.

¹⁵⁰ Metin, 22.

¹⁵¹ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greece, Hellenistic and Roman Pottery Lamps*, 17-19.

¹⁵² Çokay 2000, 12.

¹⁵³ Özgül, 13.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADİYAMAN MÜZESİ'NDE BULUNAN BİR GRUP PIŞMIŞ TOPRAK KANDİL

3.1. TİP 1, ARKAİK DÖNEM KANDİLLERİ

Kandillerin bu dönemdeki gelişimleri oldukça iyi yönde olmuştur. Daha önce ki dönemlerde kullanılan kandillerin tipolojisine baktığımızda gövde kısmı sıg ve kullanıma elverişsizdir. Bir çanak şeklini anımsatan kandillerin içindeki yağı muhafaza etmesi ve dökülmesini önlemesi formu açısından zordur.¹⁵⁴ Fakat bu dönemle birlikte kandillerin gövdelerinin derinleşmesi, içerisindeki yağı daha iyi koruyacak şekilde kenarlarının içe dönük yapılması ve kullanım açısından daha kolay bir hal alması kandillerin dönem gelişimlerinden sayılabilir.¹⁵⁵

Dönem içerisinde gelişme gösteren kandillerin bulunduğu yerlere göre Atina ve Korinth oldukça önemlidir. Diğer yandan gelişim gösteren bölgeler ise Batı Anadolu kıyıları ve Ege Adalarıdır. Bu merkezler arasındaki kandil ticareti oldukça aktif olmakla birlikte farklı bölgelerde üretilen kandillerin bu bölgeler arasında ki ilişkiler sonucunda kandil yayılımı açıktır.¹⁵⁶ Bu tip altında incelenen kandillerin en bilinen üretim yerlerine baktığımızda Batı Anadolu'da Ephesos, Smyrna ve Rhodos kentleri dikkat çekmektedir. Yine Attika bölgesinde ortaya çıkarılan, bu tip içerisinde yer alan kandillerin profil özelliklerinin oldukça benzer olmasıyla önemlidir.¹⁵⁷

Adıyaman Müzesi'nde bulunan ve Arkaik Dönem'e tarihlenen kandillerin sınıflandırılması, yapısal özelliklerinin değerlendirilmesiyle yapılmıştır. Değerlendirilen kandillerin özelliklerine baktığımızda açık ve geniş gövdelerinin yanında köprülü burunlu olmaları dikkat çekmektedir. Bu kandillerin gövdelerinden burna geçişin bir köprü şeklinde olduğu görülür. Bu veriler ışığında çalıştığımız kandil grubu içinde bu özellikleri taşıyarak döneme tarihlendirebileceğimiz 15 adet kandil bulunmaktadır (Kat. No. 1-15). Bu kandillerin formlarına baktığımızda burun kısımlarının meme şeklinde küçük

¹⁵⁴ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 40.

¹⁵⁵ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum I, Greek, Hellenistic And Early Roman Pottery Lamps*, 29.

¹⁵⁶ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 40.

¹⁵⁷ Kan Şahin, 2008, 29.

verilmesi ve ağız kısımlarının daha açık olması sebebiyle Kat. No. 1-9 kandiller benzerleri¹⁵⁸ ışığında daha çok Arkaik Dönem'e tarihlenmektedir. Fakat Kat. No. 10-15'de yer alan kandillere baktığımızda diğer kandillerden daha farklı olduklarını görmekteyiz. Bu farklılık kandillerin burunlarındaki uzamadan kaynaklanır ve bahsi geçen kandillerin Arkaik Dönem sonlarına tarihlenmesine sebep olur.¹⁵⁹

Bu kandillerin benzerleri İstanbul Arkeoloji Müzesi Pişmiş Toprak Kandil Kataloğunda¹⁶⁰, Bailey'in Kandil Kataloğunun ilk cildinde¹⁶¹, Broneer'in Type I, II, III ve IV olarak sınıflandırdığı Terracotta Lamps¹⁶² kitabında, Howland'ın Greek Lamps and Their Survivals kitabında Type 7- 21A¹⁶³ olarak sınıflandırdığı grup bu dönem içerisinde yer almaktadır.

Kat. No. 1-3 de bulunan kandillere baktığımızda bu kandiller oldukça birbirlerine benzemesinin yanında düz bir kaide üzerine yükseltilerek kulpsuz üretilmiştir. Küçük ve meme şeklinde verilen burun kısmı gövdeden bir köprü gibi geçmektedir. Doldurma delikleri oldukça geniş bırakılmıştır. Geniş ve şişkin gövde yapıları dikkat çekmektedir. Kat. No. 3 diğerlerinden farklı olarak gövdenin ortasında keskin bir profil verir ve ince yapılı kum katkılı olmasıyla beraber iyi bir şekilde pişirilmiştir. Kat. No. 4-8'deki kandilleri burun kısımlarının daha uzun ve köprünün daha net görülmesi sebebiyle diğer kandillerden farklıdır. Bu kandillerin de yine düz bir kaide üzerine geniş, şişkin verilen gövdeleri ve geniş doldurma delikleri bulunmaktadır. İnce kum ve yoğun mika katkılı olan Kat. No. 9-15'deki kandillerin daha hantal bir görüntüleri olduğunu söylemek mümkündür. Kandillerin tipolojik özellikleri ele alındığında, elimizde bulunan örneklerin (Levha 1-15) farklı çalışmalarda bulunan benzerleri¹⁶⁴ ile karşılaştırıldığında bu dönem içerisine tarihlendirilmesi uygun bulunmuştur.

¹⁵⁸ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 54, res. 114: Brooner 1930, 34, P1. 29: Howland 1958, 193, P5, 35, Res: 190: Bailey 1975, 48, P12-13, Q 62.

¹⁵⁹ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 66, res. 148: Howland 1958, s.61, P8,26, Res: 235.

¹⁶⁰ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 40.

¹⁶¹ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greeel, Hellenistic and Roman Pottery Lamps*, 21.

¹⁶² Oscar Broner, *Terracotta Lamps*, Corinth Vol. IV, Part. II, Cambridge 1930, 31.

¹⁶³ Howland 1958, 18.

¹⁶⁴ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 40; Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greeel, Hellenistic and Roman Pottery Lamps*, 21; Broneer 1930, 31: Howland 1958, 18: Kan Şahin, 2008, 29.

3.2. TİP 2, KLASİK DÖNEM KANDİLLERİ

Klasik Dönem içinde Atina'nın her anlamda gelişme göstermesi oldukça önemlidir. Yine bu dönem kandillerinin de buradan üretilmiş olması bu sebeple şaşırtıcı değildir.¹⁶⁵ Bu bölgeden gelen kandillere baktığımızda kandillerin kaliteli ve kullanışlı olduğu görülmektedir. Klasik Dönemde kandiller bu bölgeden Doğu Ege'ye, Levant ve diğer bölgelere ticari ilişkiler ile yayılmıştır.¹⁶⁶ Bölgede üretilen kandiller, yayılım gösterdiği diğer bölgedeki ustalar tarafından da taklit edilmiştir.¹⁶⁷ Ortalama bir evde ışık sağlamak için birden fazla kandil bulunmaktaydı. Bu yüzden bu dönemde kandiller daha popüler hale gelmiştir.¹⁶⁸

Klasik Dönem kandillerine genel olarak baktığımızda bir önceki dönem olan Arkaik Dönem kandilleri arasında çok az farklılıklar görülmektedir. Bu farklılıklar kandillerin burunlarının kalınlaşması ve uzamasının yanında üst kısımlarının düzleşmesidir.¹⁶⁹ Klasik Dönem kandillerinin yüksekliği daha fazla olup kaideleri yuvarlak ve içbükey olarak üretilirler.¹⁷⁰ Bununla birlikte kandilleri kronolojik olarak bir sıraya koyup baktığımızda hamurlarının daha taneciksiz ve daha kaliteli olması gözlemlenebilir.

Klasik Dönem içinde bulunan kandilleri Howland Tip 25A¹⁷¹, Broneer Type VII¹⁷² başlığı altında incelemiştir. Yine İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin¹⁷³ kandil kataloğunda Klasik Dönem'e ait bir grup kandil çalışılmıştır.

Çalışmakta olduğumuz kandil gruplarından yukarıda açıklamaya çalıştığımız özellikleri sağlayan ve Klasik Dönem'e tarihleyebileceğimiz 2 adet kandilimiz bulunmaktadır. (Levha 16, 17). Kat. No. 16 kandiline baktığımızda yuvarlak bir kaideye sahip olup gövdeden yukarı doğru genişlemektedir. Uzayan burun yapısı bu dönem kandilleri içinde değerlendirmemizin bir başka sebebidir. Kat. No. 16 kandili ile benzer

¹⁶⁵ Kan Şahin 2008, 61.

¹⁶⁶ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 56.

¹⁶⁷ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greece, Hellenistic and Roman Pottery Lamps*, 21.

¹⁶⁸ Howland 1958, 37.

¹⁶⁹ Kan Şahin 2008, 21.

¹⁷⁰ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 66.

¹⁷¹ Howland 1958, 70.

¹⁷² Broneer 1930, 45.

¹⁷³ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 56.

özellikler taşıyan Howland'ın¹⁷⁴ çalışmasında bulunan kandilinde uzun burnu ve kaideden yükselerek gövdeden yukarı doğru genişçe verilmesi dikkat çekmektedir. Yine İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde¹⁷⁵ bulunan kandillerin yapıldığı çalışmada Kat. No. 16'ya benzer özellikler gösteren kandiller görülmektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda Kat. No. 16'nın bahsi geçen çalışmalardaki gibi MÖ 5. yüzyılın başlarına tarihlenmesi uygun bulunmuştur. Kat. No. 17 de bulunan kandil örneğinin burun kısmında köprünün hala görülmesine karşın burnun uzaması dikkat çekicidir. Kandilin burun kısmı gövdenin ağız kısmından itibaren şekillendirilmeye başlanmış ve düz bir yapıda gelmektedir. Bununla birlikte kandilin ağız kısmında hafif bir küçülme de izlenmektedir. Bu dönem kandillerinin hepsi çarkta yapılmıştır. Kandile baktığımızda burun kısmı kalınlaşmış ve oldukça uzayarak ağızdan uzaklaştığı görülmektedir. Kat. No. 17 kandiline benzer bir örneğe Broneer'in¹⁷⁶ çalışmasında rastlamaktayız. Çalışmada sözü geçen kandile baktığımızda basık ve konik gövde görülmektedir. Kaiededen itibaren yükseltelen gövde ve gövdeden itibaren üzeri düzleştirilmiş uzun burun Kat. No. 17 ile benzer özellik teşkil eden noktalar. Yine Howland'ın¹⁷⁷ çalışmasında da bahsi geçen özellikleri yansıtan ve MÖ 5. yüzyılın sonlarına tarihlenen bir örnek yer alır. Tüm bu çalışmalarda bulunan kandiller incelenip değerlendirildiğinde Kat. No. 17 kandilinin de MÖ 5. yüzyılın sonlarına tarihlenmek doğru olacaktır. İncelediğimiz Kat. No. 16 ve 17 kandillerinin hamur kaliteleri ve işçilikleri Arkaik Dönem kandillerine göre daha kalitelidir. Kandillerin yükseklikleri diğerlerine oranla daha fazladır.

3.3. TİP 3, HELLENİSTİK DÖNEM KANDİLLERİ

Helenistik Dönem'de yapılan kandilleri incelediğimizde Klasik Dönem'de yapılan kandillerin devamı gibi gözüktüğünü söylemek mümkündür. Bu durum erken Helenistik Dönem kandilleri için daha çok geçerlidir. Dönem içerisinde Attika, kandil üretimindeki önemini giderek kaybetmiş daha çok Batı Anadolu kıyıları ve Anadolu'da kandil üretimleri başlamış buna bağlı olarak burada üretilen kandiller yeni bir tip olarak ortaya

¹⁷⁴ Howland 1958, s.61, Pl 8,26, Res: 235.

¹⁷⁵ Sezer – Kassab-Tezgor, 1995, s. 66, res. 148.

¹⁷⁶ Broneer 1930, s. 46, Pl III, Res: 136.

¹⁷⁷ Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 286.

çıkıştır.¹⁷⁸ Doğu bölgelerinde üretilen kandillerde farklı olarak kalıp kullanılmaya başlamıştır.¹⁷⁹ Bu yenilikle birlikte doğuda üretilen bu kandiller batıda da oldukça ilgi çekmiş ve artık kandil üretiminde doğudan batıya bir etkinin olduğu görülmüştür¹⁸⁰. Bu yeni teknikle çark yapımı kandiller tamamen ortadan kalkmamış ve uzun bir süre de kullanılmaya devam etmiştir. Dönemin başlarında çarkta üretilen kandillere en güzel örnek Knidos'tur. Her ne kadar kandiller çarkta üretilse de bazı kandillerin üzerinde bulunan bezemeler yine kalıp tekniği kullanılarak yapılmıştır.¹⁸¹

Helenistik Dönem içerisinde değerlendirdiğimiz toplamda 23 adet kandil bulunmaktadır (Levha 18-40), (Kat. No. 18-40). Bu kandiller yapım teknikleri açısından çark yapımı ve kalıp yapımı olarak iki farklı başlık altında birbirlerinden ayrılır.

3.3.1. Tip 3A, Çark Yapımı Kandiller (Levha 18-30)

Helenistik Dönem içerisinde çarkta üretilen kandillere baktığımızda daha çok Rhodos çift konik gövdeli ve göbeği askı delikli kandilleri üreterek ihraç eder.¹⁸² Bu kandillere baktığımızda yüksek ve hatta bazı örneklerinin yukarı doğru konik bir şekilde gelen kaideleri bulunmaktadır. Kaidenin üzerinde yükselen çift konik gövde en belirgin özellikler arasındadır. Gövde hattını hafifçe aşan burun kısımları yer alır. Omuzdan çıkıntı şeklinde verilen başparmak tutamağı bu kandiller için önemlidir.

Çark kullanılarak üretilen kandillerin yapım aşamalarına baktığımızda genellikle yağı içinde bulundurduğu gövde kısmı çark üzerinde elle şekillendirilerek oluşturulur. Daha sonra bu kısım bir ip yardımıyla çarktan alınır. İp ile alınan bu bölgede ipin bıraktığı izler el ile hafif düzeltilir. Üreticinin isteğine bağlı olarak elde edilen gövde kısmı ters bir şekilde çarka tekrar konulur ve istenilen kaide bu kısımda ahşaplar veya metaller kullanılarak gövdenin alt kısmına eklenir. Kaide ilave edildikten sonra kandil yine çarktan alınır ve fazla kurumayı beklenilmeden kandile eklenecek burun kısmının yeri belirlenir daha sonra el ile şekillendirilmiş burun kandile eklenir. Burada bulunan fazlalıklar ve göze kötü gelen kısımlar düzeltilerek rötuş atılır. Daha sonra yine isteğe bağlı olarak

¹⁷⁸ Barın 2012, 32.

¹⁷⁹ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 71.

¹⁸⁰ Barın 2012, 32.

¹⁸¹ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 71.

¹⁸² Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 71.

kandilin taşımada kolaylık sağlamak için kulp veya içi delik olarak verilen başparmak tutamağı eklenir. Bu başparmak tutamağının temel amacı içinden ip türevi bir malzeme geçirilerek uygun olan yere asılmasıdır.¹⁸³

Tezimizde bulunan 13 kandil (Kat. No. 18-30) bu grupta değerlendirilmiştir. Bakıldığında genel olarak çift konik gövdeli olmalarıyla birlikte yağ deliğinin etrafı hafif şekilde içbükey profil gösterir. Bu içe doğru eğimlerin kenarlarında kazıma çizgileriyle oluşturulmuş daireler bulunmaktadır. Yüksekçe kaideleri genel olarak içbükeydir ve bazıları yukarıya doğru konik biçimdedir. Kandillerin kaide kısımlarında net bir şekilde çark izleri görölmektedir. Burunlarına baktığımızda gövdeden uzadığını ve burun deliklerinin burnun 3\1'ini kapladığını görölür. Kandilin gövdesinde küçük ve yarım daire şeklindeki başparmak tutamağı da kandillerin genel özellikleri arasındadır. Bu başlık altında değerlendirilen 13 kandil birbirlerine oldukça benzer özellikler taşımaktadır. Tezimizde bulunan bu 13 kandilin tamamı satın alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Bu sebeple hangi bölgeden geldiği bilinmemekle birlikte farklı bölgelerde ve müzelerde benzerlerini görmek mümkündür. Bu kandillerin benzer örneklerinin bulunduğu müzelere ve bölgelere baktığımızda İstanbul Arkeoloji Müzeleri¹⁸⁴, Assos Bölgesi'nde bulunan kandiller¹⁸⁵, İonia Bölgesinde bulunan kandiller¹⁸⁶, Atina Agorası'nda bulunan ve Howland'ın¹⁸⁷ Tip 29A olarak isimlendirdiği kandiller ve Walters'in¹⁸⁸ sınıflandırdığı kandillerde görölür. Çalışmalarda bulunan bu kandil gruplarına baktığımızda kandillerin hepsinde bulunan çift konik gövde, burun yapısının gövde hattını aşması, yüksek ve yukarıya doğru konik bir görüntü oluşturan kaide ve omuz kısmından çıkıntı halinde verilen başparmak tutamaklarıyla tezimizde bulunan Kat. No. 19- 30 kandillerinin hepsi ile örtüşmektedir. Bu sebeple Kat. No. 19-30 kandillerinin tarihlendirilmesinde sözü geçen çalışmalar ve kataloglarda bulunan kandillere verilen tarih bizim için önemlidir. Baktığımızda Kat. No. 19-30 kandillerine her yönden benzerlik sunan kandillerin tümü MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bu sebeple Kat. No. 19-30 kandillerinin de MÖ 3. yüzyıla tarihleyebiliriz. Fakat Kat. No. 18'de bulunan kandile baktığımızda bu grupta

¹⁸³ Günay, 13.

¹⁸⁴ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 71.

¹⁸⁵ Kan Şahin 2008, 147.

¹⁸⁶ Günay, 21.

¹⁸⁷ Howland 1958, 94.

¹⁸⁸ Walters, 1914, Pl. IX. s. 40.

değerlendirilen diğer kandillerden farklı olarak başparmak tutamağının bulunmaması bu dönem içinde daha erken dönemde değerlendirmemize sebep olmuştur. Çünkü başparmak tutamakları Helenistik Dönem çark yapımı kandillerin ilk örneklerinde görülen bir özellik olmayıp daha sonra eklendiği düşünülmektedir.¹⁸⁹ Kandilin benzer örnekleri Bailey¹⁹⁰ ve Walters'de¹⁹¹ görmekteyiz. Bu farklı çalışmalarda ki kandil örnekleri de Kat. No. 18 örneğindeki kandilin gövde, burun, kaide ve omuz yapıları ile oldukça benzerdir. Çalışmalarda söz konusu kandillerde başparmak tutamağının bulunmayışından daha erkene yani MÖ 4. yüzyıla tarihlenmişlerdir. Bu sebeple Kat. No. 18 kandili de MÖ 4. yüzyıla tarihlenmektedir.

3.3.2. Tip 3B, Kalıp Yapımı Kandiller (Levha 31-40)

Helenistik Dönem içerisinde görülen bir başka kandil yapım tekniği ise kalıp yapımıdır. Bu yapım tekniği çarkta üretilen kandillerden daha sonra ortaya çıkmış olmasına karşın uzun bir süre birlikte kullanılmıştır. Seramik yapımlarında oldukça sık ve daha eski dönemlerde yoğun bir şekilde kullanılan kalıplama tekniği, kandil üretimine geç gelmiştir¹⁹². Antik Yunanistan'ın çeşitli bölgelerinde görülen bu teknikle yapılmış kandillere baktığımızda MÖ 2. yüzyılın ortalarına tarihlenmektedirler. Yoğun olarak kalıplama tekniğiyle yapılan kandillerin doğudan batıya bir hareketle gelmiş olma olasılığı vardır. Fakat bu tekniğin tam olarak doğuda hangi bölgede ortaya çıktığı hakkında kesin bir bilğimiz bulunmamaktadır.¹⁹³ Döneme ait kandillere baktığımızda bize oldukça yoğun buluntu veren Levant, Mısır, Doğu Ege ve Anadolu dikkat çekmektedir.¹⁹⁴ Bu bölgeler arasında yapılan ticari veya sosyal ilişkiler ile birlikte kandillerin de farklı bölgelere taşınması sağlanmıştır.

Kalıp yapımı kandillerin ilk örneklerine baktığımızda oldukça farklı tarzlarda kandil üretimine olanak sağlayan bu tekniğin tam olarak kullanılamaması ve çarkta üretilen kandiller ile benzerlik göstermesi dikkat çekmektedir. Tezimizde bulunan Kat. No. 31-35 bu teknik ile yapılmış ve yine benzerleri ışığında Helenistik Dönem içine

¹⁸⁹ G.T. Günay *İonia Bölgesi Hellenistik Dönem Kandileri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1996, 23.

¹⁹⁰ Bailey I 1975, s.189, Pl 82-83, Q 438.

¹⁹¹ Walters 1914, Pl XI, Res:42.

¹⁹² Günay, 13.

¹⁹³ Howland 1958, 144.

¹⁹⁴ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 107.

tarihlendirilmiştir. Kat. No. 31-33'de bulunan kandiller form ve bezeme olarak birbirlerine oldukça benzemektedirler. Kat. No. 31 eksiksiz bir şekilde elimize ulaşırken Kat. No. 32 ve 33'de bulunan kandillerin fitil deliği kısımları kırılmıştır. Kat. No. 31'den yola çıkılarak Kat No. 32 ve 33 kandillerin dijital ortamda tamamlaması yapılarak bu kandillerin kırıklar olmadan önce nasıl gözüktüğü hakkında fikir sahibi olmamıza yardımcı olmuştur (Çizim 4, 5). Bu kandillerin ortak özellikler olarak çift konik gövdeye sahip olmaları ve yağ doldurma deliklerinin etrafında düzgün bir halka bulunması dikkat çekmektedir. Burun kısımlarına baktığımızda yuvarlak kesitli, ince ve uzun verilmiştir. Burun kazıma çizgiler ile sınırlandırılmış ve bu çizgilerin orta kısmında verilen amphora kabartması kandilde aşınmalar olsa da net bir şekilde görülmektedir. Kandilin omuz kısımları ise düz çizgileri ile bezenmektedir. Kat. No. 31 de kandil üzerindeki griye yakın boya izleri görülse de büyük ölçüde silinmiştir. Fitil deliğinde bulunan yanma izleri kandilin kullanılmış olduğunu bize göstermektedir. Bu kandillerin benzerleri İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandil Kataloğunda¹⁹⁵ görmemiz mümkündür. Katalogda bulunan kandili Levant Bölgesi içinde Suriye atölyelerinde üretilmiş olabileceği ve bu kandili MÖ 2. yüzyılın ortaları MÖ 1. yüzyılın başlarına tarihlemiş olması önemlidir. Diğer yandan Bailey bu kandillerin benzerlerini MÖ 2. yüzyıla tarihlemektedir¹⁹⁶. Yine Kat. No. 31-33 numaralı kandillerin benzerlerini Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nde görmek mümkündür.¹⁹⁷ Broneer'in¹⁹⁸ çalışmasında da bu kandil örneklerinin benzerleri bulunmaktadır. Kandillerin Helenistik Dönem içerisinde fazlaca bulunduğunu ve yaygın kullanıldığını anlatmıştır. Ayrıca kataloğumuzda bulunan bu üç kandilin form açısından oldukça benzer kandillerini Broneer Tip XVIII başlığı altında toplamıştır.

Kat No. 31-33 de bulunan kandillerin benzerleriyle değerlendirilmesi sonucunda MÖ 2. yüzyılda üretilmiş olduğu kanısındayız.

Kat No. 34 ve 35'de bulunan kandiller form olarak biraz daha farklılık göstermektedir. Kat No. 34'e baktığımızda yağ deliğinin etrafının yassı bir halka ile çevrenmesi ve bu burun kısmının başlangıcında bir rozet bezemesinin bulunması dikkat

¹⁹⁵ Sezer – Kassab-Tezgör, s. 161 res. 458.

¹⁹⁶ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greece, Hellenistic and Roman Pottery Lamps*, s.256, Pl 108, Q 549.

¹⁹⁷ Bayram, 5.

¹⁹⁸ Broneer 1930, 20. Fig. 10,1.

çekmektedir. Çift konik gövdeye sahip olan kandilin omuz kısmında ışın bezemeleri vardır. Ayrıca omuz kısmında hafif çıkıntı yapan başparmak tutamağı var fakat bu tutamağın içinde delik yoktur. Kat. No. 35 ise boyut olarak Kat No. 34'den büyüktür. Çift konik gövdeden oluşan kandilin gövde kısmında dışarıya taşan kulakçığı bulunmaktadır. Uzun ve ince verilmiş olan burun kısmı hafif aşağı kısma doğru eğim yapmaktadır. Birbirine paralel yatay çizgiler ile süslenmiş burunun fitil kısmı düzgün bir yuvarlak ile çevrelenmiştir. Bu kandillerin özellikle form yönünden benzer örneklerini İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kandil Kataloğunda¹⁹⁹ ve Bailey'in Mısır Kandilleri başlığı altında incelediği grupta²⁰⁰ bulmak mümkündür. Her iki çalışmada da bahsi geçen örnekler MÖ 2. yüzyılın ortalarına tarihlenmiştir.

Yukarıda açıklamaya çalıştığım nedenlerden dolayı Kat. No. 34 ve 35 numaralı kandillerinde MÖ 2. yüzyıla ait olabileceği düşünülmektedir.

Kat. No. 36-40'da bulunan kandil örneklerine baktığımızda hepsinin Tille Höyüğü'nün kurtarma kazılarından alınmış ve müze envanterine Helenistik Dönem olarak işlenmiştir. Höyükte yapılan kazı ve araştırmalar sonucu verilen bilgilerde bu döneme ait çanak çömlek ve farklı buluntu türlerinin varlığından bahsedilmiştir. Fakat kandiller için herhangi bir bilgi verilmemiştir. Höyükte bulunan bu döneme ait katmanların içinde bulunan sikke aynı katmanda tespit edilen diğer buluntular içinde bir tarihlendirme yöntemi sunmuş olabilir.²⁰¹ Kat. No. 36-40 kandil grubuna baktığımızda genel olarak form, hamur ve yapım tekniği açısından birbirlerine oldukça benzemektedirler. Kandiller genel olarak yuvarlak bir kaide üzerinde bulunmaktadırlar. Basık bir form gösteren gövdeye bitişik verilen içi dolu dikey bir kulpları vardır. Dairesel diskusları üzerinde doldurma delikleri küçük verilmiştir. Burun çıkıntısı halinde gövdeye yakındır. Bu özelliklerin Kat. No. 36-40'daki örneklerin hepsinde görülmesinden dolayı kandillerin üretim yerlerinin aynı olabileceği ve aynı bölgeden gelmiş olması muhtemeldir. Yine ortaya koyulmuş çalışmalar içerisinde benzerleriyle karşılaştırdığımızda Bailey'in²⁰² tarafından MS 1. yüzyıla tarihlenen bir kandil örneği, özellikle diskusu üzerinde verilen küçük doldurma deliği, burun kısmının gövdeye yakınlığı, gövdeden dikey bir şekilde

¹⁹⁹ Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, 158-159.

²⁰⁰ Bailey 1974, s.258, Pl 109, Q 556.

²⁰¹ Matthews (ed.), 121.

²⁰² Bailey 1980 s.238, Pl 39, Q1098.

verilen ve içi doldurulmuş kulp çalışmamızdaki kandil grubu ile benzer. Ama bizim örneklerimiz genel yapıları itibarıyla biraz daha erken üretilmiş olmalıdır. Ayrıca Tille Höyük kazılarında aynı kontekstten çıkan farklı buluntu grupları ile birlikte değerlendirilen Kat. No. 36-40'daki örnekler Helenistik Dönem sonuna tarihlendirilmiştir.²⁰³

Yukarıdaki açıklamalardan hareketlerle yakın benzerlerinin daha çok MÖ 1. yüzyıl ve MS. 1 yüzyılın başlarında görülmeleri nedeniyle Tille Höyük kazılarından çıkarılan Kat. No. 36-40'daki örnekleri bu başlık altında incelenmesinin doğru olduğu kanısındayız.

3.4. TİP 4 ROMA DÖNEMİ KANDİLLERİ

Roma Dönemi'ne ait ilk dönem kandillerine genel olarak baktığımızda bir önceki dönem kandillerinden daha dekoratif ve daha sanatsal olduğu dikkat çekmektedir. Roma Dönemi'nin erken örneklerini oluşturan kandillerin genelinde ise daha büyük boyutlu oldukları ve bronz örneklerinden esinlendikleri görülmektedir.²⁰⁴ Bu dönemde ağırlıklı olarak kandillerin burun ve gövde kısımlarında bir volüt oluşturmaları ve daha sonraki dönemlerde kandil diskusları üzerinde kabartmalı sahneler ve rölyeflerin bulunduğu bilinmektedir.²⁰⁵

Roma Dönemi kandilleri tez içerisinde toplam 18 adet bulunmakta olup (Levha 41-58) bu kandiller form özelliklerine göre 3 alt başlık altında incelendi (Grafik 2).

3.4.1. Tip 4A Volütlü Kandiller (Levha 41-48)

Volütlü kandillerin genel olarak kullanım ve üretim sıklığına baktığımızda Roma dönemi olmasına karşı ilk örneklerini Helenistik Dönem sonlarında vermiştir.²⁰⁶ Kalıp yapımı olan bu kandillerin Roma Dönemi'nde sevilerek kullanılmasının sebebi, omzun kenar kısımlarında kabartı şeklinde verilen yuvarlak ve içbükey halka motifleri diskusu çevreleyip içerisine farklı günlük yaşamdan ya da mitolojik olaylardan sahneleri işleyerek

²⁰³ Matthews (ed.), 121.

²⁰⁴ Broneer 1930, 73.

²⁰⁵ Çokay 2000, 11.

²⁰⁶ Aynur Civelek, "Phokai'da Bir Volütlü Kandil Atölyesi", *Colloquium Anatolicum* VII, 2008, 115.

kandillerin estetik anlamda göze daha çok hitap etmesi olabilir.²⁰⁷ Bu kandillerin en belirgin özellikleri isminden de anlaşılacağı üzere burnun her iki kısmında volütlerin bulunmasıdır. Bu volütlerin yapısı, gövde ile burun arasındaki mesafesi, volütlerin ölçüsü, açısı ve burun yapısı tipolojik çalışmaların belirlenmesinde oldukça önemli bir rol oynamıştır ve değerlendirilmesinde bir kriter olarak göz önünde bulundurulmuştur.²⁰⁸

Bu tipteki kandiller farklı kişiler tarafından ve farklı çalışmalar ile tipolojik bakımdan incelenmiştir. Çalışmalara baktığımızda ilk olarak bu kandil grubunu Dressel 1899 yılında çalışmıştır.²⁰⁹ Aus Vindonissa malzemeleri ile Loeschke (Type III) bu çalışmayı daha da genişletmiştir.²¹⁰ Daha sonra farklı bölgelerde bulunan kandil çalışmaları yapılmıştır. Bunlara baktığımızda Korinth’de bulunan kandilleri Broneer (Type XXI)²¹¹, Kerameikos’takileri Böttger (Type A)²¹², İtalya’daki diğer merkezlerden ele geçenleri Hayes (Type A)²¹³, Atina’dakiler Perlzweig²¹⁴, British Müzesi’nde bulunan kandilleri Bailey (Type D)²¹⁵ kapsamlı bir şekilde ele almışlardır.

Kat. No. 41-48’de bulunan kandillerin burun üzerinde görülen volütler nedeniyle bu tip içerisinde değerlendirmemize sebep olmuşlardır. Bahsi geçen kataloglarda bulunan kandillere baktığımızda kendi içlerinde farklılıklar göstermektedir. Bu yüzden bu kandiller yine bu başlık altında iki farklı gruba ayrılmıştır. Kandil tiplerini belirlemede benzer çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da burnun oluşturduğu formdan yola çıkılarak ayırt edilmiştir.

²⁰⁷ Fuchs, W., *Der Schiffsfund von Mahdia*, Tübingen. 1963, Lev. 43-44,; Civelek, “Phokai’da Bir Volütlü Kandil Atölyesi”, 115.

²⁰⁸ Civelek, “Phokai’da Bir Volütlü Kandil Atölyesi”, 115.

²⁰⁹ Civelek, “Phokai’da Bir Volütlü Kandil Atölyesi”, 115.

²¹⁰ Loeschcke, *Lampen Aus Vindonissa*, Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des Antiken Beleuchtungswesens, 28.

²¹¹ Broneer, *Terracotta Lamps*, Corinth Vol.IV Part II, 76.

²¹² B. Böttger, B, *Die Kaiserzeitlichen Lampen vom Kerameikos*, München 2002 s.84-86. Tat. 1.

²¹³ John W. Hayes, *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum*, Greek and Roman Clay Lamps A Catalogue, Toronto 1980, 180, Pl 21-24.

²¹⁴ Perlzweig, *The Athenian Agora VII, Lamps of the Roman Period*, First to Seven Century After Christ, 81.

²¹⁵ Metin, 10: Özcihan, 31

3.4.1.1. Tip 4A. a, Üçgen Burunlu Volütlü Kandiller (Levha 41-46)

Üçgen burunlu volütlü Kandillerde burnun iki yanında volütlerin bulunmasıyla burnun uç kısmında üçgen bir form oluşturmuş olması dikkat çekmektedir. Bu kandillerin en erken örnekleri Geç Helenistik Dönem'e verilmiştir.²¹⁶ Gövdeyi buruna bağlayan volütlerin daha uzunca verilmesi bu döneme tarihlendirilmesine neden olan özelliklerden bir tanesidir. Daha sonraki dönemlerde üretilen kandillerde bu kanalın kısalması dikkat çekicidir.²¹⁷ Bu dönem kandillerinin bir diğer ortak özelliği kandillerin dar omuzlarını ve diskuslarını çevreleyen yivlerdir. Üçgen burunlu volütlü kandillerin diskusları bu süreçte genellikle süslemeli verilmiştir. Çalışmamızda bu grup içinde değerlendirmeye alacağımız 6 örnek vardır.

Üçgen burunlu volütlü kandiller içerisinde görülen en erken örneğimiz Kat No. 41'deki gri renkte kalıp yapımı kandildir. Ayrıca Kat. No. 41'de burnun her iki tarafında verilen volütlerin oldukça uzun olması dikkat çekmektedir. Omuz kısmında kabartmalı noktalar ile süslenmiş diskus kısmı ise yağ deliğinin etrafını çevreleyen ve diskusu kaplayan rozet şeklinde bitkisel yapraklar ile süslenmiştir. Yine kandilin kulp kısmı bezemeli olarak verilmiştir. Bahsettiğimiz özellikleriyle Lightfoot'un²¹⁸ MS 1. yüzyıl başına tarihlediği kandille özellikle diskus üzerinde bulunan bezemeleri, burunda görülen volütlerin yapısı ve kandilin form profili oldukça benzerdir. Bailey'in²¹⁹ kataloğunda bulunan kandil örneği ise Kat. No. 41 kandiline form açısından oldukça benzerdir. Bailey'in bu kandili de MS 1. yüzyıla tarihlediğini görmekteyiz.

Bu benzerliklerden hareketle Kat. No. 41'deki kandilin MS 1. yüzyılda üretildiğini düşünmekteyiz.

Bu grup altında değerlendirdiğimiz kandillerin hepsinin diskusları farklı figürler ve bezemeler ile süslenmiştir. Fakat Kat. No. 42'de bulunan kandilin diskus kısmı bezemesiz bırakılmıştır. Omuzun her iki tarafında düğme şeklinde bir tutamağın yer alması dikkat çekicidir. Kandilin tamamının çok iyi korunamamış olmasının yanında omuzda halka

²¹⁶ Lightfoot, s.107, Cat.124.

²¹⁷ Bailey 1980, s.193, Pl 23, Q975

²¹⁸ Lightfoot, Christopher S., *The Cesnola Collection of Cypriot Art: Terracotta Oil Lamps*, Yale University, New Haven 2021, s.107, Cat.124.

²¹⁹ Bailey 1980 s.205, Pl 28, Q1003.

şeklinde bulunan dairesel çizgiler net bir şekilde görülmektedir. Burun kısmına baktığımızda her iki yanda bulunan volüt ile burun kısmına geçilmiş ve uç tarafı üçgen bir şekilde erilmiştir. Çalışmamızda geçen bu kandilin benzerlerinin bezemesiz oluşu, burnun yanlarında verilen volütler ve burnun uç kısmının üçgen bir şekilde gelmesi Kat. No. 42 kandili ile benzer özelliğidir. Bailey²²⁰ bu kandili MS 1. yüzyıla tarihlemiştir. Tüm bunlar göz önünde bulundurduğunda Kat. No. 42 kandili de MS 1. yüzyıla tarihlemektedir

Kat. No. 43-46'deki örnekler ise özellikle burun kısımları kırık bir şekilde günümüze ulaşmıştır. Burunları kırık olmasına rağmen volütler net bir şekilde görülmektedir. Kat. No. 43 kandiline baktığımızda omuz kısmı dairesel yivler şeklinde sınırlandırılmış ve diskus kısmı hafif bir içbükey formda verilmiştir. Kandilin diskusunun büyük bir kısmı kırık olduğu için üzerindeki figürü tanımlamak zordur. Fakat kırığın tam üzerinde bulunan miğfer ya da şapka olarak tanımlanabilecek görüntü ayrıca yine kırığın altında görünen figürün ayak kısımları Kat. No. 44 ile oldukça benzerdir. Buradan yola çıkılarak yapılan tamamlama çizimi kandil üzerinde bulunan figürü daha net anlamamıza yardımcı olmuştur (Çizim 6). Kat. No. 43 ve 44 kandillerinin aynı yerde bulunmaları ve burun kısımlarında görülen volütlerin yapısının benzerliği diskus üzerinde bulunan figürlerin de benzer bir yapıda olabileceğini düşündürmüştür. Kat. No. 44 de bulunan kandilin diskusu üzerindeki figüre oldukça benzer bir kandil Menzel'in²²¹ çalışmasında rastlamaktayız. Bu çalışmada yer alan kandil MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiş olup kandilin diskusu üzerindeki figürün kafasında bulunan miğfer, belindeki kuşak ve sağ elinde mızrağıyla tasvir edilmesiyle Mars olabileceği hakkında yorumlamalarda bulunulmuştur. Bizde bu çalışmadan yola çıkarak Kat. No. 43 ve 44'de bulunan kandillerin üzerindeki figürlerin Mars olabileceğini düşünmekteyiz. Menzel'in çalışmasında bulunan kandilin burun kısmının yuvarlak olduğu fakat bizim kandilimizin burun üzerindeki volütlerinin bu kandilden daha farklı bir formda olduğunu bu sebeple de burun kısmının üçgen şeklinde sonlandığını düşünmekteyiz. Bunun yanında Kat. No. 43'de bulunan kandilin burun bölümünün bir kısmının tam olması ve üçgen bir şekilde geldiğini görmemiz Kat. No. 44'ünde burun yapısının üçgen olabileceğini desteklemektedir. Kandilin dijital

²²⁰ Bailey 1988, s.234, P33 Q1901EA.

²²¹ Heinz Menzel, *Antike Lampen, im Römisch-Germanischen Zentralmuseum zu Mainz*, Mainz 1969, s. 38, Abb. 31, 2.

ortamda tamamlanması gerçekleştirilirken Kat. No. 44’de üçgen burun temel alınmış ve çizimi bu doğrultuda yapılmıştır (Çizim 7). Kat. No. 43 ve 44 kandillerinin diskusunda bulunan figürün benzer örneği Bailey’de²²² ve Perlzweig’in²²³ çalışmasında bulunan ve sadece diskus üzerinde figürün görüldüğü Milet’te bulunan kırık bir kandil parçasında da görülmektedir. Bu çalışmalarda ki kandiller de yine MS 1. yüzyıla tarihlenmişlerdir. Çalışmalarda bulunan benzer örnekler referans alınarak Kat. No. 43 ve 44 kandilleri de MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedirler.

Kat. No. 45 de bulunan kandil yine omuzda dairesel çizgiler ile sınırlandırılmış ve diskusun içbükey kısmı daha keskin bir hat izlemiştir. Burun kısmı kırık bir şekilde günümüze ulaşmasına rağmen burnun iki kenarında bulunan volütlerin yapısı ve açısı bu kandilin de burun kısmının üçgen bir şeklide gelmiş olabileceğini düşündürmüştür. Bu kandilimizin de burnunda bulunan kırık kısımları ve benzer örneklerden hareketle eksik kısımları dijital ortamda tamamlanmaya çalışılmıştır (Çizim 8). Kandilin diskusunun oldukça aşınmış olmasından dolayı üzerinde bulunan figürü net bir şekilde yorumlamak olanaksızdır. Fakat diskus üzerinde bulunan figürün genel kompozisyonuna baktığımızda bir oturak üzerine oturan figürün lir benzeri bir müzik aleti çaldığını düşünmekteyiz. Bu kandilde bulunan figüre benzer bir şekilde işlenmiş kandillere²²⁴ baktığımızda bu figürün Apollon’a atfedildiğini görmekteyiz. Bailey ve Walters’in çalışmalarında bulunan bu benzer örnekler MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bundan hareketle biz de Kat. No. 45 kandilinin MS 1. yüzyıla tarihlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Müzedeki teşhir kısmında yer alan ve sonradan tamamlanan Kat. No. 46’ da ki kandil ise form olarak daha farklıdır. Burun ucunda görülen bu üçgen kısım daha yuvarlatılmış bir şekilde verilmiş ve kandilin tümü hamur olarak daha kalitesiz ve içinde daha fazla parçacık bulunmaktadır. Kandilin diskusu içinde alanı tam kaplayacak bir Medusa başı resmedilmiştir. Bu kandilde bulunan figür ile form özellikleri açısından benzer farklı çalışmalara baktığımızda Antalya Arkeoloji Müzesi’nde bulunan ve MS 1. yüzyılın ikinci yarısına verilen kandil²²⁵ ve yine Bailey’in²²⁶ çalışmasında bulunan ve MS. 1. yüzyılın

²²² Bailey 1980, s.164, Pl 12, Q878.

²²³ Perlzweig 1961, s.77, Pl 3, Res: 58.

²²⁴ Bailey 1980, s.193, Pl 23, Q975; Walters 1914, s.204, Pl XXXVI, Res:1360.

²²⁵ Sonay Yüksel, *Antalya Müzesi Roma Dönemi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2019, 21.

²²⁶ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, Roman Provincial Lamps, s. 233, Pl. 33, Q1897.

sonuna tarihlendirilen kandil diskus üzerinde bulunan Medusa figürünün benzerliği ile dikkat çekmektedir. Çalışmalarda yapılan tarihlendirmelerden yola çıkarak Kat. No. 46 kandilinin de MS 1. yüzyılın sonuna tarihleyebiliriz.

3.4.1.2. Tip 4A. b, Yuvarlak Burunlu Volütlü Kandiller (Levha 47, 48)

Volütlü kandillerin bir diğer alt başlığı olan yuvarlak burunlu volütlü kandillerin özellikleri her iki tarafında volütlerin bulunmasıdır. Fakat bu volütlerin üçgen burunlu volütlü kandillere kıyasla daha dar açılı ve birbirlerine yakın olmalarının yanında burnun uç kısmının yuvarlak olarak verilmesi farklıdır. Kandillerin gövde kısımları üçgen burunlu volütlü kandillerdeki gibi yuvarlak verilmiştir. Genellikle diskus kısımlarının bezemeli yapılmıştır. Ancak bizim çalışmamızda bulunan Kat. No. 47 ve 48 kandilleri gibi bezemesiz örnekleri de mevcuttur.²²⁷ Bu gruptaki kandillerin kaide kısımları bir halka ile çok hafif bir şekilde yükseltilmiştir. Genel olarak yuvarlak burunlu volütlü kandiller farklı çalışmalarda kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Broneer²²⁸ bu tip kandilleri Korinth kandillerini Tip XXIII başlığı altında incelerken, Loeschcke²²⁹ ise bu gruba ait Vindonissa örneklerini Tip IV adı altında incelemiştir. Tüm bu çalışmalar dikkate alındığında genel olarak bu tip kandillerin MS 1. yüzyılda yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

Kat. No. 47 ve 48’ de ki kandiller iki tarafında bulunan volütler ve burnun uç kısmının form özelliklerine bakılarak bu grupta incelenmesi uygun görülmüştür. Yuvarlak burunlu volütlü kandiller içinde değerlendirilen Kat. No. 47 örneği diğer kandil örneğine göre oldukça farklı bir form yapısı vardır. Yuvarlak burunlu volütlü kandillerin genel olarak kulpsuz verilmesinin aksine kandilin kulplu olarak üretilmesi ve kaidesinin oldukça yüksek verilmesi diğer kandillerden farklı bir yapıda olmasını destekler niteliktedir. Oldukça geniş olan kandilin omuz kısmında çeşitli bezemeler vardır. Birden çok kırık parça halinde ele geçen ve sonradan birleştirilen kandilin yüzeyinde genellikle bozulmalar mevcuttur. Bu da üzerinde yer alan bezemeleri sağlıklı bir şekilde değerlendirmemizi zorlaştırmaktadır. Kırık bir şekilde ele geçirildiği fakat bu kırık kısımlarının birleştirilmesiyle kandili bir bütün olarak değerlendirilmesi sağlanmıştır.

²²⁷ Civelek, “Phokai’da Bir Volütlü Kandil Atölyesi”, 119.

²²⁸ Broneer, *Terracotta Lamps*, 78-79.

²²⁹ Loeschcke, *Lampen Aus Vindonissa*, 37-40.

Diskusu çevreleyen halkalar omuzda bulunan sarmal ve rozet motifi bezemeleri de sınırlandırmıştır. Halkalar içinde diskusu kaplayan ve diskus deliğinin etrafını çevreleyen bitkisel bir motif bulunmaktadır. Bu kandil özellikle burun üzerinde bulunan volütlerin yapısı, kulplu olarak üretilmeleri, gövde formu ve kaidenin yüksekliği açısından Bailey'in²³⁰, Menzel'in²³¹ ve Walters'in²³² MS 1. yüzyılın ikinci yarısına verdiği kandiller ile benzerdir. Yukarıda açıklamaya çalıştığımız özellikler ile benzer örnekler yardımıyla Kat. No. 47' deki kandili MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihleyebiliriz.

Kat. No. 48 de bulunan kandil örneğimizin oldukça fazla aşınmıştır. Bu aşınmadan dolayı da diskus bölümünde var olduğunu düşündüğümüz kabartmanın ne olduğunu konusunda fikir yürütmemiz oldukça zordur. Burnun alt kısmının kırık olmasına karşın burun ucunun tam olması ve yuvarlak verilmesi bu başlık altında değerlendirmemize sebep olmuştur. Yuvarlar burunlu kandil her ne kadar aşınmış olsa da dikkatli bakıldığında burun kenarlarında volütlerin olduğu anlaşılmaktadır. Dar bir omuz yapısına sahip olan kandilin kaide kısmı da oldukça belirsiz ve yok denecek kadar azdır. Bu nedenle kandil benzer örnekleri ile karşılaştırılırken kandilin genel formu dikkate alınmıştır. Kat. No. 48 kandiline benzer örnekleri Perlzweig ve Bailey'in²³³ çalışmalarında görmekteyiz. Bu kandillerin de kaide kısımları belirsiz, yuvarlak burun ucu ve burnun her iki yanında bulunan volütler ile Kat. No. 48 örneği ile oldukça benzerdir. Her iki çalışmada görülen örnekler MS 1. yüzyılın sonlarına tarihlenmiştir. Bu benzerlikten hareketle bizim kandilimizi MS 1. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmemizin doğru olacağı kanısındayım.

3.4.2. Tip 4B, Kısa Yuvarlak Burunlu Kandiller (Levha 49-53)

Bu tip kandillere genel olarak baktığımızda omzun devamı şeklinde gelen burun kısımları yuvarlak olarak verilmiştir. Burunlarda yer alan fitil delikleri oldukça küçüktür.²³⁴ Genellikle kandillerin gövde kısımları yuvarlak bir form oluşturmaktadır. Kalıpta üretilmiş olan bu kandillerin kulplu formları olabilecekleri gibi çalışmamızda

²³⁰ Bailey 1980, s.197, Pl 25, Q987.

²³¹ Menzel, 1969, s.47, Abb. 33,17.

²³² Walters 1914, s.116, Pl XXVI, Res:769.

²³³ Perlzweig, 1961, s. 81, Pl 4, Res. 99-104; Bailey 1988, s.163, Pl 4, Q1557.

²³⁴ A. Civelek, *Tralleis Nekropolis Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001. s. 53.

olduğu gibi kulpsuz örnekleri de mevcuttur. Geniş bırakılan diskuslarında farklı türde bezemeler yapılabildiği gibi (Kat. No. 49, 52, 53) bezemesiz de olabilmektedirler (Kat. No. 50, 51). Bu kandil tipi farklı çalışmalar da ele almıştır. Bu çalışmalara baktığımızda Loeschcke²³⁵ bu tip kandilleri Tip VIII başlığı altında değerlendirirken Broneer'in ²³⁶ tip XXV altında incelediği Isthmia'dan ele geçen korinth kandillerinin bu gruptaki kandiller ile oldukça benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Yukarıda benzer çalışmalarda bu tip kandillerin MS 1. Yüzyıl ve MS 2. yüzyıl başlarına tarih görmüştür. Diğer çalışmalarda²³⁷ bulunan benzer örnekler ile birlikte bu çalışmalarda da bu tip kandillerin MS 1. yüzyıl sonları ile MS 2. yüzyıl başları ortak bir tarih olmuştur.

Çalışmamızda yer alan Kat. No. 49-53'de bulunan kandiller genel özelliklerinden hareketle kısa yuvarlak burunlu kandiller başlığı altında incelenmesi uygun görülmüştür. Bu kandillerin genel yapılarına baktığımızda yukarıda belirtilen özelliklerin tümünü taşımaktadırlar. Tamamı kulpsuz üretilen kandillerin hepsi günümüze sağlam olarak gelmiştir. Ancak fazla aşınmadan dolayı Diskus ve omuz kısımlarında bulunan bezeme ve figürleri net olarak tespit etmemiz zordur.

Kat. No. 49'da bulunan kandile baktığımızda geniş bir omuz kısmı bulunmakta ve bu omuz kısmı hafif içbükey bir form gösteren diskusun etrafını çevrelemektedir. Bu alanda tam olarak tespit edilemeyen bir figürün varlığı görülmektedir. Figürün bir yengeç kabartmasının olabileceği söyleyebiliriz. Figürün yan tarafında diskus deliği bulunmaktadır. Diskus üzerindeki kabartmanın bir yengeç olduğunu varsaydığımızda bu kandil üzerindeki bezemeye oldukça benzer bir figür Antalya Arkeoloji Müzesi'nde²³⁸ görmekteyiz. Çalışmada bulunan kandil form olarak üçgen burunlu volütlü kandil sınıfında değerlendirilmiş ve Kat. No. 40'da bulunan kandilimizin formundan oldukça farklıdır. Fakat üzerinde diskus üzerine işlenmiş yengeç kabartması ile çalışmamızda bulunan kandil üzerindeki kabartma benzerdir. Form açısından benzer çalışmaları Bailey²³⁹ ve Menzel'de²⁴⁰ görmekteyiz. Bu çalışmalarda bulunan kandiller de genel olarak MS 2. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir.

²³⁵ Loeschcke, Lampen aus Vindonissa, 237-243.

²³⁶ Oscar Broneer, *Isthmia*, Terracotta Lamps, New Jersey 1977, 59-60.

²³⁷ Bailey 1988, s.163, Pl 4, Q1557; Menzel, 1969, s.47, Abb. 33,17; Lightfoot 2021, s. 94, kat. 101.

²³⁸ Yüksel 2019, s.20, Kat. 1.

²³⁹ Bailey 1988, s.163, Pl 4, Q1557.

²⁴⁰ Menzel, 1969, s.47, Abb. 33,17.

Kat No. 50'de bulunan kandil örneğimizde ise yine Kat. No. 49 da bulunan kandil örneğine form açısından oldukça benzerdir. Bu kandilin de fazla yıpranmış ve aşınmış olmasından dolayı herhangi bir bezemenin veya figürün olduğunu söylemek mümkün değildir. Yine bu kandilinde omuz kısmı diskutan hafif içbükey gelerek ayrıldığını görmekteyiz. Omuz ile bitişikmiş gibi verilen burun kısmı yuvarlaktır. Yine Kat. No. 50 kandiline gövdenin yuvarlak verilmesi, omuz kısmının genişliği, fitil deliğinin hafif çıkıntı ile küçük verilmesiyle form açısından benzer örnekler Bailey ve Menzel'de²⁴¹ verilmiş ve bu kandiller MS. 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir

Kat. No. 51' bulunan kandil örneği yine fazla aşınmış ve tahrip olmasına karşı tüm bir şekilde ele geçmiştir. Kandil dikkatli bir şekilde araştırılıp değerlendirildiğinde omuz kısımlarında kazıma çizgilerden oluşmuş bezemelerin bulunduğunu söyleyebiliriz. Yuvarlak şekilde verilen dairesel yivler ile omuz sınırlandırılmıştır. Diskus kısmında herhangi bezeme yoktur. Kandilin diskus deliği tam ortada oldukça küçük verilmiştir. Omuzda hafif bir çıkıntı ile verilen burun kısmı yuvarlaktır. Kat. No. 51 kandiline benzer örnekler Lightfoot'un²⁴² ve Bailey'in²⁴³ çalışmalarında görmekteyiz. Çalışmalarda bulunan bu kandiller MS. 2. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir.

Kat. No. 52'deki kandilimiz diğer kandillere göre daha iyi korunmuş, en azından üzerinde bulunan figür ve bezemeler daha net bir şekilde tespit edilebilmiştir. Omuz kısmın kazıma çizgiler ile bezenen kandilin diskus kısmına geçişte iki adet dairesel yiv bulunmaktadır. Diskus üzerinde sağ tarafa doğru hamle yapar durumda ya da sıçrar şekilde verilen bir geyik yer alır. Geyik motifinin kafasını geriye attığı net bir şekilde görülmektedir. Geyik figürünün sağ tarafındaki alana diskus deliği bırakılmıştır. Yine burun kısmının yuvarlak bir şekilde verilmesi bu tip altında incelenmesi gerektiğini gösteren bir başka özelliktir. Kandile form ve bezeme açısından benzer farklı çalışmalarda²⁴⁴ örnekler bulunmaktadır. Bu çalışmalarda bulunan kandiller de genel olarak MS 2. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir.

²⁴¹ Bailey 1988, s.163, Pl 4, Q1557; Menzel, 1969, s.47, Abb. 33,17.

²⁴² Lightfoot 2021, s. 94, kat. 101.

²⁴³ Bailey 1980, s.302, Pl 58, Q1218.

²⁴⁴ Bailey 1988, s.323, Pl 42, Q2640-2541; Walters 1914, s.197, Pl XXXVI, Res. 1315; Özcihan 2018, s. 29, Kat. 15.

Çalışmamızda bahsi geçen Kat. No. 49-52 örneklerini benzerleri ışığında değerlendirdiğimizde ve yorumladığımızda MS 2. yüzyıla tarihlemek doğru olacaktır.

Kısa yuvarlak burunlu başlığı altında inceleyeceğimiz Kat. No. 53'deki kandil bu grubun en son ve en geç örneğidir. Omuz kısmı oldukça dar bir şekilde verilen kandilin diskusu yaprak biçimli bir rozet ile çevrelenmiş olup diskus deliği Tam ortada ve yuvarlak verilmiştir. Bu kandilin benzer örneğini bölgeye yakın olan Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nde²⁴⁵ görmekteyiz. Bayram tarafından MS 3. yüzyıla tarihlenen bu kandil form ve bezeme açısından oldukça benzerdir. Yine Lightfoot ve Civelek'de²⁴⁶ de benzer kandil örnekleri MS. 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bütün bunlardan hareketle de Kat. No. 53 kandilimizin bu grubun en son örneği olduğunu ve MS 3. yüzyılda üretildiğini söyleyebiliriz.

3.4.3. Tip 4C, Kalp Burunlu Kandiller (Levha 54-58)

Bu tip kandillere baktığımızda genel özellikleri burun deliği kısmının kalp şeklinde çıkıntılı verilmesidir. Bezemeli olan diskus bölümleri genellikle küçük ve içbükey olarak verilmiştir.²⁴⁷ Birçok araştırmacı tarafından çalışılan ve farklı gruplara ayrılan kalp burunlu kandiller geniş bir tarih aralığı içinde değerlendirilmiştir. Bu çalışmalara baktığımızda bu tip kandillerin ilk incelemesini yapan ve tip VIII altında değerlendiren Loeschcke²⁴⁸ kalp burunlu kandilleri genellikle MS 2 ve 3. yılları arasına vermiştir. Bailey²⁴⁹ yaptığı katalog çalışmasında kalp burunlu kandilleri Traianus Dönemi'ne tarihlenirken, Walters²⁵⁰ bu tip kandillerin yaptığı değerlendirmede MS 3. yüzyıla kadar devam ettiğini ortaya koymuştur.

Kat. No. 54-58 de bulunan kandillerin burun kısımlarında görülen kalp şeklinde plastik yapı bu tip içinde değerlendirilmesini sağlamıştır. Kat. No. 56 ve 58'de bulunan örneklere baktığımızda bezemesiz olarak verilirken Kat. No. 54, 55 ve 57 örneklerinde bezemeler bulunmaktadır.

²⁴⁵ E. Bayram, *Gaziantep Arkeoloji Müzesinden Bir Grup Pişmiş Toprak* (Yayımlanmış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2020, 14.

²⁴⁶ Lightfoot 2021, s. 94, kat. 101: Civelek 2001, s. 46, Kat. 86.

²⁴⁷ Gürol Barın, *Aydın ve Milet Müzesi'ndeki Üzeri Kabartmalı Hellenistik-Roma Dönemi Kandiller*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1995, 21.

²⁴⁸ Loeschcke, 237.

²⁴⁹ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum*, 3 Roman Provincial Lamps, s. 379, Q3074.

²⁵⁰ Walters 1914, s.177, Pl XXXII, Res. 1178.

Yuvarlak bir kaideye ve omuzdan çıkıntı yapan bir kulpa sahip olan Kat. No. 54'deki kandilimizin omuz kısmı sarmaşık yapraklar ile bezenmiştir. Kandili tam ortalayan doldurma deliğinin etrafı kabartı şeklinde bir daire ile çevrelenmiştir. Burnun etrafını saran ve kabartma şeklinde verilen kalp şekli net bir şekilde görülmektedir. Kat. No. 54'ün form ve bezeme açısından benzer örnekleri Bailey ve Menzel²⁵¹ tarafından MS 2 ve 3. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

Kat. No. 55'deki kandilin omuz ve diskus kısmının Kat. No. 54'den farklı olarak bir halka ile ayrıldığını görmekteyiz. Kazıma çizgilerle omuz kısmı süslenmiş olan kandilin diskus kısmı ise rozet biçiminde ve diskusu tamamen kaplayıp yağ deliğinin etrafını çevreleyen bitkisel bir motif bulunmaktadır. Omuzdan çıkıntı halinde verilen içi dolu kulpa sahip olan kandilin burun kısmında kabartı şeklinde görünen ve bu tipin temel özelliği olan kalp şekli net bir şekilde görülmektedir. Kat. No. 55'deki kandil Bailey²⁵² tarafından MS 2. yüzyıla tarihlenen kandille benzer özellikler taşımaktadır. Örneğe olan benzerliğini dikkate aldığımızda Kat. No. 55'deki kandilde aynı dönemde yapılmış olabilir.

Kat. No. 56 bu tipin bezemesiz örneğini temsil etmektedir. Konkav bir şekilde gelen gövde kısmı ve omuzdan diskusa geçişte kalın dairesel bir yuvarlağın bulunması bu kandilin temel özellikleridir. Bu kandilin diğer kandillerden farklı olması yine üstte de bahsettiğimiz gibi bezemesiz olmasıdır. Kandile benzer bir diğer örnek ise Kat. No. 58'de bulunmaktadır. Bu örneğin fazla aşınmış ve çevresinin nozüller ile kaplı olması kandil üzerinde bezemesinin olup olduğunu saptamayı zorlaştırmıştır. Fakat form ve tip açısından Kat. No. 56 da bulunan örneğe çok fazla benzerlik göstermesi bezemesinin olmadığını akıllara getirmiştir.

Kat. No. 57'deki kandil kandili yine diğer örneklerden farklıdır. Bu kandilde kulpunun bulunamaması yönüyle gruptaki diğer örneklerden farklıdır. Kazıma çizgilerine yer verilen omuz kısmı diskus bölümünden bir halka ile ayrılmıştır. Tam ortada ki küçük boyutlu diskus deliğinin çevresinde de halkalar bulunmaktadır. Yine diskus üzerinde kazıma çizgilerle oluşturulmuş halkalar ile süslenmiştir.

²⁵¹ Bailey 1988, s.313, Pl 69, Q2552; Menzel 1969, s.127, Abb. 119, 733.

²⁵² Bailey 1988, s.313, Pl 69, Q2552.

Sonuçta karşılaştırma örneklerini de dikkate aldığımızda kalp burunlu kandiller grubunda değerlendirdiğimiz Kat. No. 54-58'deki kandillerin genel olarak MS 2 ve 3. yüzyılda üretildiğini söyleyebiliriz.

3.5. TİP 5, ERKEN BİZANS DÖNEMİ KANDİLLERİ

Çalışmamız içinde 3 alt başlıktan oluşan bu dönem kandilleri 22 örnekten oluşmaktadır. (Levha 59-80). Farklı tiplerde üretilen bu kandillerin çoğu satın alma yoluyla olsa da kazılardan da müzeye kazandırılan örneklerimiz bulunmaktadır. Bu dönem kandilleri Adıyaman Müzesi'nde en yoğun buluntu grubunu oluşturduğunu söyleyebiliriz.

3.5.1. Tip 5A, Öne Çıkıntılı Burunlu, Oval Formlu Kandiller (Levha 59-61)

Bu grupta bulunan Kat. No. 59-61 örnekleri satın alma ve kazı yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Kandillerin genel özelliklerine baktığımızda gövde kısmının oval gelmesi ve diskusun tam ortasında bulunan doldurma deliğinin büyük bir şekilde verilmesi göze çarpmaktadır. Omuzun arka kısmında yer alan kulpları oldukça küçük ve sivri bir yapıdadır. Kaidelerine baktığımızda genellikle herhangi bir çıkıntının olmadığını ve yerden olduklarını söylemek mümkündür. Geniş bir şekilde verilen omuz kısımları bezemeler ile süslenmiştir.

Bailey ve Loeschke tarafından Tip VIII olarak isimlendirilen öne çık oval kandiller genellikle MS 4 ve 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir²⁵³.

Omuzdan yukarı doğru çıkıntılı ve sivri bir kulpa sahip olan Kat. No. 59'daki kandilin geniş bir omuz bezemesinin olduğunu görmekteyiz. Fazla aşınmadan dolayı ayrıntılı bir değerlendirme yapamamak da bu bölümde ışın motiflerinin olabileceğini söyleyebiliriz. Öne doğru çıkıntı yapan burun kısmındaki fitil deliği yuvarlak olarak verilen kandilin doldurma deliği oldukça büyük verilmiştir.

Kat. No. 59 kandili ile büyük oranda benzerlikler gösteren Kat. No. 60 kandili farklı olarak omuz kısmında dairesel halkalar, geniş diskus deliğinin çevresinde ise rozet motifi ile bezenmiştir. Öne doğru çıkıntı yapan burun kısmındaki fitil deliği doldurma deliğine

²⁵³ Bailey 1988, s.443, Pl 49 Q2155, Pl 138 Q3472.

oranla daha küçük verilmiştir. Omuzdan yukarı doğru sivrilen bir kulpa sahip olan örneğin öne doğru çıkıntı yapan burun kısmındaki fitil deliği doldurma deliğine oranla çok daha küçük verilmiştir. Kat. No. 61 de bulunan kandilimiz diğer örneklerle oranla daha iyi korunmuştur. Kazı yolu ile müzeye kazandırılan eserin omuz kısmı balık kılıcığına benzer bir bezeme ile süslenmiştir. Bir halka ile omuz kısmından ayrılan ve hafif içbükey şekilde verilen diskus bölümü boş bırakılmış olup yine diskus deliği diğer örneklerde olduğu gibi büyük verilmiştir.

Bu grup altında değerlendirdiğimiz 3 kandilin de (Levha 59-61) form açısından birbirine çok fazla benzediğini söylemek mümkündür. Bu nedenle kandiller diğer çalışmalar ile karşılaştırılırken hepsi birlikte değerlendirilmiştir. Kat. No. 61'deki kandil Perre kazısından gelirken diğerleri satın alma yoluyla gelmiş ve envanter kayıtlarında nerede bulundukları hakkında bir bilgi verilmemiştir. Kat. No. 61 de bulunan kandilden yola çıkarak Kat. No. 59 ve 60 kandillerin de Kat. No. 61 kandil ile benzerliklerinden hareketle Perre'den ya da yakın bölgeden gelmiş olabileceğini söyleyebiliriz. Bu kandiller MS 4 ve 5. yüzyıla tarihlenen Gaziantep²⁵⁴, Şanlıurfa²⁵⁵, Mardin²⁵⁶ müzelerinde bulunan kandiller ile tip ve form olarak neredeyse aynıdır. Yine Kat. No. 59-61'deki kandiller genel yapı itibarıyla Bailey²⁵⁷ ve Hawari²⁵⁸ tarafından MS 4 ve 5. yüzyıla tarihlenen örneklerle de büyük oranda benzerlerdir. Sonuçta karşılaştırdığımız benzer örneklerden hareketle öne çıkıntılı burunlu oval formlu kandillerinde (Levha 59-61) MS 4 ve 5. yüzyılda üretildiğini söyleyebiliriz.

3.5.2. Tip 5B, Yuvarlak Formlu Kandiller (Levha 62-63)

Bu başlık altında değerlendirilen kandillerin genel özelliklerine baktığımızda dairesel bir form gösteren kandiller kaidesizdir. Kalıp yapımı olarak düşünülen bu kandillerin tam orta kısmında büyükçe bir doldurma deliği bulunup bu deliklerin etrafını

²⁵⁴ Bayram, 16.

²⁵⁵ M. Özgül, *Şanlıurfa Müzesi'nden Bir Grup Kandil*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012, 39.

²⁵⁶ Elif T. Yıldırım, *Mardin Müzesi Geç Antik Çağ Kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019, 146.

²⁵⁷ Bailey 1988, Pl 49 Q2155, Pl 138 Q3472.

²⁵⁸ Hawari 2013, Pl 90, L132.

süsleyen farklı nokta bezekleri vardır. Gövdenin parçası haline genel burun kısmı küçük ve yuvarlak bir şekilde verilmiştir.

Çalışmamızda bulunan Kat. No. 62 ve 63'deki örnekler bu başlık altında değerlendirilmiştir. Yukarıda ifade ettiğimiz özellikleri taşıyan kandillerin benzerlerini Bailey²⁵⁹ ve Lightfoot'un²⁶⁰ çalışlarında bulmaktayız. Her iki araştırmacı tarafından MS 5 ve 6. yüzyıla tarihlendirilen örnekler ile özellikle form ve bezeme açısından neredeyse aynıdır. Bu nedenle de bizim örneklerimizi de aynı döneme tarihleyebiliriz.

3.5.3. Tip 5C, Sivri Burunlu, Boyunlu Kandiller (Levha 64-67)

Bu tip de gövdeden başlayarak gelen ve burun kısmını saran bir boyun ile çevrenmesi ve bu boyunun bir yükselti gibi olmasıyla birlikte doldurma deliği etrafını sarması bu gruptaki kandillerin ortak özelliğidir. Kalıp yapımı olan bu kandillerin gövdesinin orta kısmı keskin bir profil göstermektedirler. Diskus ve burun kısımları bir boyun ile sarılmış olup burun kısımları sivri bir görüntü vermektedir. Bizim bu grup altında değerlendirmeye uygun bulduğumuz bu tip kandiller bazı araştırmacılar tarafından farklı tipler altında incelenmiştir. Loeschcke bu tip kandilleri Type VIII²⁶¹, Brants'ın Soort XXII²⁶², Dobbins'in Type 17-24²⁶³ grubu altında incelemiştir.

Çalışmamızda 4 adet kandil (Kat. No. 64-67) bu başlık altında değerlendirilmiştir. İlk olarak Kat. No. 64 de bulunan kandil örneğine baktığımızda oval şekilde gelen gövde eğimli omuzlu bir yapısına sahiptir. Büyükçe bırakılan yağ deliği ve küçük verilen burnun etrafı boyun ile çevrenmiştir. Omuz kısmı hafif eğik dikine çizgiler ile bezenmiş olan kandilin burun kısmı sivri bir şekilde verilmiştir. Yuvarlak bir kaideye sahip olan kandilin omuzdan yükseltilmiş tutamak şeklinde bir kulpu bulunmaktadır. Doldurma deliği ve fitil deliğinin arasında yatay bir şekilde verilmiş üç adet çizgi şeklindeki bezeme ve bu çizgilerin yanlarında nokta şeklinde bulunan bezekler işlenmiştir. Kat. No. 65'deki kandilde Kat. No. 64 ile benzer bir forma sahip olup farklı olarak bu kandilin doldurma deliği ve fitil deliğinin etrafını saran boyun biraz daha sıkı işlenmiştir. Öne doğru sivri bir

²⁵⁹ Bailey 1988, s.290, Pl 61 Q2349, Q2350, Q2351.

²⁶⁰ Lightfoot, 328.

²⁶¹ Loeschcke, *Lampen Aus Vindonissa, Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des Antiken Beleuchtungswesens*, 237.

²⁶² J. Brants, *Antike Terra-cotta Lampen*, Leiden, 1913. s. 58.

²⁶³ J.J. Dobbins, *Terracotta Lamps of the Roman Province of Syria*, London 1977. s.269.

buruna sahip olan kandilin diskus deliği ve fitil deliği arasında balık kılçığına benzer bir bezeme işlenmiştir. Tutamak şeklinde hafif yuvarlatılmış bir kulpa sahip olan kandilin omuz kısmında iki taraftan sınırlandırılmış hafif eğik çizgiler işlenmiştir. Gövdenin ortasında keskin bir profil çizen kandilin kaidesi yuvarlak verilmiştir. Yine yuvarlak ve dikine bir kulpa sahip olan Kat. No. 66'daki kandilin omuz kısmına rozet şeklindeki süslemeler işlenmiştir. Bu süslemeler kandilin öne doğru sivrilen burun kısmına kadar devam etmektedir. İki kandil arasında görülen bir başka benzerlik ise diskus deliğiyle fitil deliğini çevreleyen boyun kısmıdır. Yine diskus deliğinden fitil deliğine kadar diskusu çevreleyen boyun bu kandilde de net görülmektedir. İlk iki örnek ile benzer kulp yapısına sahip olan Kat. No. 67'deki kandilin öne doğru daha çok sivrilen burun yapısı farklılık göstermektedir. Omuz kısmındaki yatay çizgi bezemesi ile Kat. No. 65 ile benzerlik göstermektedir. Oldukça büyük ve yuvarlak bir diskus deliğine sahip olan kandilin etrafını çeviren boyunun burun kısmına gittikçe daha derinleştiği görülmektedir.

Kat. No. 64-67 Gaziantep²⁶⁴, Şanlıurfa²⁶⁵ ve Mardin²⁶⁶ müzelerinde bulunan ve MS 5 ve 6. yüzyıla tarihlenen kandillerle hem form hem de bezeme açısından büyük oranla benzerlik göstermektedir. Ayrıca Levzin Kurtarma Kazılarında²⁶⁷ ortaya çıkarılan benzer kandil örnekleri aynı coğrafyayı oluşturması bakımından da önemlidir. Bu grupta değerlendirdiğimiz kandillerimiz yine MS 5 ve MS 6. yüzyıla tarihlenen Tarsus arkeoloji müzesi kandilleri ile de oldukça benzerlerdir. Kat. No. 54- 67 kandillerine benzer örnekleri inceleyen Bailey ve Brants'da²⁶⁸ yukarıdaki örnekler ile aynı tarihi vermişlerdir. Kat. No. 64-67 kandillerine benzer yapısal özellikler gösteren kandilleri incelemişlerdir.

Sonuç olarak karşılaştırma örneklerini de dikkate alarak sivri burunlu boyunlu kandiller başlığı altında değerlendirdiğimiz örneklerimizin de MS 5 ve 6. yüzyıla ait olduğu söyleyebiliriz.

²⁶⁴ Bayram, 17.

²⁶⁵ Özgül, 29.

²⁶⁶ Yıldırım, 144.

²⁶⁷ Emin Yener, "Levzin Höyüh Kurtarma Kazısı 1991", *III. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1993, 262.

²⁶⁸ Bailey 1988, s.287, Pl 60 Q2326; Brants 1913, s.58, Res: 1051.

3.5.4. Tip 5D, Bodur ve Konik Gövdeli, Kısa ve Küt Burunlu, Boyunlu Kandiller (Levha 68-71)

Bu tip kandillerin genel özelliklerine baktığımızda gövde kısmının bodur ve konik olması, burun kısımlarının ise küt bir şekilde gelmesi dikkat çekicidir. Kaide kısımlarının yuvarlak verildiği bu tip kandillerin bazılarında kulp bulunurken bazıları kulpsuz yapılmıştır. Bu kandillerin çark yapımı olduğunu söylemek mümkündür. Bailey²⁶⁹ çark yapımı olan bu kandillerin tarihlendirilmesinde hiçbir kanıtın olmadığından bahseder. Fakat çalışmamızda bulunan bu tip kandillerin benzerlerinin²⁷⁰ MS 5 ve 6. yüzyıla tarihlediğini söyleyebiliriz. Yine Broneer'in²⁷¹ çalışmasında bu tür kandillerin Type XXXVII başlığı altında incelendiğini ve aynı tarih aralığına verildiğini görmekteyiz. Bu kandil tipine benzer bir tipi barındıran ve yakın zamanda yayımlanan Lightfoot'un²⁷² çalışması da bu kandillerin MS 5 ve 6. yüzyıla verilebileceğini ileri sürmüştür.

Form ve şekil açısından birbirlerine oldukça benzeyen. No. 68-71'deki kandiller bu grup altında değerlendirilmiştir. Bodur ve konik bir form oluşturan gövdeleri, eğimli omuzları, yuvarlak fitil delikleri, düz, geniş ve merkezi doldurma delikleri bulunan bu kandillerin doldurma deliğinin etrafında nokta bezemelere yer verilmiştir. Sadece Kat. No. 69'daki kandilde yukarı doğru bir kulpun bulunduğunu fakat bununda kırık olduğunu görmekteyiz. Yine bu kandilin hamur renginde diğerlerinden oldukça farklıdır.

Kat. No. 68-71'deki kandillerin benzer örnekleri Tarsus²⁷³ ve Gaziantep²⁷⁴ müzelerinde ve yukarıda sözünü ettiğimiz çalışmalarda gördüğümüz Kat. No 68-71'deki kandillerin yapılan değerlendirmeler ışığında onlarla aynı tarih aralığında yani MS 5 ve MS 6. yüzyıla tarihleyebiliriz.

²⁶⁹ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, Roman Provincial Lamps, s.232, Q2273.

²⁷⁰ Saraçoğlu 1997, s.327, Res. 5: Özcihan 2018, s.38, Kat.111 – 116: Bayram 2020, s.20, Kat. 24, 25, 26.

²⁷¹ Broneer 1930, s. 296, Pl XXIV, Res: 1560.

²⁷² Lightfoot, s.339 cat. 448.

²⁷³ Özcihan, 38.

²⁷⁴ Bayram, 19.

3.5.5. Tip 5E, Eğimli Omuzlu, Burun Üzeri Kanallı, Sivri Burunlu Kandiller (Levha 72-80)

Bu tipe ait kandillere baktığımızda kalıp yapımı olmalarının yanında genel olarak gövde kısmının oval bir yapıda olduğunu ve buruna doğru gittikçe daralıp uzadığını hatta sivri bir form oluşturduklarını görmekteyiz. Bu kandillerin omuz kısımları oldukça geniş bırakılmış ve bu alanlar genellikle geometrik bezemeler veya bitkisel motifler ile süslenmiştir. Omuz kısımları eğimli olup yağ deliklerinin büyük ve yuvarlak olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu yağ deliklerinin etrafını çevreleyen plastik bir boyun bulunmakta ve bu boyun burunda bulunan fitil deliğine kadar inerek burun üzerinde bir kanal oluşturmaktadır. Kaideleri hafifçe yüksek olan bu kandillerin omzunun arka kısmından çıkıntı bir şekilde verilen ve yukarı doğru sivrileşen kulpları bulunmaktadır. Oldukça yaygın olan eğimli omuzlu, burun üzeri kanallı, sivri burunlu kandillerin uzun bir zaman aralığında kullanılmış olabileceğini söyleyebiliriz.

Bu tipe ait kandillerin benzer örnekleri birçok çalışmada ele alınmıştır. Bailey'in²⁷⁵ yaptığı çalışmada bu tip kandilleri değerlendirmiş ve MS 6 ve 7. yüzyıl tarihlerini önermiştir. Yine bu tip kandillerin benzer örneklerine Gaziantep²⁷⁶ ve Şanlıurfa²⁷⁷ Müzesinde rastlamak mümkündür. Çalışmamızdaki 8 örnek eğimli omuzlu, burun üzeri kanallı, sivri burunlu kandiller başlığı altında değerlendirilmiştir.

Kat. No. 72-74, 77 ve 79'deki kandiller hem form hem de bezeme açısından birbirlerine oldukça benzerdir. Bakıldığında bu kandillerin geniş ve eğimli verilen omuzlarının üzerinde ışın benzeri bezemeler bulunmaktadır. Oldukça büyük bir şekilde verilen doldurma deliğinin kenarları bir boyun ile çevrelenmiş ve bu boyun burunda bulunan fitil deliğine kadar gelerek burun üzerinde bir kanal oluşturmuştur. Bu kanal içerisinde ise büyüklükleri farklı olarak işlenmiş haç motifi bulunmaktadır. Oval bir gövde yapısı olan bu gruptaki bütün kandillerin burun kısımları öne doğru uzayarak sivri bir form göstermektedir. Bu örneklerin benzerlerini Loeschcke²⁷⁸, Lightfoot²⁷⁹, Menzel²⁸⁰

²⁷⁵ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, Roman Provincial Lamps, s. 282, Q2340.

²⁷⁶ Bayram, 23.

²⁷⁷ Özgül, 23.

²⁷⁸ Loeschcke 1919, s.237, Type VIII, 688.

²⁷⁹ Lightfoot 2021, s. 337, Kat. 444.

²⁸⁰ Menzel 1969, s.100, Abb. 81, 5.

ve Özgül'ün²⁸¹ çalışmalarında görmekte mümkün. Yine çalışmamızda bulunan Kat. No. 75, 76, 78 ve 80 kandillerin de form olarak önceki grupla benzer olduklarını fakat verilen kanal içinde haç motifi değil de farklı bir geometrik desen ile süslendiğini görmekteyiz. Bu çalışmalarda genellikle benzer örnekler MS 6. ve 7. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kulp kısmında bulunan farklılıktan dolayı Kat. No. 80 kandiline ayrıca değinmek doğru olacaktır. Çünkü kandilin kulpu insan başı şeklinde yapılmıştır. Çalışmamızda tek bir örnek olduğu için bu başlık altında incelenmiştir. Kulp kısmının insan kafası şekliyle verilmesiyle diğerlerinden farklı olan kandil form ve omuz bezemesi açısından diğerleriyle oldukça benzerdir. Kat. No. 80'deki kandilimiz hem form ve bezeme açısından hem de kulptaki insan kafası yönünden benzerlerine Afyon Müzesi'nde²⁸² ve Bailey²⁸³'in çalışmasında rastlamak mümkündür.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda bu gruba ait tüm kandillerin MS 6. ve 7. yüzyıllara tarihlendiğini söyleyebiliriz.

²⁸¹ Özgül 2012, s. 35, Kat. 42.

²⁸² Gülünay, 52.

²⁸³ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum III, Roman Provincial Lamps*, s. 399, Q3229.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Geçmişten günümüze ateşin kontrol altına alınması şüphesiz insanlığın en önemli buluşlarından biri olmuştur. Çalışmamızın konusu olan aydınlanma içinde ateş ilk dönemlerde oldukça önemliydi. Yaşam alanlarını aydınlatmak insanlığın temel hedefi haline gelmiştir. Böyle olunca insanlar ateşin ışığından faydalanabilmek adına farklı araç gereçlere ihtiyaç duymuştur. Bu ihtiyaçtan kaynaklanan araç gereçler zamanla gelişip farklı formlar oluşturmuştur.

Bu çalışmada ilk olarak Adıyaman ve Adıyaman çevresinde antik çağ yerleşimleri ve buluntularının bulunduğu önemli antik kentler tek tek değerlendirilmiştir. Bu bölümün amacı müzeye kazı ile ve satın alma yoluyla kazandırılan kandillerin geldiği yerleşimleri daha kapsamlı bir şekilde değerlendirerek kandillerin geldiği antik yerleşimler hakkında bilgi vermektir. Özellikle satın alma ile müzeye kazandırılan kandillerin buluntu yerleri tam olarak bilinmemektedir. Bu nedenle Adıyaman çevresinden geldiği düşünülen bu kandillerin araştırılmasında önemli olan merkezlerin incelenmesi uygun bulunmuştur.

İkinci bölümde yer alan Antik Çağ'da kullanılan meşale, mum ve kandil gibi aydınlatma araçları açık bir şekilde anlatılmış ve tanımlamaları yapılmıştır. Bununla birlikte bu aydınlatma araçlarının hepsi kendi içinde değerlendirilmiştir. Ateşin kontrol altına alınmasıyla birlikte aydınlatma araçlarının ortaya çıktığı ve insanoğlunun ihtiyaçlarını gidermek adına oldukça önemli olan araç gereçlerin nasıl ortaya çıktığı anlatılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak meşalenin kullanım alanları ve yapım malzemeleri tanımlanarak anlatılmaya çalışılmıştır. Daha sonra mumun çeşitli kullanımlar ve yanış şekillerine ve kullanıldıkları malzemelere göre farklılıkları ortaya konulmuştur. Asıl olarak üzerinde durulan aydınlatma araçlarından kandilin ise ilk olarak tanımlaması yapılmış, kullanım alanları, kandilde bulunan bölümler, kandil yapım teknikleri, kandillerin biçimsel gelişimi ve kökeni olabildiğince araştırılıp hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışma konumuzu oluşturan Adıyaman Müzesi bünyesindeki 80 kandil tarihsel dönemlere ayrılarak alt başlıklar halinde incelenmiştir (Grafik 1). Arkaik Dönem'den Erken Bizans Dönemi'ne kadar farklı farklı zaman dilimlerine tarihlenen kandiller benzerleri ışığında tarihlendirilip değerlendirilmiştir. Bu bölüm altındaki ilk başlığımız Arkaik Dönem'e ait kandiller olmuştur. Bu dönem altında 15 adet kandil incelenip

tariflendirilmiştir. Çalışmamız içinde bu dönem Tip 1 olarak isimlendirilmiş ve MÖ 6. ve 5. yüzyılın başına tarihlandırılmıştır. Klasik Dönem'e ait 2 adet kandil saptanmıştır. Bu dönem kandilleri de yine Tip 2 olarak isimlendirilmiş ve genel olarak MÖ 5 yüzyılın sonları ve 4. yüzyılın başlarına tarihlandırılmıştır. Helenistik Dönem'e ait 23 adet kandil iki alt başlığa ayrılmış ve 13 adet çark yapımı kandil, 10 adet ise kalıp yapımı kandil değerlendirilmiştir. Helenistik Dönem kandilleri Tip 3 olarak verilmiş ve alt başlıkları olan çark yapımı kandiller Tip 3A, kalıp yapımı kandiller ise Tip 3B olarak isimlendirilmiştir. Bu dönem kandillerinde çark yapımı olan kandillerin Helenistik Dönem içinde daha erken bir tarihte üretildiği görülürken, kalıp yapımı kandillerin bu dönem sonlarına doğru tarihlandığı görülmüştür. 18 adet örneğin değerlendirildiği Roma Dönemi kandilleri ise Tip 4 olarak isimlendirilmiş ve üç alt başlık altında incelenmiştir (Grafik 2). Bu başlıkların ilki olan volütlü kandiller Tip 4A olarak isimlendirilmiş ve burun yapıları göz önüne alınarak iki alt başlık açılmıştır. Bu başlıklar Tip 4A.a, üçgen burunlu volütlü kandiller ve Tip 4A.b, yuvarlak burunlu volütlü kandillerdir. Üçgen burunlu volütlü kandillerde 6, yuvarlak burunlu volütlü kandillerde 2 adet olmak üzere volütlü kandillerde toplam 8 adet kandil örneği değerlendirilmiştir. Bu dönem kandilleri genel olarak MS 1 yüzyıla tarihlandırılmıştır. Roma Dönemi'ne ait bir diğer başlığımız ise kısa yuvarlak burunlu kandillerdir. Bu kandiller de çalışmamızda Tip 4B olarak isimlendirilmiştir. Bu başlık altında 5 adet kandil kapsamlı bir şekilde araştırılıp yorumlanmıştır. Bu tip altında incelenen kandillerin form ve bezemeleri değerlendirilip kandillerin MS 3. yüzyılda üretildiği görülmüştür. Roma Dönemi'ne ait son başlık olan kalp burunlu kandiller Tip 4C ile isimlendirilmiş olup, çalışmamız içinde 5 adet örnek incelenmiştir. Bu tipe ismini veren kandillerin burun kısmında bulunan plastik yapı olmuştur. Kalp burunlu kandiller farklı çalışmalarda bulunan benzerlerinin yardımıyla MS 2. ve 3. yüzyıla tarihlandırılmıştır. Bir diğer tarihsel dönem başlığımız olan Erken Bizans Dönemi yoğun kandil buluntusunun olduğu grup olmuş ve Tip 5 olarak değerlendirilmiştir (Grafik 3). Toplamda 22 adet kandilin bulunduğu bu dönem kandilleri beş alt başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar kandillerin burun ve gövde formlarına bakılarak oluşturulmuştur. Tip 5A, öne çıkıntılı burunlu, oval formu kandiller 3 adetten oluşmakta ve MS 4. ve 5. yüzyıl arasına tarihlenmektedir. Tip 5B, yuvarlak formu kandiller oldukça farklı bir form gösterip MS 5 ve 6. yüzyılda üretildikleri tespit edilmiştir. Bu tip kandillerden çalışmamızda 2 adet bulunmaktadır. Tip 5C olarak

isimlendirilen sivri burunlu boyunlu kandillerden 4 adet örnek olup bu tip kandillerin MS 5 ve 6. yüzyıl tarihlendiğini söyleyebiliriz. Bodur ve konik gövdeli, kısa ve küt burunlu boyunlu kandiller Tip 5D olarak isimlendirilmiş ve çalışmamızda 4 adet bulunan bu tip kandiller MS 5. ve 6. yüzyıla tarihlenmiştir. Bu dönemin ve tezinde son başlığı olan eğimli omuzlu, burun üzeri kanallı, sivri burunlu kandiller çalışmamızda 10 adet bulunmaktadır. Tip 5E olarak adlandırılan bu kandiller, incelenip değerlendirildiğinde çok uzun bir kullanım ve üretim döneminin olduğu anlaşılmış olup, MS 6. ve 7. yüzyıla ait oldukları anlaşılmıştır.

Çalışmamızda bulunan bu 80 kandilin içinde satın olma yoluyla müzeye kazandırılan kandillerin nereden geldiği tam olarak bilinmemektedir. Bu sebeple bu kandillerinde nerede üretilmiş olabileceğini saptamak bizim için neredeyse imkansız olmuştur. Fakat Batı Anadolu'da üretimi yapılan volütlü kandillerin Adıyaman'da görülmesi bu bölge ile ticari ilişkilerin olduğunu ve bu kandillerin buraya ticaret yolu ile geldiğini göstermektedir. Anadolu ve Mezopotamya arasında bir köprü olan bölge bu sebeple de oldukça önemlidir. Bölgede yapılan kazı ve araştırmalarda herhangi bir kandil atölyesine rastlanmadığını ve bu sebeple müzede bulunan kandillerin form ve bezmelerinin incelenmesi sonucu bu kandillerin Suriye ve Filistin bölgesinde üretilmiş olabileceklerini düşünmekteyiz. Diğer yandan çalışmamızda bulunan kandillerin benzer coğrafyada olan Mardin, Gaziantep, Şanlıurfa ve Tarsus örnekleriyle benzerlikleri de dikkat çekicidir.

KAYNAKÇA

- Acar, A., *Nemrud*, GAP İdaresi Kültür Yayınları Serisi, Afşaroğlu Matbaacılık, Ankara 2000.
- Arseven, C. E., *Sanat Ansiklopedisi*, Cilt II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1947.
- Akar, M., *İnsanlığın Kültür Mirası Adıyaman*, Peri Yayınları, İstanbul 2000.
- Başaran C., *Arkeolojiye Giriş II*, Atatürk Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1989.
- Bailey, D. M., *Greek and Roman Pottery Lamps*, Oxford 1972.
- Bailey, D.M., *A Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greeel, Hellenistic and Roman Pottery Lamps*, London 1975.
- Bailey, D.M., *A Catalogue of the Lamps in the British Museum II Roman Lamps in Italy*, London 1980.
- Bailey, D.M., *A Catalogue of the Lamps in the British Museum III, Roman Provincial Lamps*, London 1988.
- Barın, G., *Aydın ve Milet Müzesi'ndeki Üzeri Kabartmalı Hellenistik-Roma Dönemi Kandiller*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1995.
- Bayram. E., *Gaziantep Arkeoloji Müzesinden Bir Grup Pişmiş Toprak* (Yayınlanmış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2020.
- Böttger, B., *Die Kaiserzeitlichen Lampen vom Kerameikos*, München 2002.
- Brants, J., *Antike Terra-cotta Lampen*, Leiden, 1913.
- Broneer, O., *Isthmia, Terracotta Lamps*, New Jersey 1977.
- Broneer, O., *Terracotta Lamps, Corinth Vol. IV, Part. II*, Cambridge 1930.
- Bulba, Mustafa, "Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Kandiller" *Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi*, IV, 2019, 31-41.
- Cansever, M., *Türkiye'nin Kültür Mirası 100 Mimari Şaheser*, NTV Yayınları, İstanbul 2009.

- Civelek, A., “Phokai’da Bir Volütlü Kandil Atölyesi”, *Colloquim Anatolicum VII*, 2008, 115-135.
- Civelek, A., *Tralleis Nekropolis Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001.
- Çokay, S., *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.
- Çokay, S., *Antik Çağda Aydınlatma Araçları*, (2. Baskı), Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2000.
- Dağlı, G., *Hadrianoupolis Surları Kurtarma Kazısında Bulunan Roma ve Bizans Dönemi Kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2008.
- David, F., *Tille, XII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, II, Ankara, 1990.
- Deighton, H. J., *Eski Atina Yaşantısında Bir Gün*, (çev. Hande Kökten Ersoy), Homer Kitapevi, İstanbul 2005.
- Didman, Y., Yüksel T., Yetiş E., *"Kommagene": Nemrut'tan Adıyaman'a Bir Tarih Yolculuğu*, Adıyaman Valiliği Kültür Yayını, Adıyaman 2003.
- Dobbins, J.J., *Terracotta Lamps of the Roman Province of Syria*, London 1977.
- Doğruluk, A., *Konya Arkeoloji Müzesi'ndeki Roma ve Doğu Roma Dönemi Bronz Kandiller*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2016.
- Duruel, N., *Cumhuriyetin Çocukları Arkeolojini Büyükleri Nimet Özgüç – Tahsin Özgüç*, Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara 2011.
- Eliade, M., *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2003.
- Erarslan vd., “Perre Antik Kenti Nekropol Alanı 2008 Yılı Kazı ve Temizlik Çalışmaları”, *18. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Adıyaman, 27-30 Nisan 2009.
- Forbes, R. J., *Studies in Ancient Technology*, 6. cilt, Leiden 1958.

Fuchs, W., *Der Schiffsfund von Mahdia*, Tübingen 1963.

Grimal, P., *Mitoloji Sözlüğü Yunan ve Roma*, (çev. Sevgi Tamgüç), Sosyal Yayınları, İstanbul 1997.

Güder, Ü., *Anadolu'da Orta Çağ Demir Metalürjisi: Kubad Abad, Samsat, Kinet Höyük, Hisn Al-Tinat ve Yumuktepe Kazı Buluntuları*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2015.

Gülünay, E., *Afyon Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Pişmiş Toprak Kandil*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2017.

Günay G.T., *İonia Bölgesi Hellenistik Dönem Kandileri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1996.

Güney E., ve Güney, U., *Türkiye Coğrafyasının Uygarlıkları Anadolu'nun ve Trakya'nın Tarihi Coğrafya Bölgeleri ve Antik Kentleri*, Nobel Yayınevi, Ankara 2011.

Hayes, J.W., *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum, Greek and Roman Clay Lamps A Catalogue*, Toronto 1980.

Herodotos, *Herodot Tarihi*, (çev. M. Ökmen), Remzi Kitabevi, İstanbul 1983.

Helmuth von Moltke, *Moltke'nin Türkiye Mektupları*, (çev. Hayrullah Örs), Remzi Kitapevi, İstanbul, 1999.

Hmeros, *Odyseia*, (Çev. Azra Erhat ve A. Kadir), Can Yayınları, İstanbul, 1998.

Howland, R.H., *Greek Lamps and Their Survivals*, The Athenian Agora Vol IV, Princeton 1958.

Karaosmanoğlu, M., *Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları*, Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum 2005.

Kassab, T. D., Sezer, T., *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu*, Cilt 1, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1995.

Kaya, M.A., *Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi III (Hellenistik Dönem)*, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2019.

- Kınal, F., “Kaunos Adak Lambaları”, *Belleten*, XXXIII/130, Ankara 1960, 151-159.
- Lightfoot, Christopher S., *The Cesnola Collection of Cypriot Art: Terracotta Oil Lamps*, Yale University, New Haven 2021.
- Loeschcke, S., *Lampen Aus Vindonissa, Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des Antiken Beleuchtungswesens*, Zürich 1919.
- Matthews Roger (ed.), *Ancient Anatolia: fifty years' work by the British Institute of Archaeology at Ankara*, The British Institute of Archaeology at Ankara, London 1988.
- Menzel, H., *Antike Lampen, im Römisch-Germanischen Zentralmuseum zu Mainz*, Mainz 1969.
- Meijer, F., *Gladyatörler- Tarihin En Ölümcül Sporu*, (çev. Doğa Güneç), Homer Kitapevi, İstanbul 2008.
- Metin, H., *Kibyra Kandilleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012.
- Meydan Larousse Ansiklopedisi*, (VI. Cilt), Meydan Yayınları, İstanbul 2003.
- Osman Hamdi Bey, *Nemrut Dağı Tümülüsü: Yolculuk, Tasvir, Yazıtlar, Planlar ve Fotoğraflarla Birlikte*, Türk Arkeoloji ve Kültürel Miras Enstitüsü, Gaziantep, 2022.
- Öz, C., *Silifke Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2014.
- Özcihan, İ., *Tarsus Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Pişmiş Toprak Kandil*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2018.
- Özdoğan, M., “Çanak Çömlekli Neolitik Çağ'da Çiftçiliğe Dayalı Gerçek Köy Yaşantısı Tüm Sosyal Kurumlarıyla Şekillendi”, *Arkeo Atlas*, Sayı 1, 2002, 88-105.
- Özgül, M., *Şanlıurfa Müzesi'nden Bir Grup Kandil*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012.

- Öztan A., Aşağı Fırat Kurtarma Projesi Çerçevesinde Yapılan Samsat Kazıları, *GAP Bölgesinde Kültür Varlıklarının Korunması, Yaşatılması ve Tanıtılması Sempozyumu*, Şanlıurfa, 1998.
- Öztürk, N., *Kyzikos Kandilleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2003.
- Özükan, B.(ed.), *Türkiye'nin Kültür Hazinesi*, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2003.
- Perlzweig, J., *The Anhenian Agora VII, Lamps of the Roman Period, First to Seven Century After Christ*, Princeton 1961.
- Rifaioğlu, M. N., “*Kommagene Krallığı'nın Kutsal Alanlarından Biri: Arsemia - Eski Kale*”, *Kommagene Nemrut Yönetim Planı*, , Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2017.
- Saltuk, S., *Aekeoloji Sözlüğü*, İnkılap Kitapevi, İstanbul 1993.
- Stylianos, A., *Minos Uygarlığı*, (çev. Elif Tül Tulunay), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1991.
- Şahin, G.K., *Asos Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale, 2008.
- Takımcı, M.Ç., *Antik Çağda Bayramlar ve Festivaller (Yunan- Roma)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2016.
- Taştemir, M., *XVI. Yüzyılda Adıyaman (Behisni, Hısn-ı Mansur, Gerger, Kahta) Sosyal ve İktisadi Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.
- Tekçam, T., *Arkeoloji Sözlüğü*, Alfa Basım Yayım, İstanbul 2007.
- Thuckydides, *History of the Peloponnesian War*, ed. T.E. Page, Loeb Classical Library, 1965, IV, CXXXIII-II,
- Türkiye'nin Turizm Değerleri*, I Cilt, T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, Ankara, 2002.
- Üreten, H., *Neşredilmiş Yazıtlar Işığında Hellenistik Dönem'de Pergamon Kenti Tanrı ve Kültleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003.

Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap*, (Çev. S. Güven), VI. Cilt, 1990.

Vural, Ü., ve Dörner, F.K., *Nemrud Dağı'nın zirvesinde tanrıların tahtları: Kommagene-Doğu Anadolu'da arkeolojinin büyük macerası*. Türkiye, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1990.

Walters, H.B., *Catalogue of the Greek And Roman Lamps in the British Museum*, Printed By Order Of The Trustees London 1914.

Walters, H.B., *History of Ancient Pottery*, New York 1905.

Yağız, K., *Perre Antik Kenti Şarap İşlikleri, International Symposium Olive Oil And Wine Production in The Aegean and Mediterranean in Antiquity: Rural Settlements, Urban Centers and Trade November 24-25-26, 2022 Mugla-Turkey*.

Yener, E., “Levzin Höyük Kurtarma Kazısı 1991”, *III. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1993, 351-364.

Yıldırım, E. T., *Mardin Müzesi Geç Antik Çağ Kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019.

Yüksel, S., *Antalya Müzesi Roma Dönemi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2019.

İNTERNET KAYNAKLARI

Harita Genel Müdürlüğü <https://www.harita.gov.tr/urun/adiyaman-fiziki-il-haritasi/468>)

KATALOG

Katalog No	:1
Resim No	: 1
Çizim No	: 1
Müze Envanter No	: 529
Bulunduğu Yer	: Samsat
Müzeeye Geliş Tarihi	: 20.10.1981
Müzeeye Geliş Şekli	: Kazı
Uzunluk	: 6,07 cm
Yükseklik	: 2, 60 cm
Genişlik	: 5, 19 cm
Hamur	: 5 YR 5/3
Yapım Tekniği	: Çark Yapımı

Tanım : Herhangi bir kırığı olmayan kandil tam bir şekilde ele geçirilmiştir. Kandil üzerinde yanma izi görülmemektedir. Gövdeden bir köprü şeklinde verilen burun kısmı oldukça küçük ve sivridir. Çarkta yapılmış olan kandilin kaidesi düz olup içinden bakıldığında çark izleri izlenmektedir. Gözenekli bir yapıya sahip olan kandil kaideden yukarı genişleyen şişkin bir yapıda ve omuzlardan içe doğru eğimlidir.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s.54, res. 114

Brooner 1930, s. 34, Pl. 1, res. 29

Howland 1958, s.193, P5, 35, Res: 190

Tarih : MÖ 6. yüzyılın ilk yarısı

Katalog No : 2
Resim No : 2
Çizim No : 2
Müze Envanter No : 9080
Bulunduğu Yer : -
Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 5, 72 cm

Yükseklik : 1, 96 cm

Genişlik : 4.41 cm

Hamur : 5 YR 5/4

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Herhangi bir kırığı olmayan kandil tam bir şekilde ele geçirilmiştir. Kandil üzerinde yanma izi bulunmaktadır. Gövdeden bir köprü şeklinde verilen burun kısmı küçük ve sivridir. Çarkta yapılmış olan kandilin kaidesi düz olup içinden bakıldığında hafif yukarı doğru konik bir çıkıntı ve çark izleri görünmektedir. Gözenekli bir yapıya sahip olan kandil kaideden yukarı genişleyen şişkin bir yapıda ve omuzlardan içe doğru eğimlidir.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s.49, Res. 97

Bailey 1975, s.48, P12-13, Q 62

Tarih : MÖ 6. yüzyılın ilk yarısı

Katalog No	: 3
Resim No	: 3
Çizim No	: 3
Müze Envanter No	: 2826
Bulunduğu Yer	: Samsat
Müzeeye Geliş Tarihi	: 02.09.1985
Müzeeye Geliş Şekli	: Kazı
Uzunluk	: 8, 51 cm
Yükseklik	: 2, 94 cm
Genişlik	: 7.15 cm
Hamur	: 5 YR 3/2
Yapım Tekniği	: Çark Yapımı
Tanım	: Herhangi bir kırığı olmayan kandil tam bir şekilde ele geçirilmiştir. Kandil üzerinde yanma izi görülmektedir. Gövdeden bir köprü şeklinde verilen burun kısmı oldukça küçük ve sivridir. Çarkta yapılmış olan kandilin kaidesi düz olup keskin bir karın yapısına sahiptir. İnce yapılı kum katkılı ve iyi pişirilmiş kandil kaideden yukarı genişleyen şişkin bir yapıda ve omuzlardan içe doğru eğimlidir. Diskus kenarları dışa doğru çıkıntılı ve küçük bir kenarı kırıktır.
Karşılaştırma	: Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s.51,
Tarih	: MÖ 6. yüzyıl

Katalog No : 4

Resim No : 4

Çizim No : 4

Müze Envanter No : 2336

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1984

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 5, 73 cm

Yükseklik : 2, 36

Genişlik : 4, 15 cm

Hamur : 2.5 YR 5/4

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Tam bir şekilde elimize ulaşan kandilin herhangi bir kırığı yoktur. Kandilin burun kısmında küçük bir yanma izi mevcuttur. Kandilin burun yapısı uzun bir şekilde verilmiş olmasına karşın gövdeden buruna geçişteki köprü net bir şekilde görülmektedir. Çarkta yapılmış olan kandilin kaidesi düzdür ve gövdenin ortasına doğru genişleyerek çıkıp ortada keskin bir profil göstermektedir. Ağız kısmında dışa doğru bir görüntü vermektedir.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 49, res. 97

Bailey 1975, s.181, PL 80, Q 419

Tarih : MÖ 6. yüzyıl

Katalog No	: 5
Resim No	: 5
Çizim No	: 5
Müze Envanter No	: 1083
Bulunduğu Yer	: Tille Höyük
Müzeeye Geliş Tarihi	: 02.07.1982
Müzeeye Geliş Şekli	: Kazı
Uzunluk	: 5, 40 cm
Yükseklik	: 2, 25
Genişlik	: 7, 39 cm
Hamur	: 7.5 YR 5/3
Yapım Tekniği	: Çark Yapımı
Tanım	: Çarkta yapılmış olan bu kandilde bir kırık bulunmamaktadır. Düz bir kaidesi olan kandil gövdeye doğru çıktıkça genişlemekte ve gövdenin ortasından ağıza doğru daralan bir profil vermektedir. Burun kısmına baktığımızda oldukça sivri olup gövdeden bir köprü ile bağlanmıştır. Burunda yanma izinin bulunmadığı kandilin hamuru ise mika katkılı olup iyi pişirilmiştir.
Karşılaştırma	: Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 49, res. 97 Bailey 1975, s.181, PL 80, Q 419
Tarih	: MÖ 6. yüzyıl

Katalog No : 6

Resim No : 6

Çizim No : 6

Müze Envanter No : 938

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1982

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 5.50 cm

Yükseklik : 2, 21 cm

Genişlik : 4, 10 cm

Hamur : 10 YR 5/3

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Tüm bir şekilde ele geçirilen kandilin hamuru taneciklidir. Yanma izi görülen burun kısmı köprü şeklinde olup sivridir. Çark yapımı olan bu kandilin kaidesi düzdür. Gövdeye doğru genişlemekte ve ağız kısmına doğru daralmaktadır.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 49, res. 96

Bailey 1975, s.181, PL 80, Q 419

Tarih : MÖ 6. yüzyıl

Katalog No : 7

Resim No : 7

Çizim No : 7

Müze Envanter No : 3882

Bulunduğu Yer : Samsat

Müze Geliş Tarihi : 03.08.1987

Müze Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 5, 75 cm

Yükseklik : 2, 34 cm

Genişlik : 4, 07 cm

Hamur : 2.5 YR 5/4

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : İnce kum ve mika katkılı bu kandil çark yapımı olup tüm bir şekilde ele geçirilmiştir. Burun kısmı köprü şeklinde olup yanık izleri görülmekte ve oldukça sivri bir şekilde verilmiştir. Düz bir kaideye sahip olan kandil gövdeye doğru şişkin bir yapıda olup ağız kısmında daralan bir profil vermektedir.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 50, res. 100

Tarih : MÖ 6. yüzyıl

Katalog No : 8

Resim No : 8

Çizim No : 8

Müze Envanter No : 908

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1982

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 6, 60 cm

Yükseklik : 2, 50 cm

Genişlik : 4, 30 cm

Hamur : 10 YR 6/3

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Burun kısmında yanma izi görülen kandil mika ve kireç katkılı düzgün bir yapıya sahiptir. Kandilin ağız kısmında ufak kırıklar bulunsa da tam bir şekilde ele geçirilmiştir. Uzun ve sivri bir burun yapısına sahip olan kandil çarkta yapılmıştır. Kaideden yukarı doğru genişleyen yapısı ağız kısmına doğru daralmıştır.

Karşılaştırma : Bailey 1975, s.48, P12-13, Q 62

Tarih : MÖ 6. yüzyıl

Katalog No	: 9
Resim No	: 9
Çizim No	: 9
Müze Envanter No	: 1066
Bulunduğu Yer	: Tille Höyük
Müzeeye Geliş Tarihi	: 02.07.1982
Müzeeye Geliş Şekli	: Kazı
Uzunluk	: 6,75 cm
Yükseklik	: 2, 37 cm
Genişlik	: 5, 05 cm
Hamur	: 5 YR 5/4
Yapım Tekniği	: Çark Yapımı
Tanım	: Herhangi bir kırığı olmayan kandil tam bir şekilde ele geçirilmiştir. Kandil üzerinde yanma izi bulunmaktadır. Gövdeden bir köprü şeklinde verilen burun kısmı oldukça küçük ve sivridir. Çarkta yapılmış olan kandilin kaidesi düz olup içinden bakıldığında çark izleri görünmektedir. Gözenekli bir yapıya sahip olan kandil kaideden yukarı genişleyen şişkin bir yapıda ve omuzlardan içe doğru eğimlidir.
Karşılaştırma	: Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s.40, res. 66 Howland 1958, s.33, P4, 22,32, Res: 100
Tarih	: MÖ 6. yüzyıl sonu

Katalog No : 10

Resim No : 10

Çizim No : 10

Müze Envanter No : 2339

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1984

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 8, 10 cm

Yükseklik : 3, 05 cm

Genişlik : 5, 25 cm

Hamur : 10YR 6/2

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Hamuru mika katkılı, ince kumlu ve iyi pişirilmiş olan kandil tüm bir şekilde ele geçirilmiştir. Düz bir kaideye sahip olup yuvarlak bir gövdeye sahiptir dar omuzlu olup yuvarlak bir diskus deliğine sahiptir. Çark yapımıdır.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 66, res. 148

Tarih : MÖ 6. yüzyılın son çeyreği

Katalog No : 11

Resim No : 11

Çizim No : 11

Müze Envanter No : 2343

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1984

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 7, 81 cm

Yükseklik : 2, 95

Genişlik : 5, 50 cm

Hamur : 10YR 5/3

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : İçerisine baktığımızda çark izlerini görebildiğimiz kandilin hamuru iyi pişirilmiş olup ince kumlu ve mika karışımıdır. Düz bir kaideye sahip olan kandil yuvarlak bir gövdeye sahiptir. Herhangi bir yanma izine rastlamadığımız kandilin burun kısmı sivri olup uzun verilmiştir.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 66, res. 148

Bailey 1975, s.48, P12-13, Q 62

Tarih : MÖ 6. yüzyılın son çeyreği

Katalog No : 12

Resim No : 12

Çizim No : 12

Müze Envanter No : 3415

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1986

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 7, 85 cm

Yükseklik : 2, 71 cm

Genişlik : 5, 55 cm

Hamur : 10YR 5/3

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Tüm bir şekilde ele geçen kandil çarkta şekillendirilmiştir. İnce bir kum yapısına sahip olan kandil iyi pişirilmesine rağmen renk farklılıkları izlenmektedir. Düz bir kaidesi yuvarlak bir gövdesi bulunmaktadır. Köprü şeklinde verilen burun kısmına baktığımızda oldukça sivri olduğu dikkat çekmektedir.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 66, res. 148

Bailey 1975, s.48, P12-13, Q 62

Tarih : MÖ 6. yüzyılın son çeyreği

Katalog No : 13

Resim No : 13

Çizim No : 13

Müze Envanter No : 3359

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1986

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 8, 70 cm

Yükseklik : 2, 84 cm

Genişlik : 6, 03 cm

Hamur : 2.5YR 5/3

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Hamuru mika katkılı, ince elenmiş ve iyi pişirilmiştir. Çarkta şekillendirilmiş olan bu kandil yuvarlak gövdeli ve düz bir kaideye sahiptir. Köprü şeklinde verilen burnun sivrililiği dikkat çekmektedir. Tüm bir şekilde ele geçirilen kandilim ağız kısmında küçük kırıklar bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 66, res. 148

Bailey 1975, s.48, P12-13, Q 62

Tarih : MÖ 6. yüzyılın son çeyreği

Katalog No : 14

Resim No : 14

Çizim No : 14

Müze Envanter No : 2128

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müzeeye Geliş Tarihi : 01.12.1983

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 7, 38 cm

Yükseklik : 2, 80 cm

Genişlik : 5, 45 cm

Hamur : 10YR 5/3

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Herhangi bir kırığı bulunmayan kandil tüm bir şekilde bulunmuştur. Yanık izlerinin görüldüğü burun kısmı sivri bir şekilde verilmiştir. Kandil yuvarlak bir gövdeye sahiptir. Çarkta yapılmıştır.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 66, res. 148

Bailey 1975, s.48, P12-13, Q 62

Tarih : MÖ 6. yüzyılın son çeyreği

Katalog No : 15

Resim No : 15

Çizim No : 15

Müze Envanter No : 2325

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1984

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 7, 02

Yükseklik : 2, 34 cm

Genişlik : 4, 87 cm

Hamur : 10YR 5/2

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Siyaha yakın gri rengine bir hamuru olan kandil çarkta yapılmış olup gövdenin yarısına kadar sır sürülmüştür. Yuvarlak bir gövdeye sahiptir. Dar omuza sahip olan kandilin ağız kısmı da yuvarlak verilmiştir ve diskusun çevresinde bir çizgi bulunmaktadır. Burun kısmı uzun verilmiştir. Tanecikli bir yapıya sahip olan kandil tüm bir şekilde ele geçirilmiştir.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 66, res. 148

Bailey 1975, s.48, P12-13, Q 62

Tarih : MÖ 6. yüzyılın son çeyreği

Katalog No : 16

Resim No : 16

Çizim No : 16

Müze Envanter No : 1883

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1983

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 10 cm

Yükseklik : 3, 85 cm

Genişlik : 7, 40 cm

Hamur : 10YR 5/2

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Mika katkılı ve zerrecikli bir yapıya sahiptir. Gövde kısmında kırıkları olan kandil tümdür. Çark yapımı olup düz bir kaideye sahiptir. Yukarı doğru genişleyen gövdenin ağız kısmı omuzda daralmaktadır. Yanma izlerinin gözlemlendiği burun kısmı hafif yuvarlak olup uzun bırakılmıştır.

Karşılaştırma : Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 66, res. 148

Howland 1958, s.61, P8,26, Res: 235

Tarih : MÖ 5. yüzyıl

Katalog No : 17

Resim No : 17

Çizim No : 17

Müze Envanter No : 8669

Bulunduğu Yer : Şanlıurfa

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın alma

Uzunluk : 9, 82 cm

Yükseklik : 3, 70 cm

Genişlik : 7, 45 cm

Hamur : 10YR 5/2

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Üstten bakıldığında basık ve konik bir gövdeye sahip olduğunu gördüğümüz kandil tümdür. Hafif yüksek bir kaideye sahip olan kandilin burun kısmında yanık izleri mevcuttur ve yağ deliğinden itibaren düz bir yapıya sahiptir. Burnun ucunda yuvarlak bir fitil deliği vardır. Kandilin diskusunda da yanık izi bulunmakta ve dışa doğru çıkıntılı verilmektedir.

Karşılaştırma : Broneer 1930, s. 46, Pl III, Res: 136

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 286

Tarih : MÖ 5. yüzyıl sonları

Katalog No : 18

Resim No : 18

Çizim No : 18

Müze Envanter No : 11384

Bulunduğu Yer : -

Müzeeye Geliş Tarihi : -

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 6, 84 cm

Yükseklik : 2, 73 cm

Genişlik : 5, 60 cm

Hamur : 2.5 YR 4/3

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Herhangi bir kırığı bulunmayan kandil tümdür. Konik ve yuvarlaktır. Yağ deliğinin etrafı oldukça şişkin bir yapıdadır. Yağ deliğinin etrafı kazıma bir çizgi ile çevrelenmiştir. Hafif içbükey ve yüksek bir kaideye sahiptir ve bu kaidenin altında çark izleri çok net bir şekilde görülmektedir. Burun kısmına baktığımızda üzeri düzdür. Kandilin tamamında siyah boyanın olduğunu söylemek mümkündür.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.189, Pl 82-83, Q 438

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 178

Walters 1914, Pl XI, Res:42

Tarih : MÖ 4. yüzyıl başları

Katalog No : 19

Resim No : 19

Çizim No : 19

Müze Envanter No : 11316

Bulunduğu Yer : -

Müzeye Geliş Tarihi : -

Müzeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 23 cm

Yükseklik : 3, 75 cm

Genişlik : 7, 40 cm

Hamur : 5YR 5/3

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Kandil tüm bir şekilde ele geçmiş ve herhangi bir kırığı bulunmamaktadır. Kandile baktığımızda eşit olmayan çift konik bir gövdeye sahiptir. Gövdenin alt kısmı üst kısmına göre daha yüksek verilmiştir. İçbükey bir şekilde verilen ağız kısmı kazıma bir hat ile çevrelenmiştir. Gövdeden yükselen burun kısmı ve yüksekçe kaidesi bulunmaktadır. Omuz kısmından hafif bir şekilde taşan başparmak tutamağı yer alır.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Tarih : MÖ 3. yüzyılın ilk yarısı

Katalog No : 20
Resim No : 20
Çizim No : 20
Müze Envanter No : 11378

Bulunduğu Yer : -

Müzeeye Geliş Tarihi : -

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9,97 cm

Yükseklik : 3,90 cm

Genişlik : 8 cm

Hamur : 5YR 5/4

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Tüm bir şekilde ele geçen kandilin çift konik bir gövde yapısı bulunmaktadır. Kandilin burun kısmına baktığımızda gövde seviyesinde bulunup üstü düz bir şekilde verilmiştir. Ağız kısmının etrafının kazıma bir çizgiyle belirtilip bu alandan sonra keskin bir iç bükeyle ağız kısmının verilmesi net bir şekilde görülmektedir. Kandilin omuz kısmında başparmak tutamağı bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Tarih : MÖ 3. yüzyılın ilk yarısı

Katalog No : 21

Resim No : 21

Çizim No : 21

Müze Envanter No : 11217

Bulunduğu Yer : -

Müzeeye Geliş Tarihi : -

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 7, 95 cm

Yükseklik : 3, 03 cm

Genişlik : 5, 95 cm

Hamur : 10YR 4/6

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Tüm bir şekilde ele geçirilen kandilde herhangi bir kırık bulunmamaktadır. Oldukça şişkin bir gövdesi olan kandilin geniş bir yağ deliği bulunmaktadır. Yağ deliğinin etrafında tek kazıma çizgisiyle çevrelenmiştir. Bununla birlikte deliğe doğru içbükey bir görüntüsü vardır. Gövdeden uzayan burnun ucunda yanma izine bağlı bir is vardır. Gövdeden yarım daire şeklinde başparmak tutamağı görülür.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Tarih : MÖ 3. yüzyılın ilk yarısı

Katalog No : 22

Resim No : 22

Çizim No : 22

Müze Envanter No : 11224

Bulunduğu Yer : -

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 7, 90 cm

Yükseklik : 2, 77 cm

Genişlik : 5, 91 cm

Hamur : 2,5YR 4/4

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Çift konik bir gövdeye sahip olan kandil tüm bir şekilde ele geçmiş olup herhangi bir kırığı bulunmamaktadır. Gövdenin alt kısmında gövde seviyesini hafif aşan burun kısmı yer almaktadır. Kazıma çizgileri ile etrafı çevrelenen ağız kısmı içbükey verilmektedir. Omuz kısmından hafif çıkıntı yapan başparmak tutamağı görülür.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Tarih : MÖ 3. yüzyılın ilk yarısı

Katalog No : 23

Resim No : 23

Çizim No : 23

Müze Envanter No : 11228

Bulunduğu Yer : -

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9,77 cm

Yükseklik : 3,82 cm

Genişlik : 7,55 cm

Hamur : 10YR 5/8

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Omuzdan küçük çıkıntı şeklinde yapılan başparmak tutamağının üzerinin kırık olması dışında kandil tümdür ve başka bir kırığı bulunmamaktadır. Çift konik bir gövde yapısına sahip kandilin ağız kısmı kazıma çizgi ile çevrelenmiştir.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Tarih : MÖ 3. yüzyılın ilk yarısı

Katalog No : 24

Resim No : 24

Çizim No : 24

Müze Envanter No : 11246

Bulunduğu Yer : -

Müzeeye Geliş Tarihi : -

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 8, 30 cm

Yükseklik : 3, 16 cm

Genişlik : 6, 45 cm

Hamur : 10YR 3/1

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Kandilin yüzeyinde aşınmalar meydana gelmiş olmasına rağmen özellikle kandilin ağız ve omuz kısmında siyah boya net bir şekilde görülmektedir. Çift konik gövdeye sahip olan kandilin ağız kısmı kazıma bir çizgi ile çevrelenmekte olup içbükey bir form oluşturmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Tarih : MÖ 3. yüzyılın ilk yarısı

Katalog No : 25

Resim No : 25

Çizim No : 25

Müze Envanter No : 11249

Bulunduğu Yer : -

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 8,10 cm

Yükseklik : 3 cm

Genişlik : 6,10 cm

Hamur : 5YR 4/4

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Tüm bir şekilde ele geçen kandilin çift konik gövdesinin özellikle alt kısmında siyah boya görülmektedir. Kazıma çizgiler izle çevrelenen ağız kısmı geniş bir şekilde verilmiş ve bu kısım içbükey bir form oluşturmuştur. Yüksek olarak verilen kaide de çark izleri göze çapmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Tarih : MÖ 3. yüzyılın ilk yarısı

Katalog No : 26

Resim No : 26

Çizim No : 26

Müze Envanter No : 11261

Bulunduğu Yer : -

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 74 cm

Yükseklik : 3, 66 cm

Genişlik : 7, 64 cm

Hamur : 5YR 4/4

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Çift konik bir gövdeye sahiptir. Kandilde herhangi bir kırık olmayıp tüm bir şekilde ele geçmiştir. Kazıma çizgi ile etrafı çevrelenen içbükey bir ağıza sahiptir. Burun kısmı gövde seviyesini çok az aşmaktadır. Gövdeden hafif bir taşkınlıkla başparmak tutamağı bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Tarih : MÖ 3. yüzyılın ilk yarısı

Katalog No : 27

Resim No : 27

Çizim No : 27

Müze Envanter No : 11308

Bulunduğu Yer : -

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 10,32 cm

Yükseklik : 3,88 cm

Genişlik : 7,81 cm

Hamur : 5YR 5/4

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Kandil çift konik gövdeye sahip olup ağız kısmı kazıma çizgilerle çevrelenmiştir. Gövdeden hafif bir çıkıntı ile başparmak tutamağı verilen kandilin herhangi bir kırığı olmayıp tündür.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Tarih : MÖ 3. yüzyıl

Katalog No : 28

Resim No : 28

Çizim No : 28

Müze Envanter No : 11346

Bulunduğu Yer : -

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 10, 10 cm

Yükseklik : 3, 54 cm

Genişlik : 7, 81 cm

Hamur : 10 YR 4/2

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Kandilin yüzeyi oldukça aşınmış olmasına rağmen ağız kısmında siyah boya görülmektedir. Bu boyanın kandilin diğer alanlarında da olduğu düşünülmektedir. İki sıra kazıma çizgi ile verilen kandilin ağız kısmı içbükey bir form oluşturmaktadır. Kandilin gövde kısmında başparmak tutamağı bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Tarih : MÖ 3. yüzyıl

Katalog No : 29

Resim No : 29

Çizim No : 29

Müze Envanter No : 11275

Bulunduğu Yer : -

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 10, 29 cm

Yükseklik : 3, 89 cm

Genişlik : 7, 54 cm

Hamur : 10YR 4/2

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Kandilin üst yüzeyinde siyah boya görülmektedir. Gövdeden hafif çıkıntı şeklinde verilen başparmak tutamağının üst tarafı kırık olarak verilmiştir. Çift konik bir gövde yapısı bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Walters 1914, s.32, Pl IX, Res:292

Tarih : MÖ 3. yüzyıl

Katalog No : 30

Resim No : 30

Çizim No : 30

Müze Envanter No : 11220

Bulunduğu Yer : -

Müzeeye Geliş Tarihi : -

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 57 cm

Yükseklik : 3, 54 cm

Genişlik : 6, 64 cm

Hamur : 10YR 4/2

Yapım Tekniği : Çark Yapımı

Tanım : Çift konik bir gövde yapısına sahip olan kandilin gövdesinde bulunan başparmak tutamağı gövde ile birleşik bir şekilde verilmiştir. Kandil yüzeyinde siyah boya yer yer görülmektedir. Kandilin merkezinde içbükey formda etrafında kazıma çizgileri ile ağız kısmı bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.177, Pl 80-81, Q 400

Howland 1958, s.70, Pl. 10,23,38, Res: 410

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 75, res. 181

Walters 1914, s.32, Pl IX, Res:292

Tarih : MÖ 3. yüzyıl

Katalog No : 31

Resim No : 31

Çizim No : 31

Müze Envanter No : 7709

Bulunduğu Yer : Şanlıurfa

Müzeeye Geliş Tarihi : 27.06.2001

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 8, 46 cm

Yükseklik : 2, 39 cm

Genişlik : 3, 39 cm

Hamur : 10YR 7/2

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandilin herhangi bir kırığı olmamakla birlikte tüm bir şekilde ele geçmiştir. Bakıldığında oldukça aşınmış olan kandilin diskus deliği geniştir. Çift konik bir gövdeye sahiptir. Burun uzun verilmiş ve burun üzerinde amfora kabartması görülmektedir. Yuvarlan bir kaideye sahiptir.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.229, Pl 99, Q 501

Broneer 1930, s.20, Fig: 10,1

E. Bayram 2020, s.6, Kat. 3

Walters 1914, s.37, Pl IX, Res:265

Tarih : MÖ 2. yüzyıl

Katalog No : 32

Resim No : 32

Çizim No : 32

Müze Envanter No : 3869

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1987

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 8, 56 cm

Yükseklik : 3,02 cm

Genişlik : 5, 79 cm

Hamur : 10YR 5/2

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandilin burun kısmında kırılma mevcuttur. Çift konik bir gövdeye sahip olan kandilin omuzlarında ışın bezemesine benzer bir bezeme isle süslenmiştir. Burun kısmı uzun verilmiş olup bu alana amfora bezemesi yapılmıştır. Yuvarlak bir kaideye sahiptir.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.229, Pl 99, Q 501

Broneer 1930, s.20, Fig: 10,1

E. Bayram 2020, s.6, Kat. 3

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 160, res. 458

Walters 1914, s.37, Pl IX, Res:265

Tarih : MÖ 2. yüzyıl

Katalog No : 33

Resim No : 33

Çizim No : 33

Müze Envanter No : 1551

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1983

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 7, 23 cm

Yükseklik : 2, 38 cm

Genişlik : 5 cm

Hamur : 10YR 5/2

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandilin burun kısmında kırık bulunmaktadır. Çift konik gövdesi bulunan kandilin omzu üzerinde ışın benzeri bir bezeme ile süslenmiştir. Diskus deliğinin etrafı içbükey bir şekilde gelip bir halka ile çevrelenmiştir. Gövdeden uzun verilen burun kısmı üzerinde amfora bezemesi bulunmaktadır. Yuvarlak bir kaideye sahiptir.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.229, Pl 99, Q 501

Broneer 1930, s.20, Fig: 10,1

E. Bayram 2020, s.6, Kat. 3

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 153, res. 458

Walters 1914, s.37, Pl IX, Res:265

Tarih : MÖ 2. yüzyıl

Katalog No	: 34
Resim No	: 34
Çizim No	: 34
Müze Envanter No	: 7708
Bulunduğu Yer	: Şanlıurfa
Müze Geliş Tarihi	: 27.96.2001
Müze Geliş Şekli	: Satın Alma
Uzunluk	: 10, 73 cm
Yükseklik	: 3, 28 cm
Genişlik	: 7, 62 cm
Hamur	: 10YR 6/3
Yapım Tekniği	: Kalıp Yapımı
Tanım	

: Kandil tümdür. Yuvarlak bir kaideye sahiptir. Çift konik bir gövdesi vardır. Diskus deliğinin etrafını çevreleyen bir halka bulunmaktadır. Omuzda keskin kazıma çizgiler yer alır. Gövdenin solunda hafif taşkınlık yapan bir kulakçık vardır. Gövdeden burna geçişte kazıma çizgiler ile oluşturulmuş bir rozet bezemesi görülmektedir. Burun kısmı uzun ve ince verilmiştir.

Karşılaştırma : Bailey I 1975, s.257, Pl 108, Q 551

Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 153, res. 432

Tarih : MÖ 2. yüzyıl

Katalog No	: 35
Resim No	: 35
Çizim No	: 35
Müze Envanter No	: 7707
Bulunduğu Yer	: Şanlıurfa
Müzeeye Geliş Tarihi	: 27.06.2001
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Uzunluk	: 12, 37 cm
Yükseklik	: 3, 66 cm
Genişlik	: 6, 70 cm
Hamur	: 10YR 5/6
Yapım Tekniği	: Kalıp Yapımı
Tanım	: Kandilin herhangi bir kırığı bulunmayıp tüm bir şekilde ele geçmiştir. Çift konik bir gövdeye sahip olan kandilin düzgün bir şekilde verilen geniş diskus deliği bulunmaktadır. Doldurma deliğinin etrafı farklı yönlerde bulunan kazıma çizgiler ile süslenmiştir. Gövdenin sağında oldukça keskin bir çıkıntıya sahip olan kulakçık bulunmaktadır. Burun kısmı ince ve uzun verilmiş olup fitil deliğinin etrafı halka şekli oluşturmaktadır. Yine burun üzerinde de 5 adet yatay kazıma çizgisi görülür.
Karşılaştırma	: Sezer – Kassab-Tezgör, 1995, s. 158, res. 451
Tarih	: MÖ 2. yüzyıl

Katalog No : 36

Resim No : 36

Çizim No : 36

Müze Envanter No : 1063

Bulunduğu Yer : Tille Höyük

Müzeye Geliş Tarihi : 02.07.1982

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 7, 09 cm

Yükseklik : 1, 92 cm

Genişlik : 4, 96 cm

Hamur : 2.5 YR 5/4

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Yuvarlak basık bir kaidesi bulunmaktadır. Dairesel forma sahip olan kandilin diskusu üzerinde iki adet kazıma çizgisi bulunmaktadır. Küçük yuvarlak doldurma deliğine sahip kandilin gövde ile bitişik içi dolu dikey bir kupu bulunmaktadır. Kısa ve yuvarlak bir burun yapısı görülmektedir.

Karşılaştırma : Bailey 1980 s.238, Pl 39, Q1098

Broneer 1930, s.213, Fig: 145

Menzel, 1969; s.79 Abb. 46,14

Tarih : MÖ 1. yüzyıl sonları

Katalog No	: 37	
Resim No	: 37	
Çizim No	: 37	
Müze Envanter No	: 1727	
Bulunduğu Yer	: Tille Höyük	
Müzeye Geliş Tarihi	: 1983	
Müzeye Geliş Şekli	: Kazı	
Uzunluk	: 8, 02 cm	
Yükseklik	: 2, 64 cm	
Genişlik	: 5, 14 cm	
Hamur	: 2.5YR 5/4	
Yapım Tekniği	: Kalıp Yapımı	
Tanım	: Kandil tüm olarak ele geçirilmiştir. Yuvarlak kaidesi bulunmaktadır. Yuvarlak ve basık bir gövdeye sahiptir. Burun kısmı gövdeden çıkıntı halinde verilmiştir. Burun deliği üzerinde yanmadan kaynaklanan izler bulunmaktadır. Diskus deliğinin çevresinde ufak kırıklar mevcuttur. Doldurma deliğinin etrafı iki sıra kazıma halka ile çevrelenmektedir. Gövdeyle bitişik halka şeklinde bir kulpu vardır.	
Karşılaştırma	: Bailey 1980 s.238, Pl 39, Q1098 Broneer 1930, s.213, Fig: 145 Menzel, 1969; s.79 Abb. 46,14	
Tarih	: MÖ 1. yüzyıl sonları	

Katalog No : 38

Resim No : 38

Çizim No : 38

Müze Envanter No : 1779

Bulunduğu Yer : Tille Höyük

Müzeye Geliş Tarihi : 23.11.1983

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 7, 80 cm

Yükseklik : 2, 26 cm

Genişlik : 5, 18 cm

Hamur : 2,5YR 5/4

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Yuvarlak ve basık bir gövdeye sahip olan kandilin herhangi bir kırığı bulunmayıp tüm bir şekilde ele geçirilmiştir. Tam merkezi olmamakla birlikte diskusun orta kısmında yuvarlak bir doldurma deliği bulunmaktadır. Doldurma deliğinin etrafı iki sıra kazıma çizgi ile çevrelenmektedir. Gövdeden çıkıntı şeklinde verilen burun kısmında yanmadan kaynaklanan izler bulunmaktadır. Kulp üzerinde saç örgüsüne benzer bezeme ile süslenmiş olup gövdeye bitişik halde verilmiştir.

Karşılaştırma : Bailey 1980 s.238, Pl 39, Q1098

Broneer 1930, s.213, Fig: 145

Menzel, 1969; s.79 Abb. 46,14

Tarih : MÖ 1. yüzyıl sonları

Katalog No : 39

Resim No : 39

Çizim No : 39

Müze Envanter No : 1780

Bulunduğu Yer : Tille Höyük

Müzeeye Geliş Tarihi : 23.11.1983

Müzeeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 7, 67 cm

Yükseklik : 2, 25 cm

Genişlik : 5, 34 cm

Hamur : 2.5YR 5/4

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Yuvarlak ve basık bir gödeşi bulunan kandilin pişirilmesinden kaynaklı renk dalgalanmaları bulunmaktadır. Küçük ve yuvarlak verilen doldurma deliğinin etrafı 3 sıra kazıma halka ile çevrelenmiştir. Gövdeden şeklinde verilen burun yuvarlak olup yanmadan kaynaklanan izler taşımaktadır. Kulp gövde ile bitişik içi boş bırakılmıştır. Yine kulpun üzeri saç örgüsüne benzer bir bezeme ile süslenmiştir.

Karşılaştırma : Bailey 1980 s.238, Pl 39, Q1098

Broneer 1930, s.213, Fig: 145

Menzel, 1969; s.79 Abb. 46,14

Tarih : MÖ 1. yüzyıl sonları

Katalog No : 40

Resim No : 40

Çizim No : 40

Müze Envanter No : 1728

Bulunduğu Yer : Tille Höyük

Müzeeye Geliş Tarihi : 1983

Müzeeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 9, 20 cm

Yükseklik : 2, 60 cm

Genişlik : 5, 67 cm

Hamur : 2.5YR 5/4

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Pişirilmesinden kaynaklanan renk dalgalanmaları vardır. Küçük ve yuvarlak doldurma deliği ortada verilmiştir. Burun gövdeden çıkıntı halinde fakat biraz daha uzun bırakılmıştır. Burunda yanma izine rastlanmamıştır. Kandilin omuz kısmında tam anlaşılmamakla birlikte kazıma çizgiler ile süslendiği görülmektedir.

Karşılaştırma : Bailey 1975, s.237, Pl 102, Q 511

Tarih : MÖ 1. yüzyıl sonları MS 1. yüzyıl başları

Katalog No : 41

Resim No : 41

Çizim No : 41

Müze Envanter No : 1082

Bulunduğu Yer : Tille Höyük

Müzeye Geliş Tarihi : 02.07.1982

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 13, 20 cm

Yükseklik : 3, 26 cm

Genişlik : 7, 01 cm

Hamur : 10YR 5/1

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil Tümdür. Derin bir gövdesi bulunmaktadır. Diskus kısmına baktığımızda içbükey bir görüntü oluşturmaktadır. Doldurma deliği tam ortada ve yuvarlak verilmiştir. Doldurma deliğinin etrafı bitkisel bir rozet ile çevrelenmiştir. Omuz kısmında kazıma tekniğinde verilmiş yuvarlak boncuk bezenmesi görülür. Kulp kısmı yine süslemelidir. Gövdeden burna geçişte uzun kanallar halinde burnun her iki yanında volütler bulunmaktadır. Burun kısmında yanmadan kaynaklanan izler vardır.

Karşılaştırma : Bailey 1980 s.205, Pl 28, Q1003

Lightfoot 2021, s. 107, kat. 124

Tarih : MS 1. yüzyıl

Katalog No : 42

Resim No : 42

Çizim No : 42

Müze Envanter No : 6000

Bulunduğu Yer : Adana

Müze Geliş Tarihi : 13.01.1997

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 82 cm

Yükseklik : 2, 70 cm

Genişlik : 7, 70 cm

Hamur : 10YR 4/2

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Yuvarlak bir kaide üzerinde yükseltilmiştir. Ortada küçük doldurma deliği bulunmaktadır. Bozulmalardan dolayı diskusta bezemenin olup olmadığı görülememekle birlikte omuz kısmında kazıma çizgilerden oluşturulmuş halkalar vardır. Burnun her iki tarafında volütler bulunmaktadır. Burun ucu yuvarlatılmış üçgen şeklinde verilmiştir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.234, P33 Q1901EA

Menzel, 1969: 124, Res. 724

Lightfoot 2021, s. 79, kat. 76

Tarih : MS 1. yüzyıl

Katalog No : 43

Resim No : 43

Çizim No : 43

Müze Envanter No : 2988

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 02.09.1985

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 10,3 cm

Yükseklik : 3,6 cm

Genişlik : 7,3 cm

Hamur : 10YR 4/6

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandilin diskusunun büyük bir kısmı ve burnun yarısından fazlası kırıktır. Fakat diskusun üst kısmında figürün şapka ya da miğfer şeklindeki görüntüsü ayrıca yine diskusun alt kısmında verilen bir ayak önde bir ayak arkada olan bezeme dikkat çekmektedir. Diskusun çevresi 3 sıra kazıma halka le çevrelenmektedir. Geniş bir gövdeye sahiptir.

Karşılaştırma : Bailey 1980, s.164, Pl 12, Q878

Menzel, 1969, s.35, Abb. 31,2

Perlzweig 1961, s.77, Pl 3, Res: 58

Tarih : MS 1. yüzyılın ikinci yarısı

Katalog No : 44

Resim No : 44

Çizim No : 44

Müze Envanter No : 2402

Bulunduğu Yer : Samsat

Müze Geliş Tarihi : 1984

Müze Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 8 cm

Yükseklik : 3 cm

Genişlik : 7 cm

Hamur : 7YR 6/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Burun kısmı kırık fakat volütleri oldukça açık bir şekilde görülmektedir. Omuz kısmı dar olup içbükey diskus içerisinde iç içe geçmiş halkalar görülmektedir. Diskus üzerinde bur figür bulunmaktadır. Figürün bacaklarının arkasında küçük ve yuvarlak bir şekilde verilen doldurma deliği bulunmaktadır. Geniş bir gövdeye sahiptir.

Karşılaştırma : Bailey 1980, s.164, Pl 12, Q878

Menzel, 1969, s.35, Abb. 31,2

Perlzweig 1961, s.77, Pl 3, Res: 58

Tarih : MS 1. Yüzyılın ikinci yarısı

Katalog No : 45
Resim No : 45
Çizim No : 45
Müze Envanter No : 589
Bulunduğu Yer : Samsat
Müze Geliş Tarihi : 20.10.1984
Müze Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 7,7 cm
Yükseklik : 3 cm
Genişlik : 6,5 cm
Hamur : 10R 4/3
Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Burun kısmı kırık fakat volütlerinin net bir şekilde görüldüğü volütlü kulpsuz kandil. Gövdesi dairesel formu olup diskus halkasında iç içe geçmiş daireler bulunmaktadır. Halka dipli bir tabanı bulunan kandilin diskusu üzerinde oturan bir kandin figürünün kithara benzeri bir çalgı aleti ile müzik yaptığı düşünülmektedir. Kırık olarak ele geçmiş diskusun parçaları birleştirilerek üzerindeki figürün açıkça görülmesi sağlanmıştır. Müzik aletinin tam altında küçük ve yuvarlak yağ deliği bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey 1980, s.193, Pl 23, Q975

Walters 1914, s.204, Pl XXXVI, Res:1360

Tarih : MS 1. yüzyıl

Katalog No : 46

Resim No : 46

Çizim No : 46

Müze Envanter No : 2989

Bulunduğu Yer : Samsat

Müze Geliş Tarihi : 02.09.1985

Müze Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 9, 98 cm

Yükseklik : 3, 20 cm

Genişlik : 6, 64 cm

Hamur : 10YR 5/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kalkerli yapıya sahiptir. İçbükey diskus içinde Medusa figürü görülür. Omuzlar iç içe geçmiş halkalar ile çevrelenmiştir. Burunun her iki yanında volütler bulunur. Muhtemelen burun kısmı kırılmış ve sonradan tamamlanmıştır.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.234, P33 Q1897

Yüksel 2019, s.21, Kat.2

Tarih : MS 1. yüzyıl sonu MS 2. yüzyıl başı

Katalog No : 47

Resim No : 47

Çizim No : 47

Müze Envanter No : 2297

Bulunduğu Yer : Samsat

Müzeye Geliş Tarihi : 1984

Müzeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 9, 94 cm

Yükseklik : 3, 04 cm

Genişlik : 5, 65 cm

Hamur : 10YR 4/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandilde kırıklar yapıştırılarak bir bütün haline gelmiştir. Diskus deliğini çevreleyen rozet benzeri bir bezeme ile süslenmiştir. Bu alan çift sıra halka ile sınırlandırılmıştır. Omuz kısmında detaylar bulunmaktadır. Gövdeden uzayan burnun her iki yanında volütler vardır. Bunun ucu yuvarlaktır. Halka şeklinde kulp, yuvarlak bir kaide üzerinde yükselir.

Karşılaştırma : Bailey 1980, s.197, Pl 25, Q987

Menzel, 1969, s.47, Abb. 33,17

Walters 1914, s.116, Pl XXVI, Res:769

Tarih MS 1. yüzyılın ikinci yarısı

Katalog No : 48

Resim No : 48

Çizim No : 48

Müze Envanter No : 4398

Bulunduğu Yer : Misis

Müze Geliş Tarihi : 24.08.1988

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 85 cm

Yükseklik : 2, 23 cm

Genişlik : 7, 17 cm

Hamur : 10YR 6/2

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandilin burun kısmının altında ve diskus üzerinde kırıklar vardır. Yuvarlak bir gövdeye sahip, diskus yüzeyi düzdür. Mika katkılı ve oldukça aşınmış olan kandilin diskusu üzerinde herhangi bir bezeme bulunmamaktadır. Burnun iki yanında bulunan hafif çıkıntı volüt olabileceğini düşündürmüştür.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.163, Pl 4, Q1557

Perlzweig, 1961, s. 81, Pl 4, Res. 99-104

Tarih MS 1. yüzyıl sonu

Katalog No : 49
Resim No : 49
Çizim No : 49
Müze Envanter No : 2056
Bulunduğu Yer : Adıyaman
Müze Geliş Tarihi : 08.04.1983
Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 25 cm
Yükseklik : 2, 68 cm
Genişlik : 7, 53 cm
Hamur : 10YR 6/2

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kulpsuz, yuvarlak burunlu ve dairesel formludur. Diskusun kenarında doldurma deliği bulunur. Mika katkılı ve hamur parçacıklı olup burun kısmında yanmadan kaynaklı bir iz bulunmamaktadır. Oldukça aşınmış olmasından dolayı diskus üzerine işlenen figürü ya da motifi yorumlamak zordur. Omuz bezemesiz, kaide yuvarlaktır.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.163, Pl 4, Q1557

Menzel, 1969, s.47, Abb. 33,17

Tarih : MS 2. yüzyıl

Katalog No	: 50
Resim No	: 50
Çizim No	: 50
Müze Envanter No	: 2057
Bulunduğu Yer	: Adıyaman
Müzeeye Geliş Tarihi	: 08.04.1983
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Uzunluk	: 9, 10 cm
Yükseklik	: 3, 22 cm
Genişlik	: 7, 63 cm
Hamur	: 10YR 5/3
Yapım Tekniği	Kalıp Yapımı
Tanım	: Yuvarlak burunlu, kulpsuz ve oval gövdeli kandilin herhangi bir kırığı bulunmayıp tam bir şekilde ele geçmiştir. Hamur mika katkılı ve parçacıklıdır. Diskus köşesinde yuvarlak doldurma deliği vardır. Aşınmadan dolayı diskus üzerinde herhangi bir figürün ya da motifin olduğunu belirlemek zordur. Burun kısmında yanmadan kaynaklanan izler bulunmamaktadır.
Karşılaştırma	: Bailey 1988, s.163, Pl 4, Q1557 Menzel, 1969, s.47, Abb. 33,17
Tarih	: MS 2. yüzyıl

Katalog No : 51

Resim No : 51

Çizim No : 51

Müze Envanter No : 3668

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müze Geliş Tarihi : 13.10.1986

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 8, 52 cm

Yükseklik : 2,44 cm

Genişlik : 7, 50 cm

Hamur : 10YR 5/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandilde kırık olmayıp tüm bir şekilde ele geçirilmiştir. Yuvarlak burunlu, oval formlu ve kulpsuzdur. Çok fazla aşınmasına rağmen omuz kısmında bezemeler görülmektedir.

Karşılaştırma : Bailey 1980, s.302, Pl 58, Q1218

Lightfoot 2021, s. 94, kat. 101

Tarih : MS 2. yüzyıl

Katalog No : 52

Resim No : 52

Çizim No : 52

Müze Envanter No : 3669

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müze Geliş Tarihi : 13.10.1986

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 7, 80 cm

Yükseklik : 3, 09 cm

Genişlik : 6, 65 cm

Hamur : 10YR 5/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Yuvarlak gövdeli, yuvarlak burunlu ve kulpsuzdur. Omuzda kazıma çizgilerle bezemeler görülmektedir. Diskus üzerinde sıçrar şekilde verilmiş geyik figürü bulunmaktadır. Geyiğin ayaklarının altında yuvarlak doldurma deliği vardır. Hafif öne doğru gelen burun yapısı izlenmektedir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.323, Pl 42, Q2640-2541

Walters 1914, s.197, Pl XXXVI, Res. 1315

Özcihan 2018, s. 29, Kat. 15

Tarih : MS 2. yüzyıl

Katalog No : 53

Resim No : 53

Çizim No : 53

Müze Envanter No : 11438

Bulunduğu Yer : -

Müzeye Geliş Tarihi : -

Müzeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 7, 36 cm

Yükseklik : 2, 28 cm

Genişlik : 6, 41 cm

Hamur : 10YR 5/6

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Yuvarlak kısa burunlu olan kandil yuvarlak gövdeye sahiptir. Diskusun ortasında büyük ve yuvarlak doldurma deliği bulunmaktadır. Doldurma deliğinin etrafı yaprak biçimli bir rozet ile çevrelenmiştir. Yaprak bezemesi yuvarlak kazıma çizgi ile sınırlandırılmıştır.

Karşılaştırma : Lightfoot 2021, s. 94, kat. 101

Civelek 2001, s. 46, Kat.86

Bayram 2020, s. 14, Kat. 15

Tarih : MS 3. yüzyıl

Katalog No : 54

Resim No : 54

Çizim No : 54

Müze Envanter No : 813

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müze Geliş Tarihi : 10.10.1981

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 7,77 cm

Yükseklik : 1,97 cm

Genişlik : 5,56 cm

Hamur : 5YR 5/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Yuvarlak tabana sahiptir. Dikey kulp bulunmaktadır. Kandilin ortasında yuvarlak ve büyükçe doldurma deliği yer alır. Bu doldurma deliğinin etrafı halka ile çevrelenmiştir. Kandilin omuz kısmında kabartma şeklinde verilen bitkisel motifle süslenmiştir. Burnun kenarlarında kalp şeklinde kabartma dikkat çekmektedir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.313, Pl 69, Q2552

Menzel 1969, s.127, Abb. 119, 733

Tarih : MS 2 ve 3. yüzyıl

Katalog No : 55

Resim No : 55

Çizim No : 55

Müze Envanter No : 5235

Bulunduğu Yer : -

Müze Geliş Tarihi : 30.12.1991

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 8, 73 cm

Yükseklik : 2, 39 cm

Genişlik : 6, 06 cm

Hamur : 10YR 5/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Yuvarlak formlu ve yuvarlak kaidelidir. Diskusun ortasında küçük ve yuvarlak doldurma deliği bulunmaktadır. Bu doldurma deliğinin etrafı bitkisel rozet ile çevrelenmiştir. Diskus ile omuz arasında kazıma bir halka vardır ve omuz yarım daireler ile süslenmiştir. Yuvarlak burnun kenarları plastik bir yapıda olan kalp şeklinde verilmiştir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.248, Pl 42, Q2030EA

Tarih : MS 2. yüzyıl

Katalog No : 56

Resim No : 56

Çizim No : 56

Müze Envanter No : 5270

Bulunduğu Yer : Köklüce Köyü

Müze Geliş Tarihi : 06.05.1992

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 7, 68 cm

Yükseklik : 2, 26 cm

Genişlik : 5, 71 cm

Hamur : 10YR 6/4

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tündür. Yuvarlak kaide ve dikey kulpu bulunmaktadır. Diskusun ortasında küçük ve yuvarlak doldurma deliği yer alır. Burnun kenarlarında plastik bir yapıda olan kal şekli görülür. Herhangi bir bezeme ya da süsleme yoktur.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.248, Pl 42, Q2029

Broneer 1930, s.213, Fig: 145

Walters 1914, s.177, Pl XXXII, Res. 1178

Tarih : MS 2. yüzyıl

Katalog No : 57

Resim No : 57

Çizim No : 57

Müze Envanter No : 10324

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müzeeye Geliş Tarihi : -

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 8, 38 cm

Yükseklik : 7, 29 cm

Genişlik : 8, 26 cm

Hamur : 10YR 7/2

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Yuvarlak kaideli ve yuvarlak gövdelidir. Kandilin omuz kısımlarında yarım daire şeklinde süslemeler bulunmaktadır. Diskusun kenarları yuvarlak kazıma çizgiler ile çevrelenmiştir. Diskusun tam ortasında küçük ve yuvarlak doldurma deliği bulunmaktadır. Burna baktığımızda yine yuvarlak yapıda olup etrafı kalp şeklinde plastik bir kabartma ile süslenmiştir.

Karşılaştırma : Bailey 1980, s.298, Pl 57, Q1209

Lightfoot 2021, s. 92, Kat. 96

Tarih : MS 2. yüzyıl

Katalog No : 58

Resim No : 58

Çizim No : 58

Müze Envanter No : 9393

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 8, 02 cm

Yükseklik : 2, 52 cm

Genişlik : 6 cm

Hamur : 10YR 7/2

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Yuvarlak bir kaide ve yuvarlak gövdesi şişkindir. Kulp dikey olarak verilmiştir. diskusun ortasında küçük yuvarlak doldurma deliği bulunmaktadır. Oldukça aşınmış kandilin üzerinde bezeme ya da süsleme gözükmemektedir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.248, Pl 42, Q2029

Broneer 1930, s.213, Fig: 145

Walters 1914, s.177, Pl XXXII, Res. 1178

Tarih : MS 2. yüzyıl

Katalog No	: 59	
Resim No	: 59	
Çizim No	: 59	
Müze Envanter No	: 5789	
Bulunduğu Yer	: Adıyaman	
Müzeeye Geliş Tarihi	: 29.05.1996	
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alma	
Uzunluk	: 9, 11 cm	
Yükseklik	: 2, 86 cm	
Genişlik	: 7, 28 cm	
Hamur	: 10YR 7/2	
Yapım Tekniği	: Kalıp Yapımı	
Tanım	: Kandil tümdür. Oval gövdeli kandilden hafif çıkıntı yapan burun kısmının ucunda yuvarlak fitil deliği bulunmaktadır. Fitil deliğinin etrafında yanmadan kaynaklanan izler görülür. Diskus çevresinde yaprak bezemesi olup ortada büyükçe doldurma deliği verilmiştir. Dikey bir kulpa sahiptir.	
Karşılaştırma	: Bailey 1988: Pl 49 Q2155, Pl 138 Q3472 Hawari 2013, Pl 90, L132 Bayram 2020, s. 16, Kat. 17	
Tarih	: MS 5. yüzyıl	

Katalog No : 60

Resim No : 60

Çizim No : 60

Müze Envanter No : 10594

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 8, 58 cm

Yükseklik : 2, 88 cm

Genişlik : 6, 89 cm

Hamur : 10YR 7/2

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Oval gövdeli kandilden hafif çıkıntı yapan burun kısmının ucunda yuvarlak fitil deliği bulunmaktadır. Diskus çevresinde yaprak bezemesi olup ortada büyükçe doldurma deliği verilmiştir. Omuz dairesel bezemeler ile süslenmiştir.

Karşılaştırma : Bailey 1988: Pl 49 Q2155, Pl 138 Q3472

Hawari 2013, Pl 90, L132

Bayram 2020, s. 16, Kat. 17

Tarih : MS 5. yüzyıl

Katalog No	: 61
Resim No	: 61
Çizim No	: 61
Müze Envanter No	: 8032
Bulunduğu Yer	: Perre
Müzeeye Geliş Tarihi	: -
Müzeeye Geliş Şekli	: Kazı
Uzunluk	: 9, 21 cm
Yükseklik	: 3, 08 cm
Genişlik	: 7, 64 cm
Hamur	: 10YR 7/2
Yapım Tekniği	: Kalıp Yapımı
Tanım	: Kandil tümdür. Oval gövdeli kandilden hafif çıkıntı yapan burun kısmının ucunda yuvarlak fitil deliği bulunmaktadır. Diskusun ortasında yuvarlak büyük doldurma deliği bulunmaktadır. Omuzlar balık kılçığı şeklinde bir bezeme ile süslenmiştir. Dikey kulp görülür.
Karşılaştırma	: Bailey 1988, Pl 49 Q2155, Pl 138 Q3472 Hawari 2013, Pl 90, L132 Bayram 2020, s. 16, Kat. 17
Tarih	: MS 5. yüzyıl

Katalog No : 62

Resim No : 62

Çizim No : 62

Müze Envanter No : 3617

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müze Geliş Tarihi : 16.04.1986

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 28 cm

Yükseklik : 1, 93 cm

Genişlik : 8, 67 cm

Hamur : 10YR 5/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kısa ve yuvarlak burunlu olup kulpsuz olarak üretilmiştir. Yuvarlak yağ deliğinin etrafı küçük bir yükselti ile çevrelenmiştir. Bu yuvarlağın dışında yarım daireler dışa doğru verilmiş ve bu yarım dairelerin içleri nokta bezekler ile süslenmiştir. Burun kısmından yanmadan kaynaklanan izler bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.290, Pl 61 Q2349, Q2350, Q2351

Lightfoot 2021, s. 328, Kat. 435, 436

Menzel 1969, s.89, Abb. 82, 12

Tarih : MS 5. ve 6. yüzyıl

Katalog No : 63

Resim No : 63

Çizim No : 63

Müze Envanter No : 10877

Bulunduğu Yer : -

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 7, 46 cm

Yükseklik : 1, 93 cm

Genişlik : 6, 65 cm

Hamur : 10YR 6/1

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kısa ve yuvarlak burunlu olup kulpsuz olarak üretilmiştir. Yuvarlak yağ deliğinin etrafı küçük bir yükselti ile çevrelenmiştir. Bu yuvarlağın dışında iki sıra nokta bezemeler ile süslenmiştir. Burun kısmından yanmadan kaynaklanan izler bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.290, Pl 61 Q2349, Q2350, Q2351

Bayram 2020, s. 14, Kat. 14

Lightfoot 2021, s. 328, Kat. 435, 436

Menzel 1969, s.89, Abb. 82, 12

Tarih : MS 5. ve 6. yüzyıl

Katalog No : 64

Resim No : 64

Çizim No : 64

Müze Envanter No : 1073

Bulunduğu Yer : Tille Höyük

Müzeeye Geliş Tarihi : 02.07.1982

Müzeeye Geliş Şekli : Kazı

Uzunluk : 11, 20 cm

Yükseklik : 4, 36 cm

Genişlik : 7, 17 cm

Hamur : 10YR 6/2

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Meme şeklinde kulp bulunmaktadır. Yüksek ve tektonik bir gövdeye sahiptir. Yuvarlak diskus deliği ile fitil deliğinin etrafını saran bir boyun görülür. Bu boyun fitil deliğine doğru sivrilik oluşturur. Eğimli omuz üzerinde farklı geometrik şekiller ile bezemler bulunmaktadır. Burun kısmında yanmadan kaynaklanan izler bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.287, Pl 60 Q2326

Brants 1913, s.58, Res: 1051

Saraçoğlu 1997, Res. 14

Tarih : MS 5. ve 6. yüzyıl

Katalog No : 65

Resim No : 65

Çizim No : 65

Müze Envanter No : 2080

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müze Geliş Tarihi : 18.04.1983

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 12 cm

Yükseklik : 2, 12 cm

Genişlik : 6, 61 cm

Hamur : 10YR 6/2

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Meme şeklinde kulp bulunmaktadır. Yüksek ve tektonik bir gövdeye sahiptir. Yuvarlak diskus deliği ile fitil deliğinin etrafını saran bir boyun görülür. Bu boyun fitil deliğine doğru sivrilik oluşturur. Eğimli omuz üzerinde farklı geometrik şekiller ile bezemler bulunmaktadır. Burun kısmında yanmadan kaynaklanan izler bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.287, Pl 60 Q2326

Brants 1913, s.58, Res: 1051

Saraçoğlu 1997, Res. 14

Tarih : MS 5. ve 6. yüzyıl

Katalog No : 66

Resim No : 66

Çizim No : 66

Müze Envanter No : 3619

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müze Geliş Tarihi : 16.04.1986

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 98 cm

Yükseklik : 3, 49 cm

Genişlik : 6, 35 cm

Hamur : 10YR 5/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Meme şeklinde kulp bulunmaktadır. Yüksek ve tektonik bir gövdeye sahiptir. Yuvarlak diskus deliği ile fitil deliğinin etrafını saran bir boyun görülür. Bu boyun fitil deliğine doğru sivrilik oluşturur. Eğimli omuz üzerinde yuvarlaklardan oluşan bezemler ile süslenmiştir. Burun kısmında yanmadan kaynaklanan izler bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.287, Pl 60 Q2326

Brants 1913, s.58, Res: 1051

Saraçoğlu 1997, Res. 14

Tarih : MS 5. ve 6. yüzyıl

Katalog No : 67

Resim No : 67

Çizim No : 67

Müze Envanter No : 10379

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 85 cm

Yükseklik : 4, 28 cm

Genişlik : 6, 72 cm

Hamur : 10YR 6/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Meme şeklinde kulp bulunmaktadır. Yüksek ve tektonik bir gövdeye sahiptir. Yuvarlak diskus deliği ile fitil deliğinin etrafını saran bir boyun görülür. Bu boyun fitil deliğine doğru sivrilik oluşturur. Eğimli omuz üzerinde farklı geometrik şekiller ile bezemler bulunmaktadır. Burun kısmında yanmadan kaynaklanan izler bulunmaktadır.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.287, Pl 60 Q2326

Brants 1913, s.58, Res: 1051

Saraçoğlu 1997, Res. 14

Tarih : MS 5. ve 6. yüzyıl

Katalog No : 68

Resim No : 68

Çizim No : 68

Müze Envanter No : 5150

Bulunduğu Yer : Anavarza

Müze Geliş Tarihi : 27.12.1991

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 8,67 cm

Yükseklik : 3,52 cm

Genişlik : 6,9 cm

Hamur : 10YR 6/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandilin kulp kısmı kırıktır. Kısa boyunlu, şişkin gövdeli, kısa, küt ve yuvarlak burunludur. Diskusun etrafı plastik bir yuvarlakla çevrelenmiştir. Yuvarlak ve büyük doldurma deliği vardır ve bu doldurma deliğinin etrafını kazıma nokta bezemeler süslemiştir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.418, Pl 125, Q3341

Saraçoğlu 1997, s.327, Res: 5

Özcihan 2018, s.38, Kat.111 - 116

Bayram 2020, s.20, Kat. 24, 25, 26

Tarih : MS 5. ve 6. yüzyıl

Katalog No : 69

Resim No : 69

Çizim No : 69

Müze Envanter No : 5152

Bulunduğu Yer : Anavarza

Müze Geliş Tarihi : 27.12.1991

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 10,03 cm

Yükseklik : 3, 81 cm

Genişlik : 7, 27 cm

Hamur : 5YR 6/4

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandilin kulp kısmı kırıktır. Kısa boyunlu, şişkin gövdeli, kısa, küt ve yuvarlak burunludur. Diskusun etrafı plastik bir yuvarlakla çevrelenmiştir. Yuvarlak ve büyük doldurma deliği vardır ve bu doldurma deliğinin etrafını kazıma nokta bezemeler süslemiştir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.418, Pl 125, Q3341

Saraçoğlu 1997, s.327, Res: 5

Özcihan 2018, s.38, Kat.111 - 116

Bayram 2020, s.20, Kat. 24, 25, 26

Tarih : MS 5. ve 6. yüzyıl

Katalog No : 70

Resim No : 70

Çizim No : 70

Müze Envanter No : 5154

Bulunduğu Yer : Anavarza

Müze Geliş Tarihi : 27.12.1991

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 10 cm

Yükseklik : 3, 46 cm

Genişlik : 6, 63 cm

Hamur : 10YR 6/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandilin kulp kısmı kırıktır. Kısa boyunlu, şişkin gövdeli, kısa, küt ve yuvarlak burunludur. Diskusun etrafı plastik bir yuvarlakla çevrelenmiştir. Yuvarlak ve büyük doldurma deliği vardır ve bu doldurma deliğinin etrafını kazıma nokta bezemeler süslemiştir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.418, Pl 125, Q3341

Saraçoğlu 1997, s.327, Res: 5

Özcihan 2018, s.38, Kat.111 - 116

Bayram 2020, s.20, Kat. 24, 25, 26

Tarih : MS 5. ve 6. yüzyıl

Katalog No : 71

Resim No : 71

Çizim No : 71

Müze Envanter No : 5157

Bulunduğu Yer : Anavarza

Müze Geliş Tarihi : 27.12.1991

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 7, 85 cm

Yükseklik : 3, 56 cm

Genişlik : 6, 68 cm

Hamur : 10YR 6/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandilin kulp kısmı kırıktır. Kısa boyunlu, şişkin gövdeli, kısa, küt ve yuvarlak burunludur. Diskusun etrafı plastik bir yuvarlakla çevrelenmiştir. Yuvarlak ve büyük doldurma deliği vardır ve bu doldurma deliğinin etrafını kazıma nokta bezemeler süslemiştir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.418, Pl 125, Q3341

Saraçoğlu 1997, s.327, Res: 5

Özcihan 2018, s.38, Kat.111 - 116

Bayram 2020, s.20, Kat. 24, 25, 26

Tarih : MS 5. ve 6. yüzyıl

Katalog No : 72

Resim No : 72

Çizim No : 72

Müze Envanter No : 699

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müzeeye Geliş Tarihi : 21.01.1981

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9,77 cm

Yükseklik : 3, 52 cm

Genişlik : 6, 46 cm

Hamur : 10YR 7/1

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kandilin gövdesi keskin bir profil göstermektedir. Omuz kısmında ışın benzeri bezemeler ile süslenmiş. Omuz üzerinde meme şeklinde kulp verilmiştir. Doldurma deliği büyük ve yuvarlaktır. Burna doğru keskin ve sivri bir profil gösterir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.442, P138, Q3476

Loeschcke1919, s.237, TypeVIII, 688

Lightfoot 2021, s. 337, Kat. 444

Menzel 1969, s.100, Abb. 81, 5

Özgül 2012, s. 35, Kat. 42

Özcihan 2018, s. 37, Kat.109

Tarih : MS 6. ve 7. yüzyıl

Katalog No : 73

Resim No : 73

Çizim No : 73

Müze Envanter No : 832

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müzeeye Geliş Tarihi : 10. 10. 1981

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9,80 cm

Yükseklik : 3, 30 cm

Genişlik : 6, 68 cm

Hamur : 10YR 7/1

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kandilin gövdesi keskin bir profil göstermektedir. Omuz kısmında ışın benzeri bezemeler ile süslenmiş ve omuz kenarı bir hatla çevrelenerek estetik bir görüntü oluşturmuştur. Omuz üzerinde meme şeklinde kulp verilmiştir. Doldurma deliği büyük ve yuvarlaktır. Burna doğru keskin ve sivri bir profil gösterir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.442, P138, Q3476

Loeschcke1919, s.237, TypeVIII, 688

Lightfoot 2021, s. 337, Kat. 444

Menzel 1969, s.100, Abb. 81, 5

Özgül 2012, s. 35, Kat. 42

Özcihan 2018, s. 37, Kat.109

Tarih : MS 6. ve 7. yüzyıl

Katalog No : 74

Resim No : 74

Çizim No : 74

Müze Envanter No : 833

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müzeeye Geliş Tarihi : 19.10.1981

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 8, 73 cm

Yükseklik : 3 cm

Genişlik : 6, 22 cm

Hamur : 10YR 7/1

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kandilin gövdesi keskin bir profil göstermektedir. Omuz kısmında ışın benzeri bezemeler ile süslenmiş ve omuz kenarı bir hatla çevrelenerek estetik bir görüntü oluşturmuştur. Omuz üzerinde meme şeklinde kulp verilmiştir. Doldurma deliği büyük ve yuvarlaktır. Diskus ve burun arasında haç işareti vardır. Burna doğru keskin ve sivri bir profil gösterir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.442, P138, Q3476

Loeschcke1919, s.237, TypeVIII, 688

Lightfoot 2021, s. 337, Kat. 444

Menzel 1969, s.100, Abb. 81, 5

Özgül 2012, s. 35, Kat. 42

Özcihan 2018, s. 37, Kat.109

Tarih : MS 6. ve 7. yüzyıl

Katalog No : 75

Resim No : 75

Çizim No : 75

Müze Envanter No : 2631

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müzeeye Geliş Tarihi : 04.05.1984

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 10,03 cm

Yükseklik : 3, 71 cm

Genişlik : 6, 61 cm

Hamur : 10YR 7/1

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kandilin gövdesi keskin bir profil göstermektedir. Omuz kısmında ışın benzeri bezemeler ile süslenmiş ve omuz kenarı bir hatla çevrelenerek estetik bir görüntü oluşturmuştur. Omuz üzerinde meme şeklinde kulp verilmiştir. Doldurma deliği büyük ve yuvarlaktır. Burna doğru keskin ve sivri bir profil gösterir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.442, P138, Q3476

Loeschcke1919, s.237, TypeVIII, 688

Lightfoot 2021, s. 337, Kat. 444

Menzel 1969, s.100, Abb. 81, 5

Özgül 2012, s. 35, Kat. 42

Özcihan 2018, s. 37, Kat.109

Tarih : MS 6. ve 7. yüzyıl

Katalog No : 76

Resim No : 76

Çizim No : 76

Müze Envanter No : 4806

Bulunduğu Yer : Urfa

Müzeeye Geliş Tarihi : 01.12.1989

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 80 cm

Yükseklik : 3, 87 cm

Genişlik : 7,07 cm

Hamur : 5YR 4/3

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kandilin gövdesi keskin bir profil göstermektedir. Omuz kısmında ışın benzeri bezemeler ile süslenmiş ve omuz kenarı bir hatla çevrelenerek estetik bir görüntü oluşturmuştur. Omuz üzerinde meme şeklinde kulp verilmiştir. Doldurma deliği büyük ve yuvarlaktır. Burna doğru keskin ve sivri bir profil gösterir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.442, P138, Q3476

Loeschcke1919, s.237, TypeVIII, 688

Lightfoot 2021, s. 337, Kat. 444

Menzel 1969, s.100, Abb. 81, 5

Özgül 2012, s. 35, Kat. 42

Özcihan 2018, s. 37, Kat.109

Tarih : MS 6. ve 7. yüzyıl

Katalog No : 77

Resim No : 77

Çizim No : 77

Müze Envanter No : 5275

Bulunduğu Yer : Köklüce Köyü Gerger

Müze Geliş Tarihi : 06.05.1992

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 8, 52 cm

Yükseklik : 3, 32 cm

Genişlik : 6, 23 cm

Hamur : 10YR 7/1

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kandilin gövdesi keskin bir profil göstermektedir. Omuz kısmında ışın benzeri bezemeler ile süslenmiş ve omuz kenarı bir hatla çevrelenerek estetik bir görüntü oluşturmuştur. Omuz üzerinde meme şeklinde kulp verilmiştir. Doldurma deliği büyük ve yuvarlaktır. Burna doğru keskin ve sivri bir profil gösterir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.442, P138, Q3476

Loeschcke1919, s.237, TypeVIII, 688

Lightfoot 2021, s. 337, Kat. 444

Menzel 1969, s.100, Abb. 81, 5

Özgül 2012, s. 35, Kat. 42

Özcihan 2018, s. 37, Kat.109

Tarih : MS 6. ve 7. yüzyıl

Katalog No : 78

Resim No : 78

Çizim No : 78

Müze Envanter No : 9376

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 84 cm

Yükseklik : 4 cm

Genişlik : 6, 84 cm

Hamur : 10YR 7/1

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kandilin gövdesi keskin bir profil göstermektedir. Omuz kenarı bir hatla çevrelenerek estetik bir görüntü oluşturmuştur. Omuz üzerinde meme şeklinde kulp verilmiştir. Doldurma deliği büyük ve yuvarlaktır. Diskus ve burun arasında geometrik şekillerden oluşan bir bezeme vardır. Burna doğru keskin ve sivri bir profil gösterir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.442, P138, Q3476

Loeschcke1919, s.237, TypeVIII, 688

Lightfoot 2021, s. 337, Kat. 444

Menzel 1969, s.100, Abb. 81, 5

Özgül 2012, s. 35, Kat. 42

Özcihan 2018, s. 37, Kat.109

Tarih : MS 6. ve 7. yüzyıl

Katalog No : 79

Resim No : 79

Çizim No : 79

Müze Envanter No : 9402

Bulunduğu Yer : Adıyman

Müze Geliş Tarihi : -

Müze Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 9, 14 cm

Yükseklik : 3, 59 cm

Genişlik : 6, 05 cm

Hamur : 10YR 7/1

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tüüdür. Kandilin gövdesi keskin bir profil göstermektedir. Omuz kenarı bir hatla çevrelenerek estetik bir görüntü oluşturmuştur. Omuz üzerinde meme şeklinde kulp verilmiştir. Doldurma deliği büyük ve yuvarlaktır. Diskus ve burun arasında haç bezemesi vardır. Burna doğru keskin ve sivri bir profil gösterir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.442, P138, Q3476

Loeschcke1919, s.237, TypeVIII, 688

Lightfoot 2021, s. 337, Kat. 444

Menzel 1969, s.100, Abb. 81, 5

Özgül 2012, s. 35, Kat. 42

Özcihan 2018, s. 37, Kat.109

Tarih : MS 6. ve 7. yüzyıl

Katalog No : 80

Resim No : 80

Çizim No : 80

Müze Envanter No : 9568

Bulunduğu Yer : Adıyaman

Müzeeye Geliş Tarihi : -

Müzeeye Geliş Şekli : Satın Alma

Uzunluk : 10, 55 cm

Yükseklik : 4 cm

Genişlik : 6, 52 cm

Hamur : 10YR 7/1

Yapım Tekniği : Kalıp Yapımı

Tanım : Kandil tümdür. Kandilin gövdesi keskin bir profil göstermektedir. Omuz kenarı bir hatla çevrelenerek estetik bir görüntü oluşturmuştur. Omuz üzerinde insan kafası şeklinde kulp bulunur. Doldurma deliği büyük ve yuvarlaktır. Diskus ve burun arasında geometrik şekillerden oluşan bir bezeme vardır. Burna doğru keskin ve sivri bir profil gösterir.

Karşılaştırma : Bailey 1988, s.442, P138, Q3476

Bailey 1988, s. 399, Q3229

Loeschcke1919, s.237, TypeVIII, 688

Lightfoot 2021, s. 337, Kat. 444

Özgül 2012, s. 35, Kat. 42

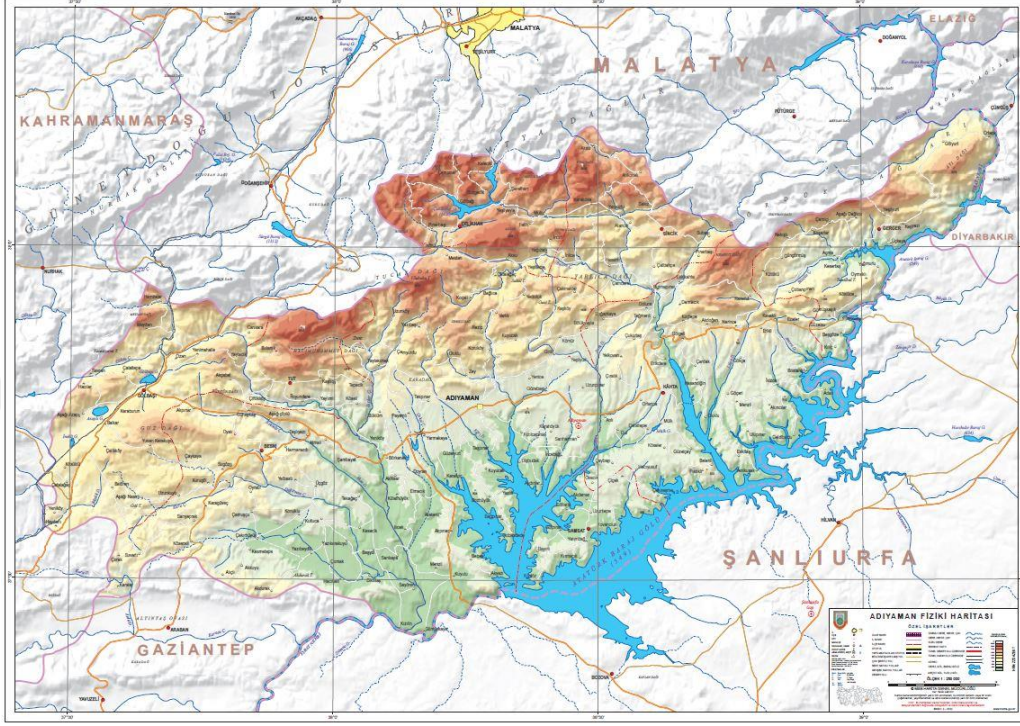
Özcihan 2018, s. 37, Kat.109

Tarih : MS 6. ve 7. yüzyıl

EKLER

EK 1. HARİTALAR

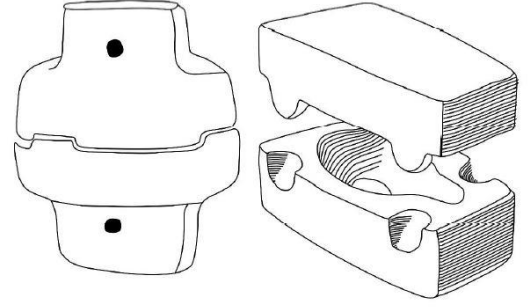
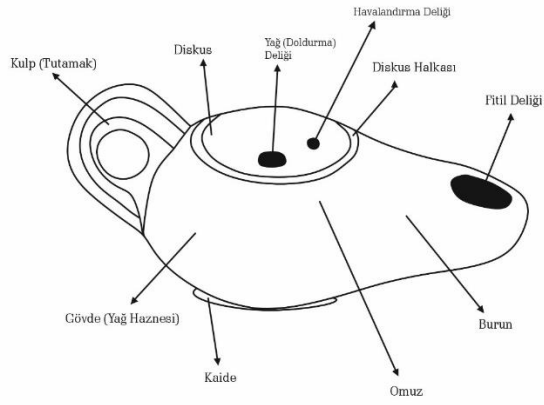

Harita 1. Adıyaman Sınırları ve Adıyaman'ın Fiziki Haritası

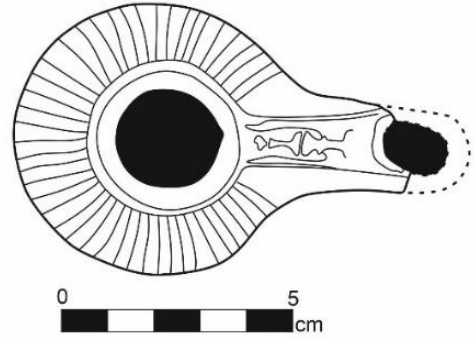
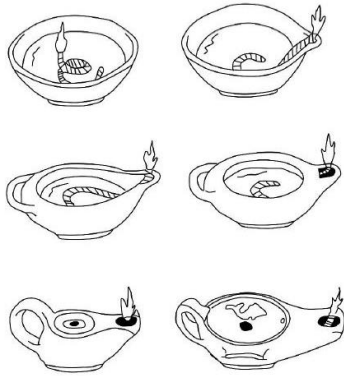
Harita 2. Adıyaman İli Antik Yerleşimleri

EK 2. ÇİZİMLER

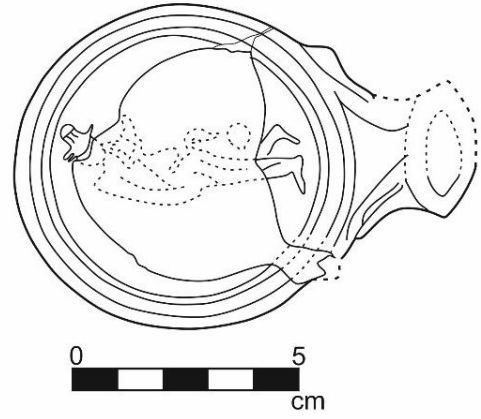
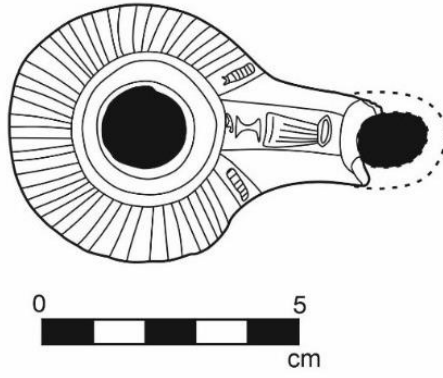
Çizim 1. Kandilin Bölümleri

Çizim 2. Kandil Kalıbı (Çokay, 2000, s.13)

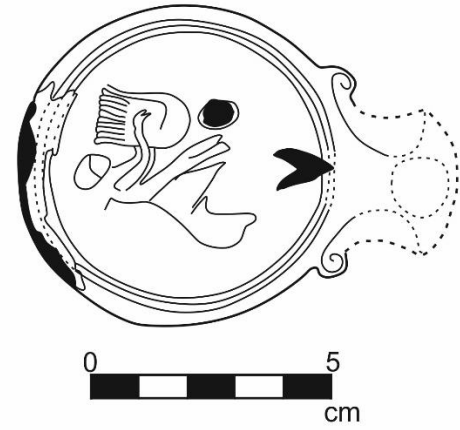
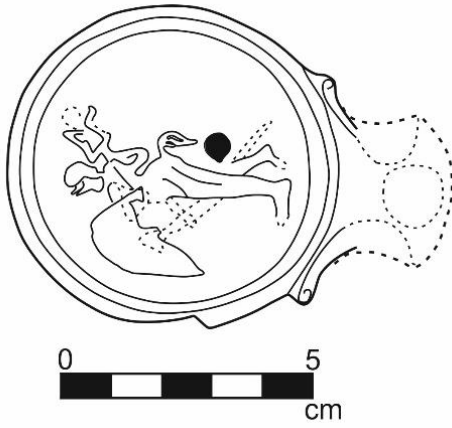

Çizim 3. Kandilin Aşamaları (Özcihan, 2018, s.193)

Çizim 4. Kat. No. 32 Tamamlama Önerisi

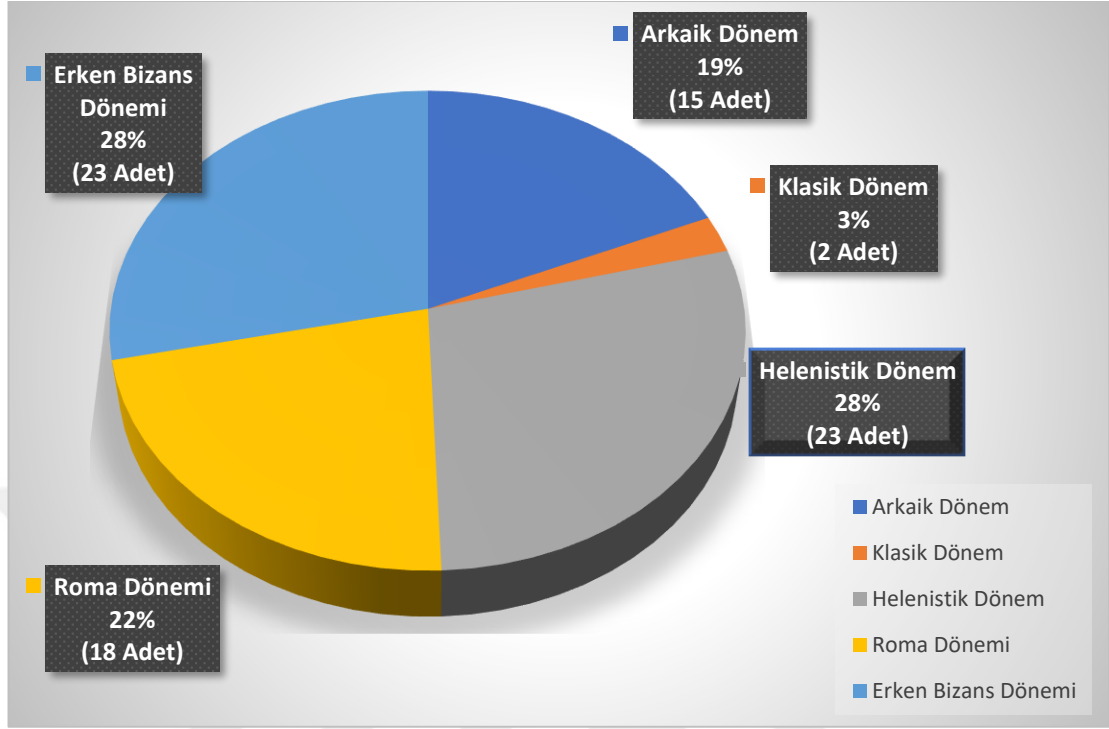

Çizim 5. Kat. No. 33 Tamamlama Önerisi **Çizim 6.** Kat. No. 43 Tamamlama Önerisi

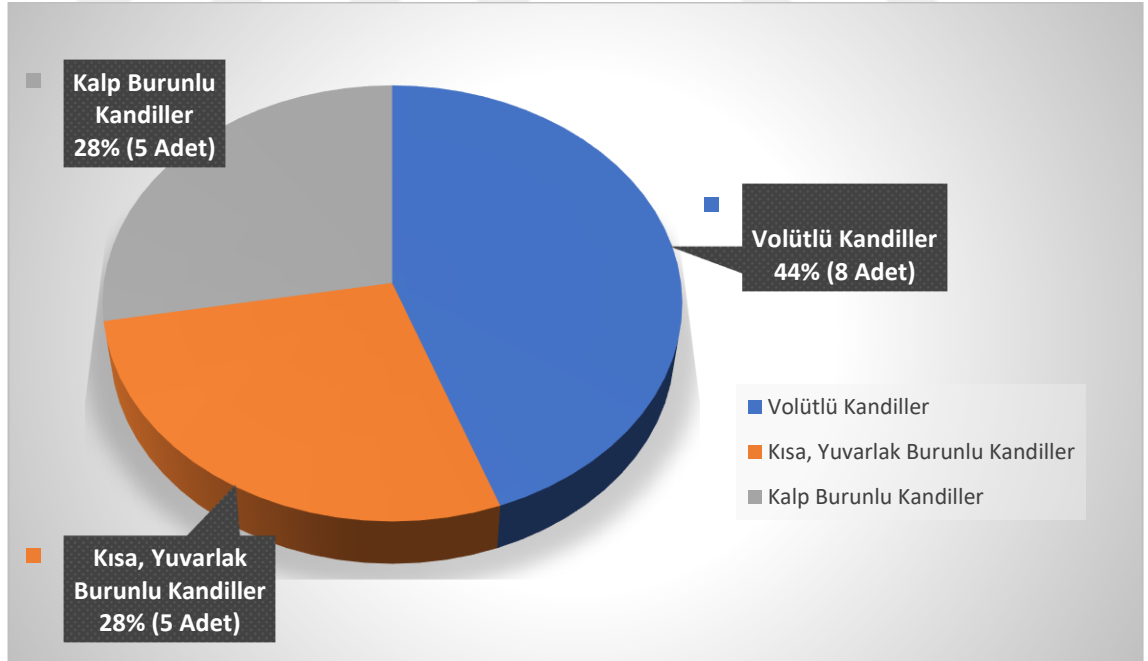

Çizim 7. Kat. No. 44 Tamamlama Önerisi **Çizim 8.** Kat. No. 45 Tamamlama Önerisi

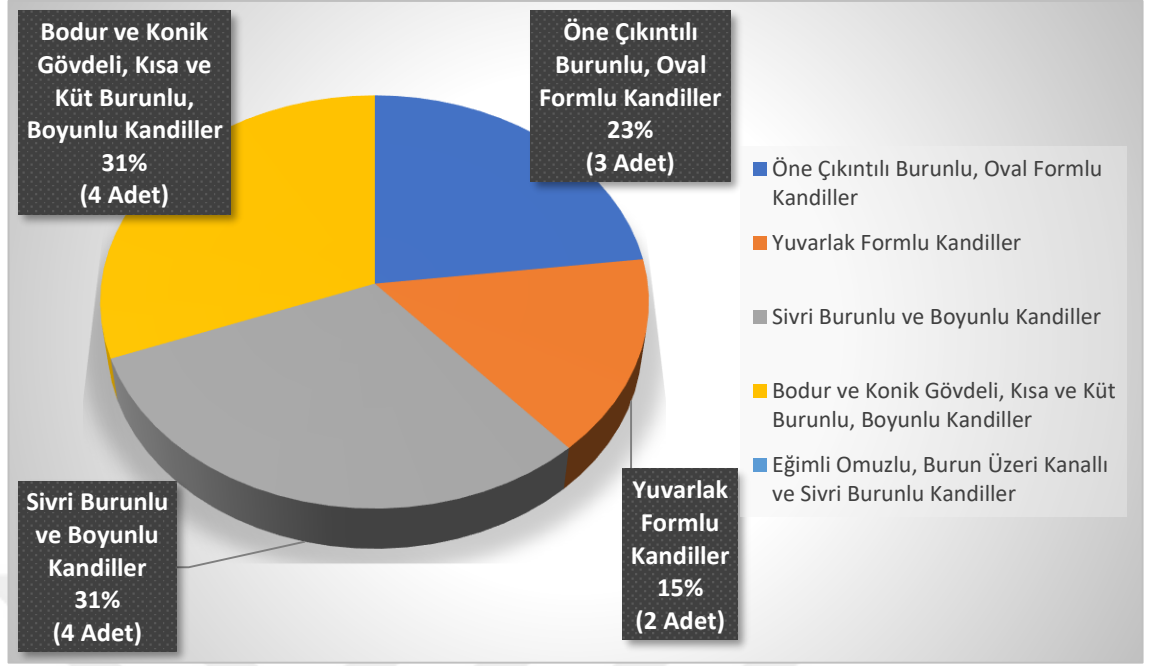
EK 3. GRAFİKLER

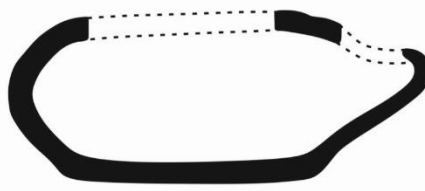
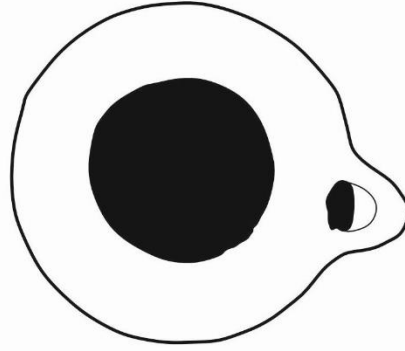
Grafik 1. Kandillerin Dönemlere Göre Dağılımı

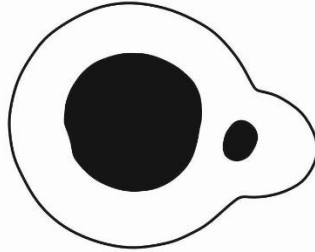

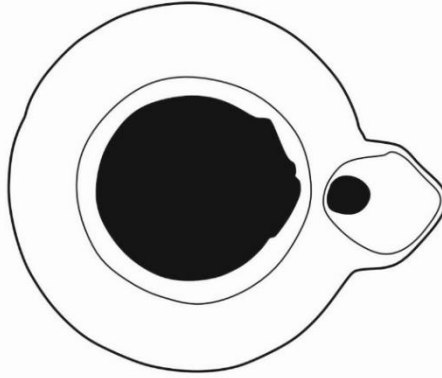
Grafik 2. Roma Dönemi Kandil Tipleri

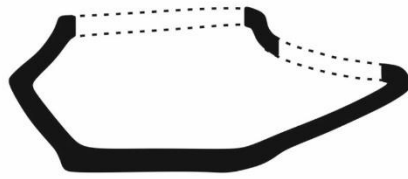
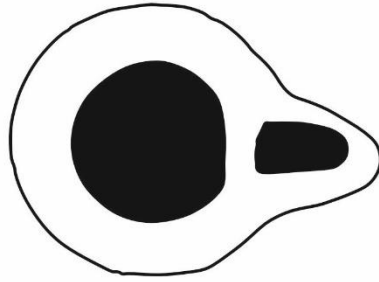

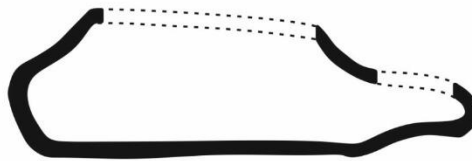
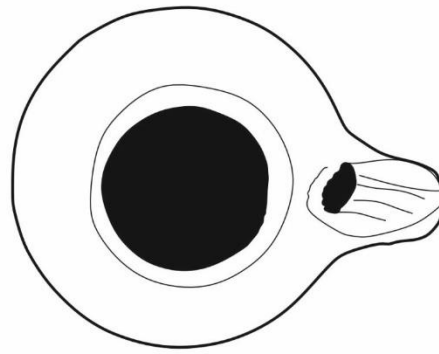
Grafik 3. Erken Bizans Dönemi Kandil Tipleri

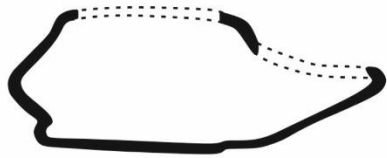
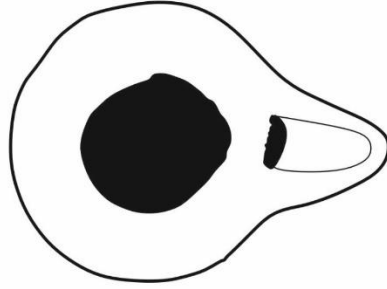
EK 4. LEVHALAR**LEVHA 1**

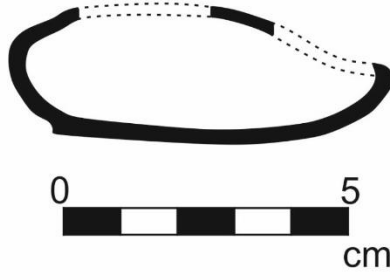
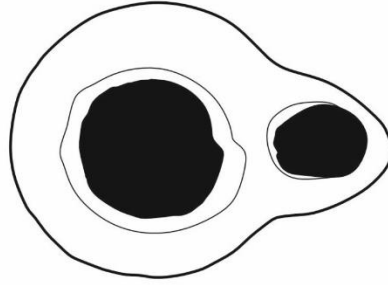

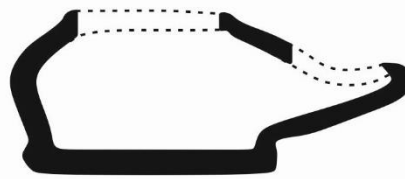
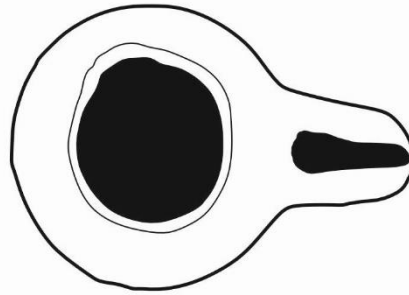

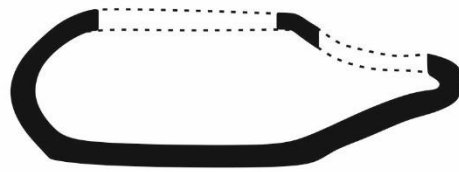
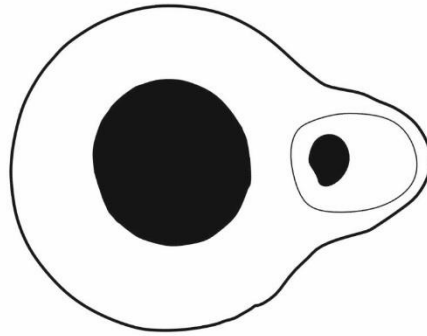

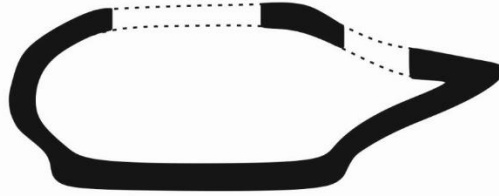
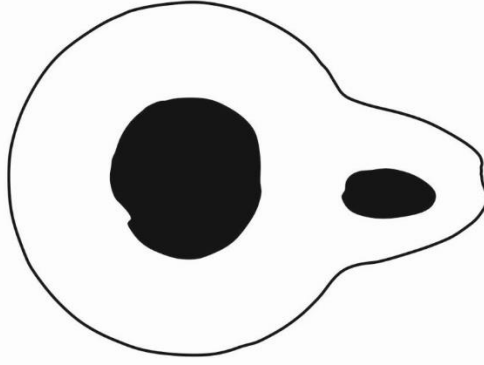

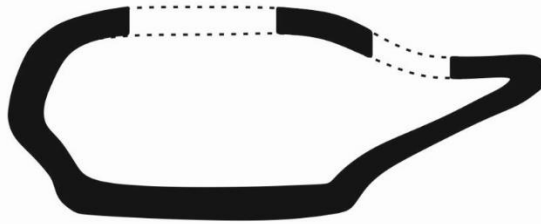
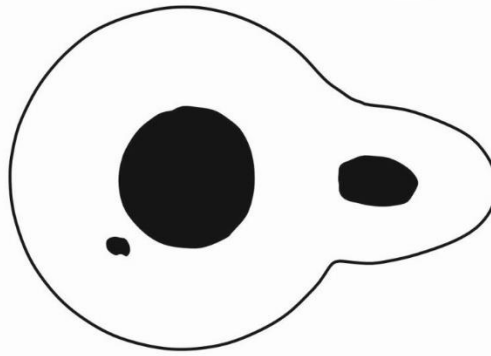

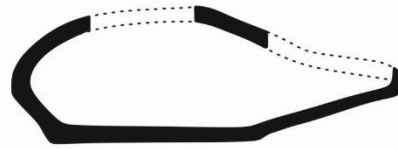
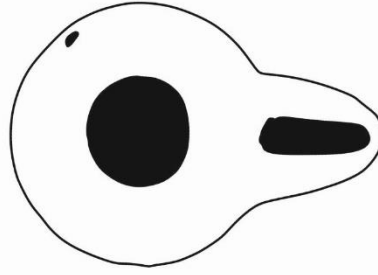

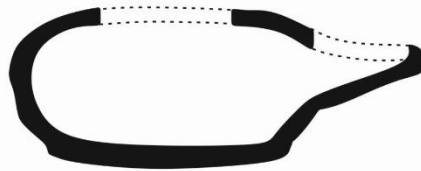
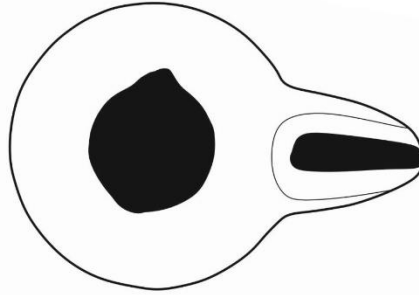

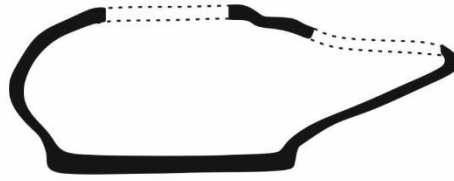
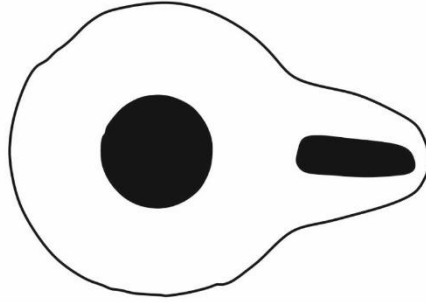

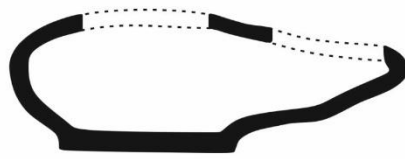
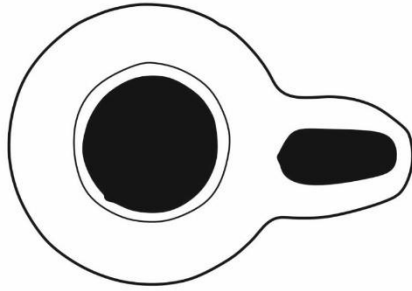

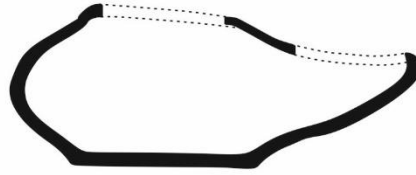
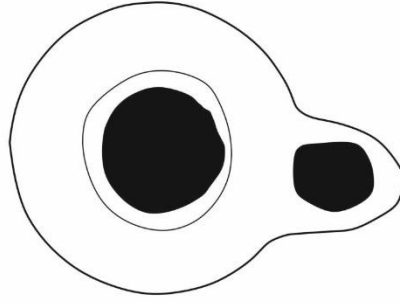

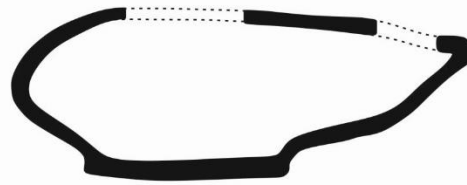
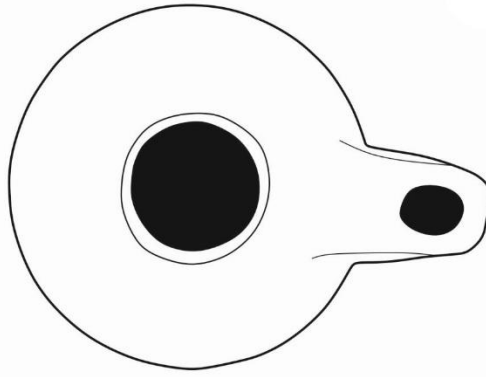

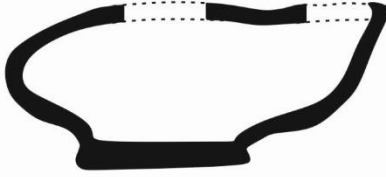
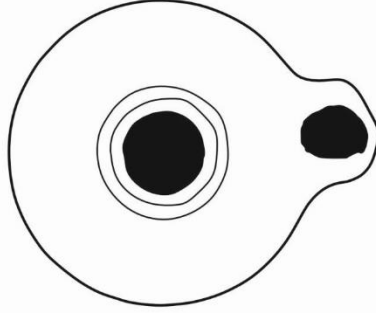

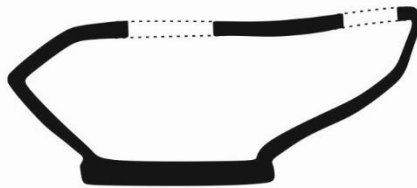
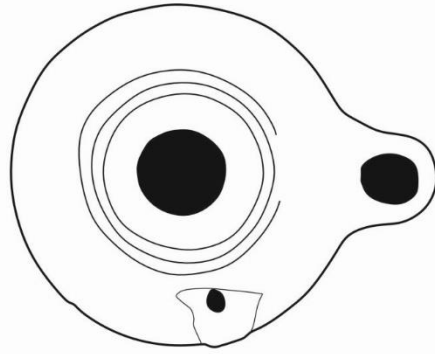

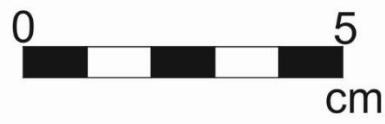
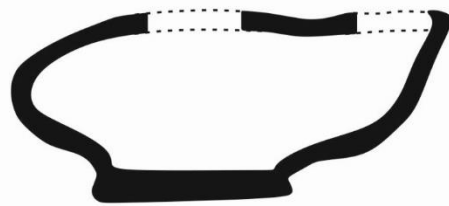
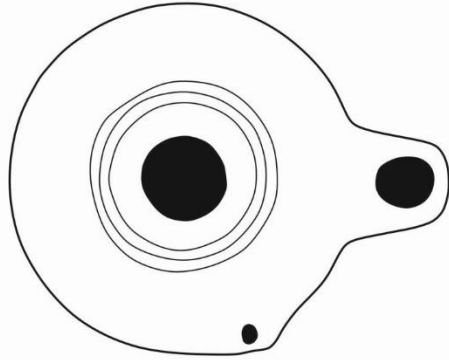

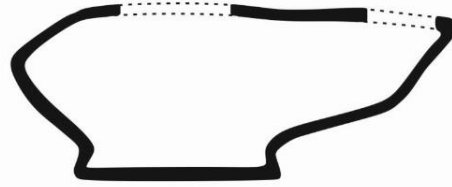
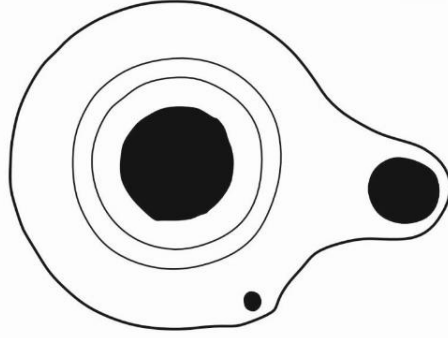

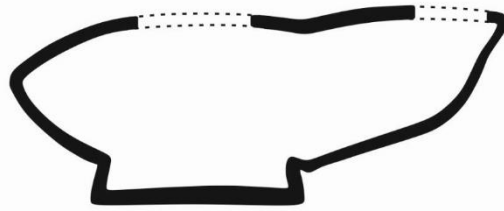
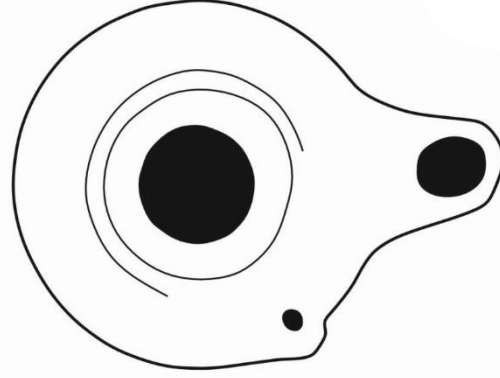

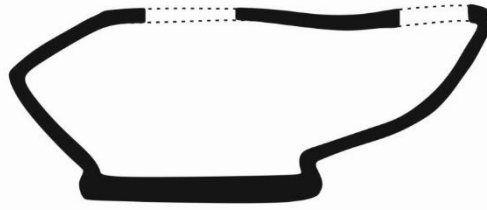
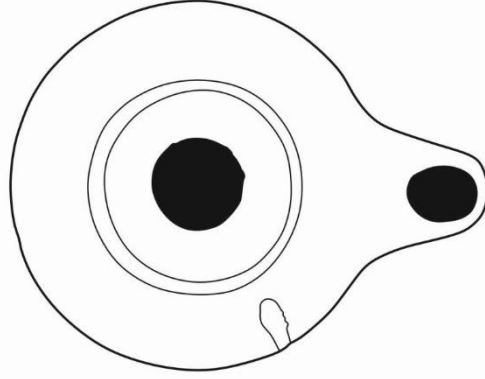

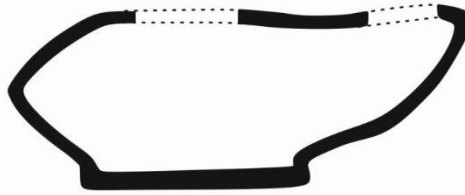
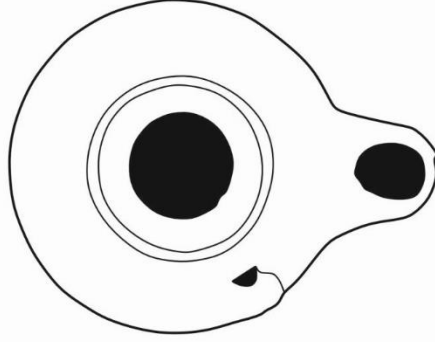

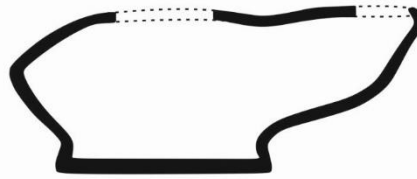
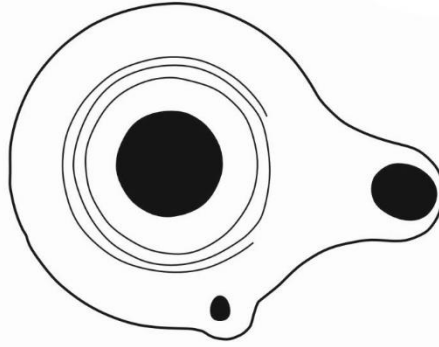

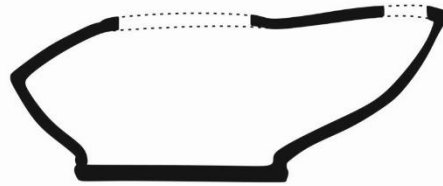
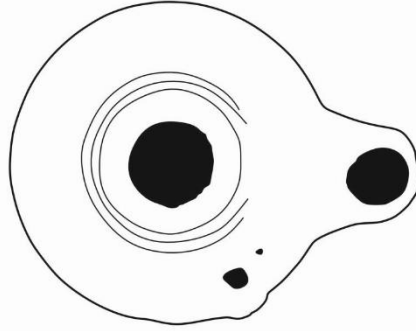

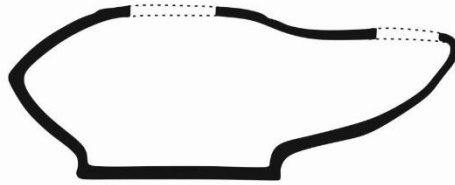
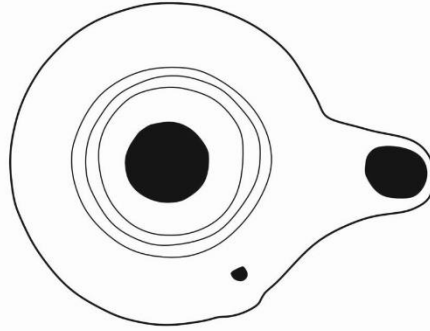

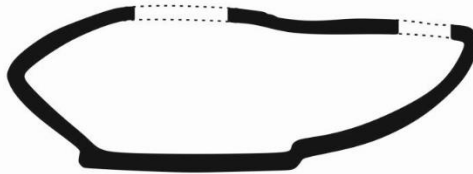
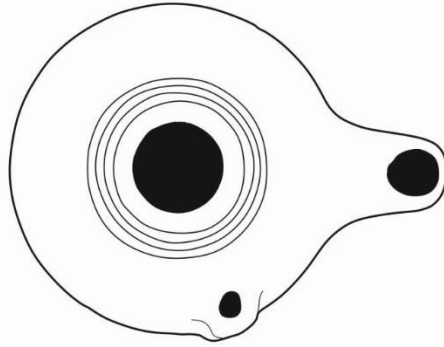

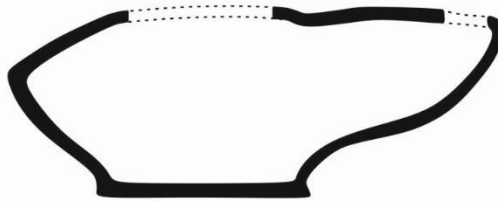
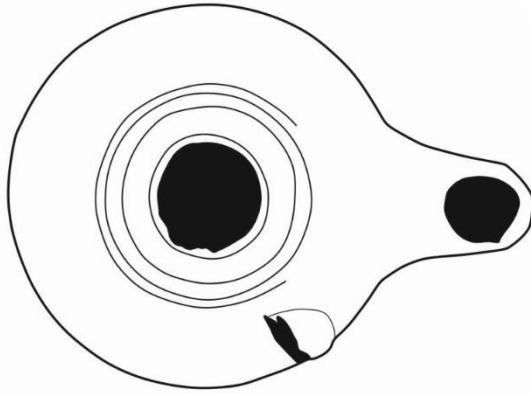

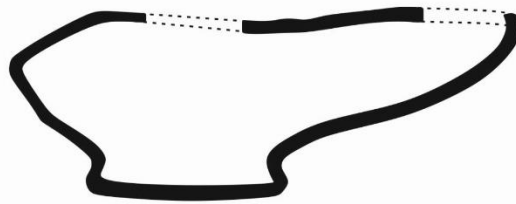
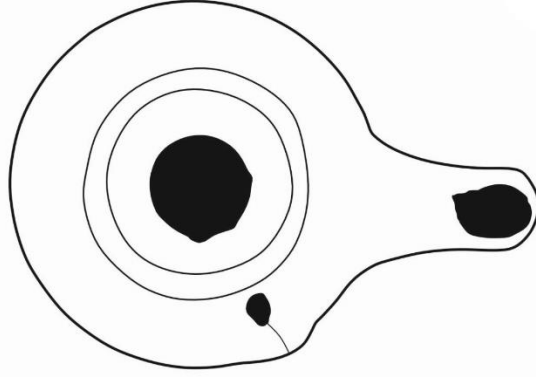

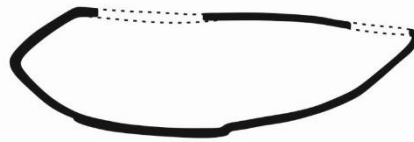
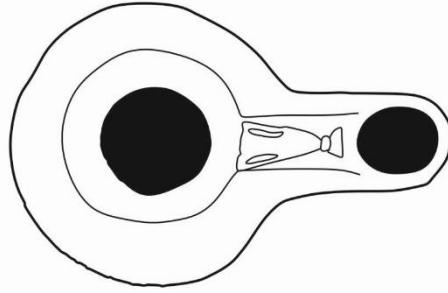

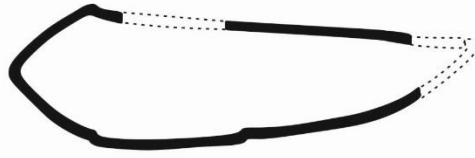
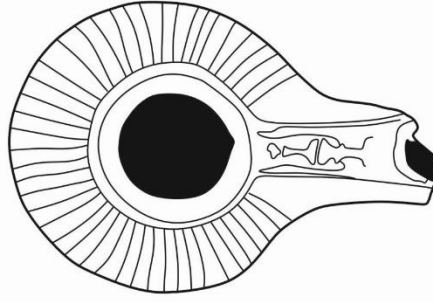

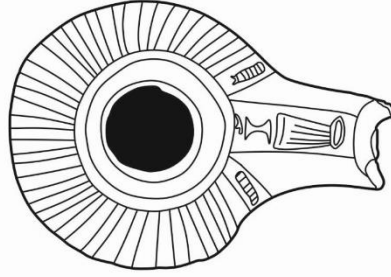

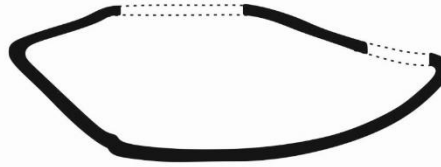
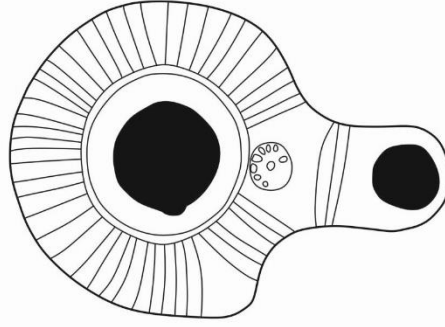

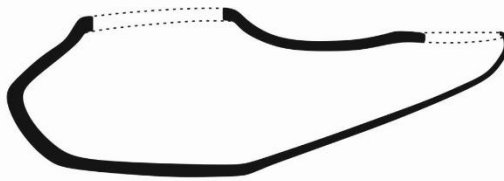
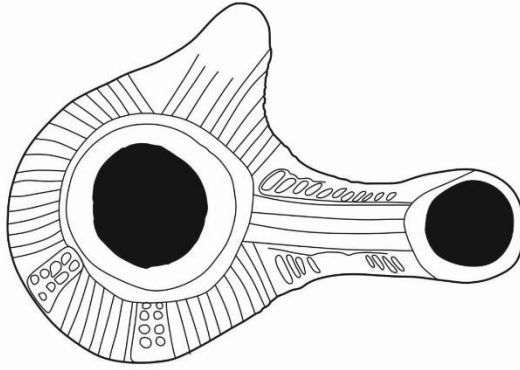

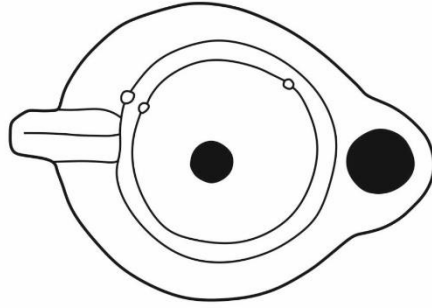

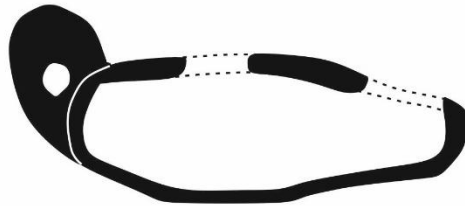
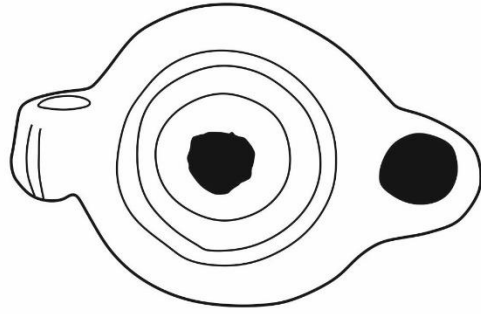

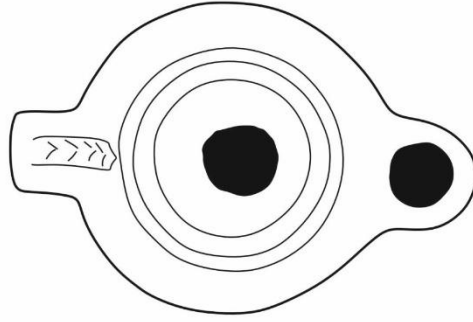

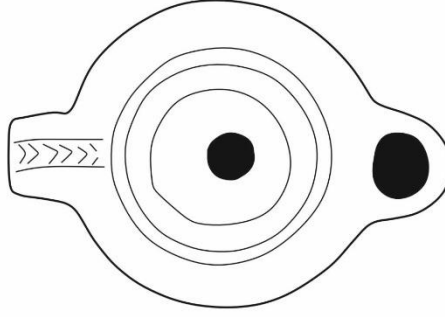

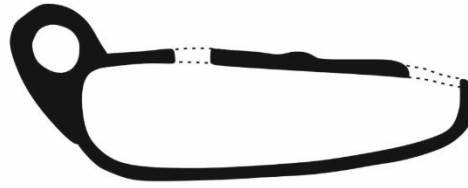
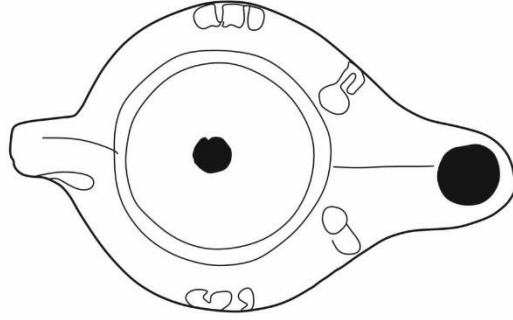

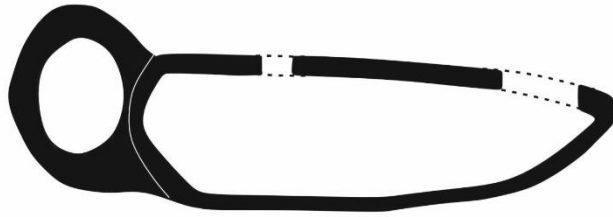
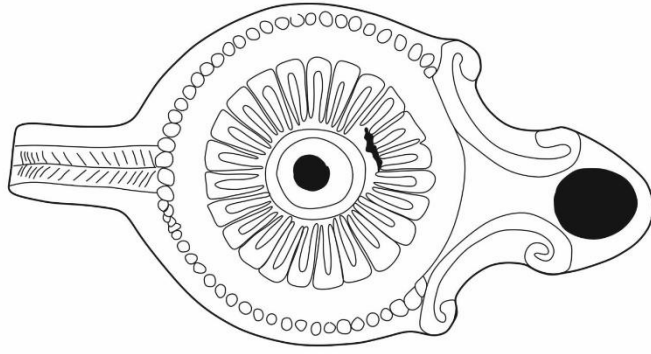

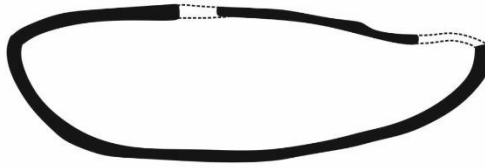
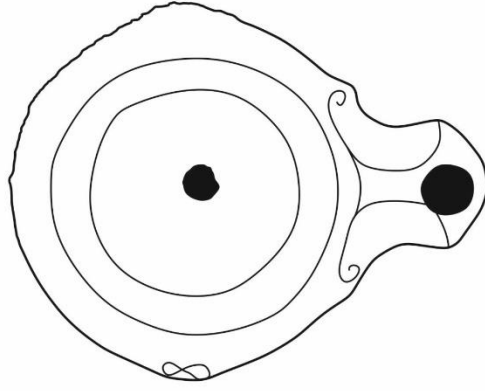

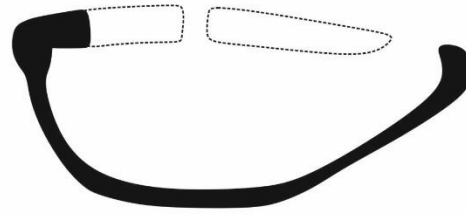
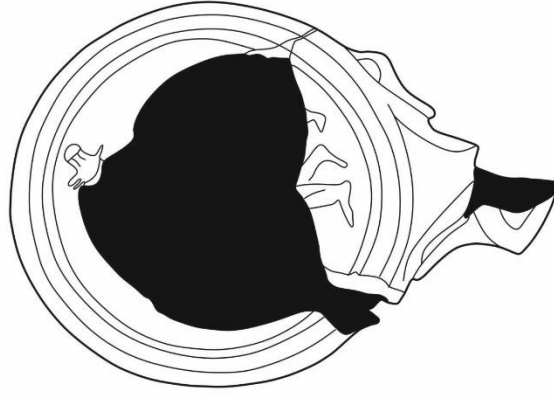

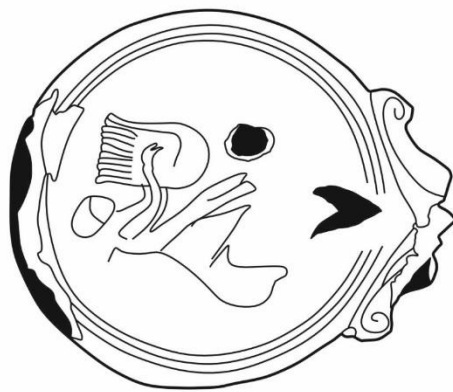

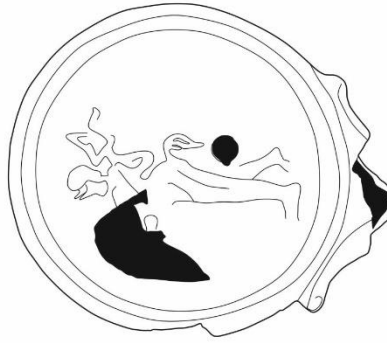

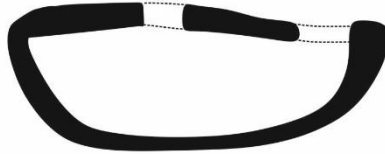
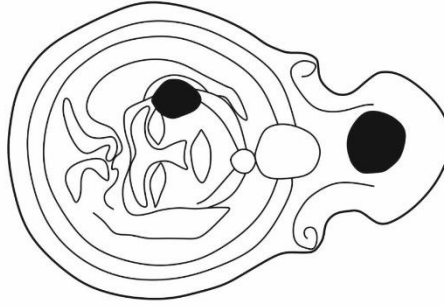

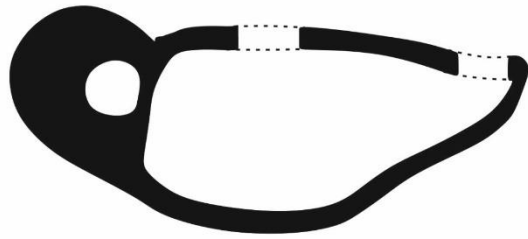
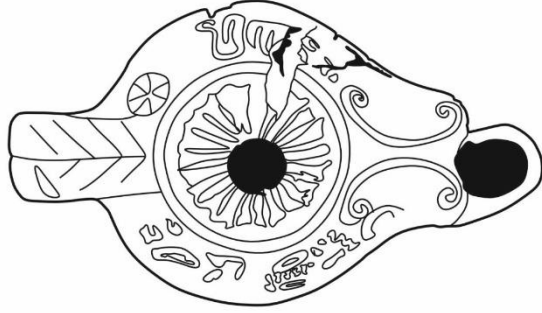

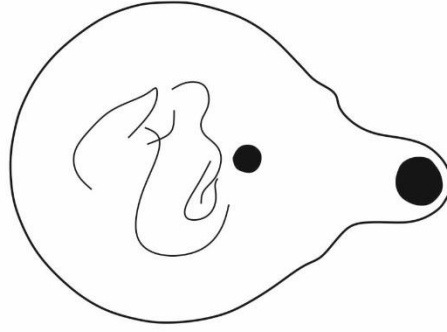

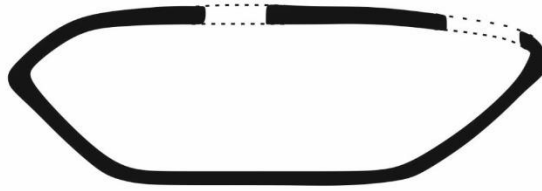
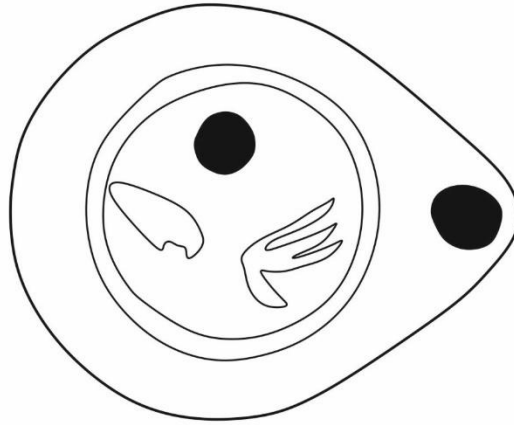

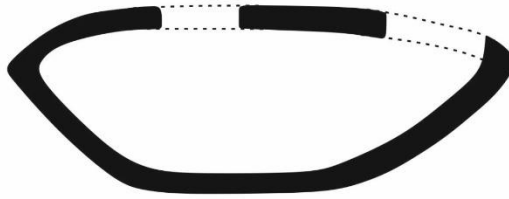
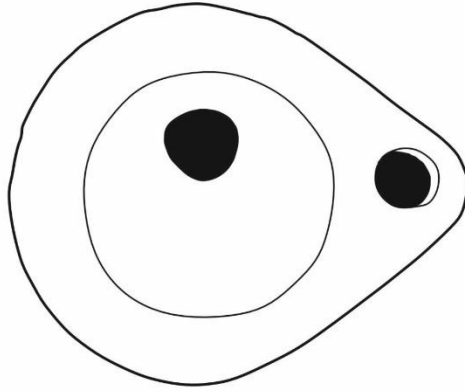

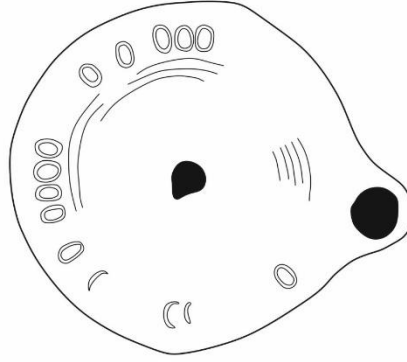

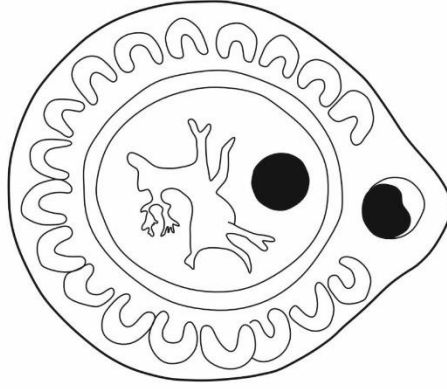

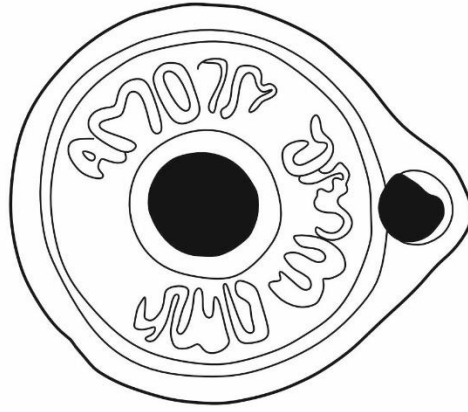

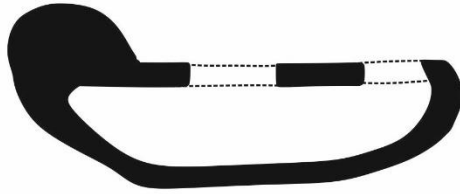
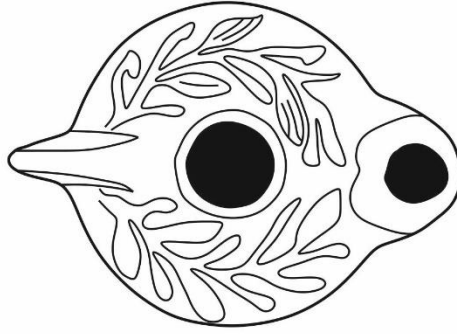

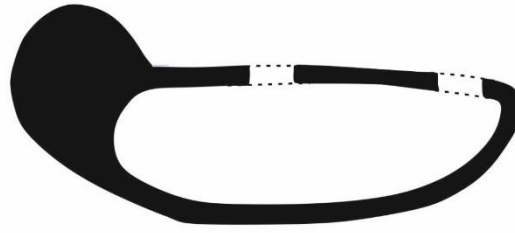
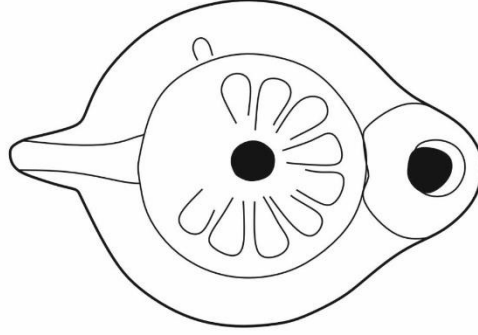

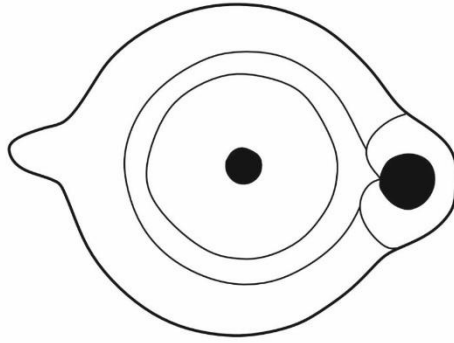

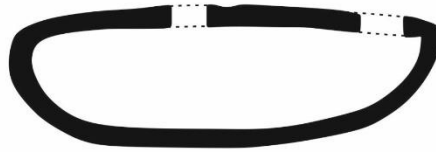
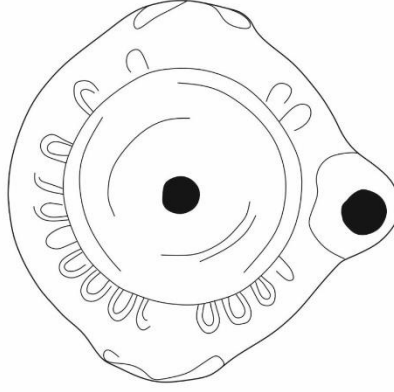

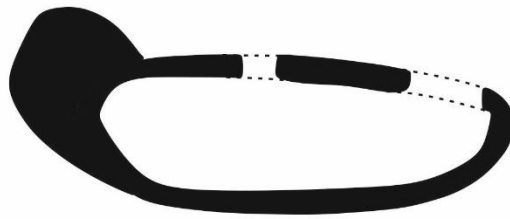
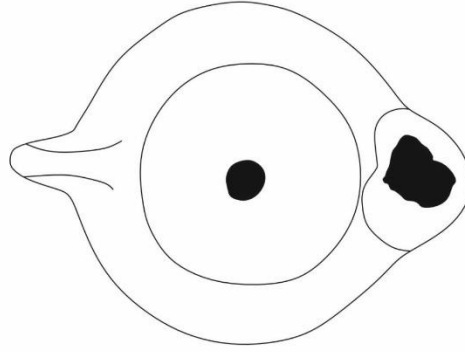

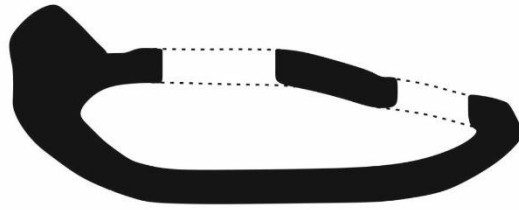
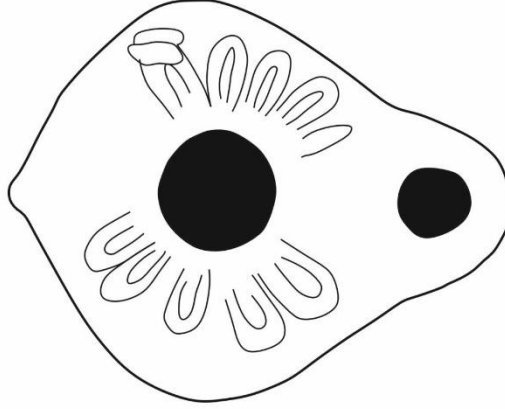

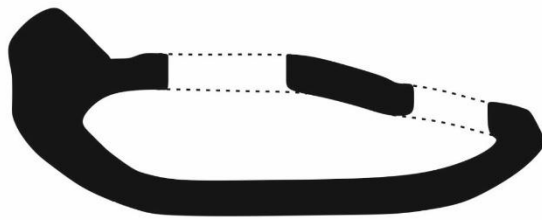
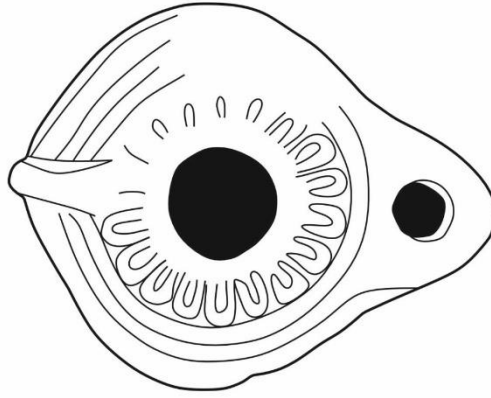

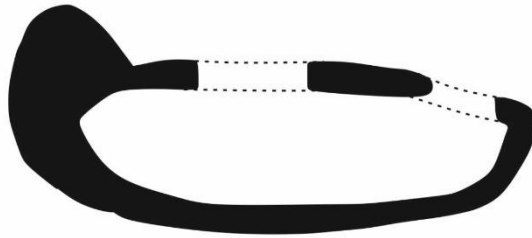
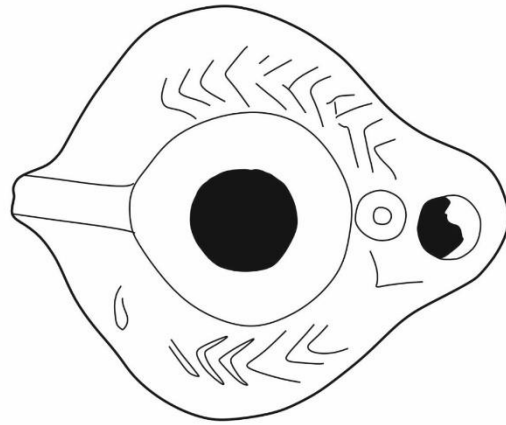

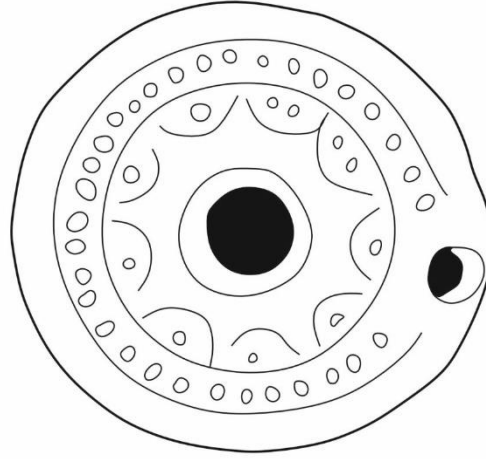

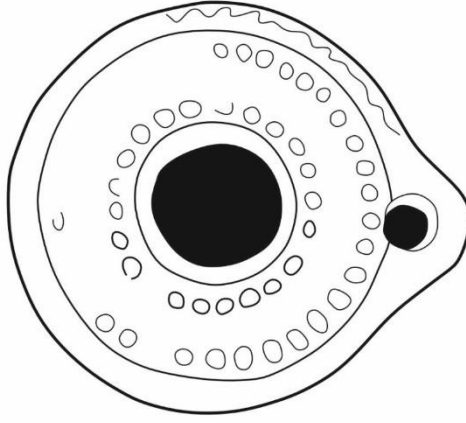

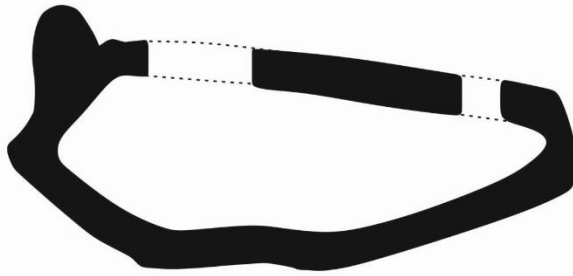
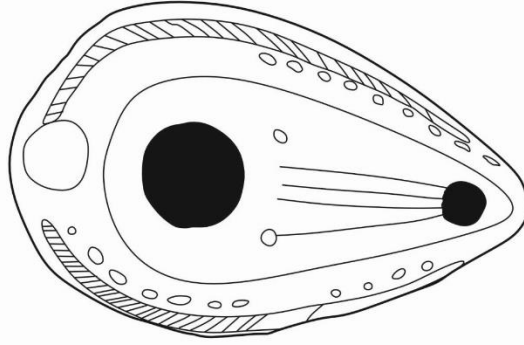

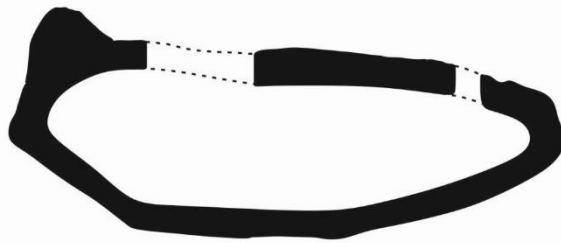
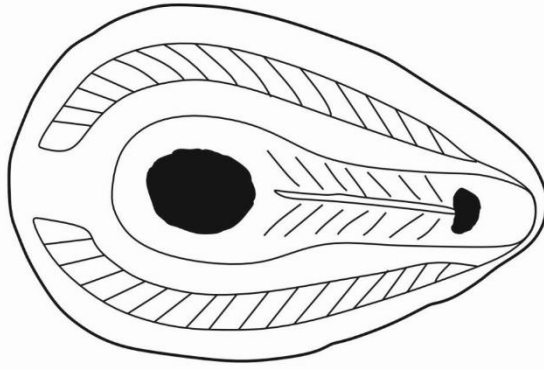

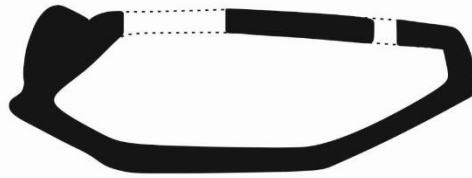
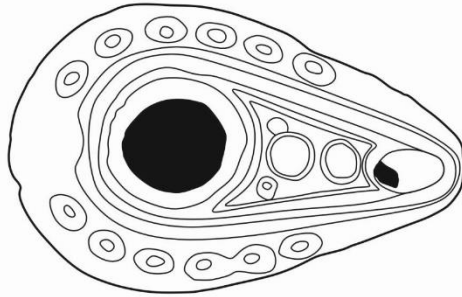

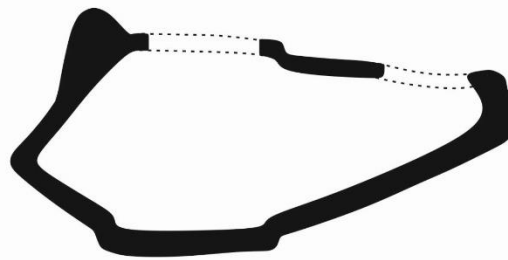
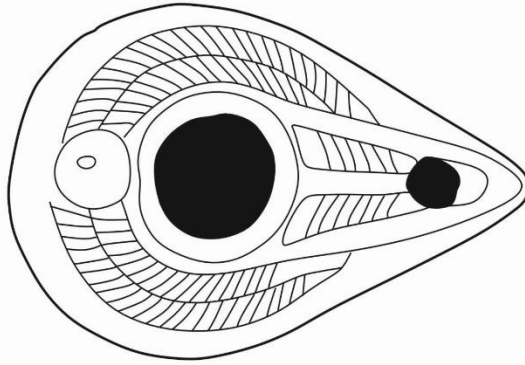

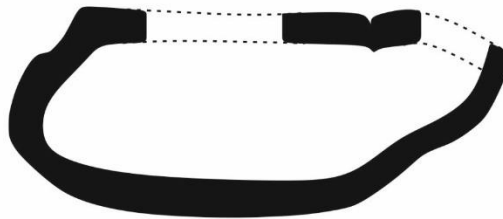
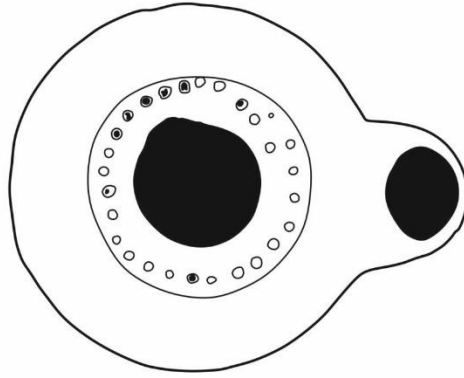

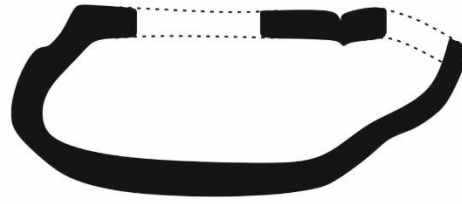
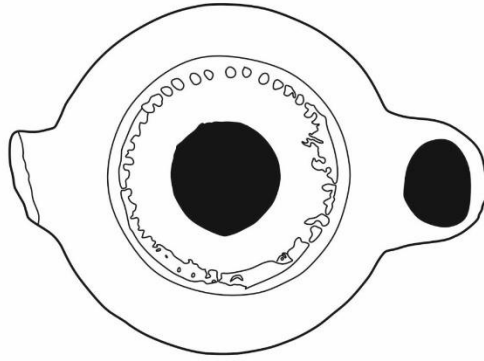

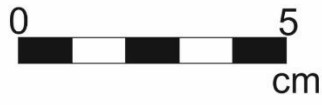
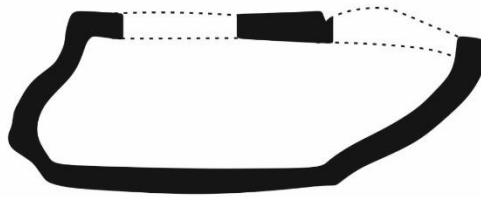
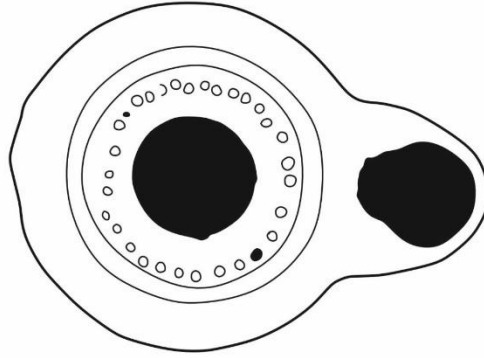

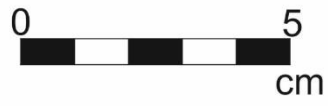
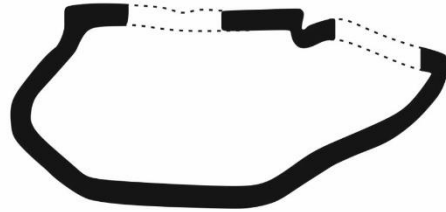
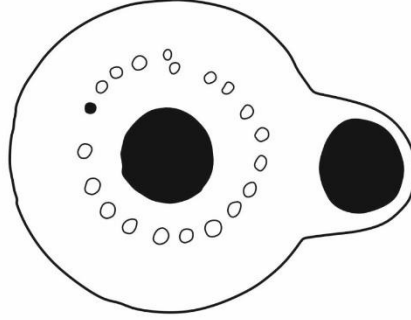

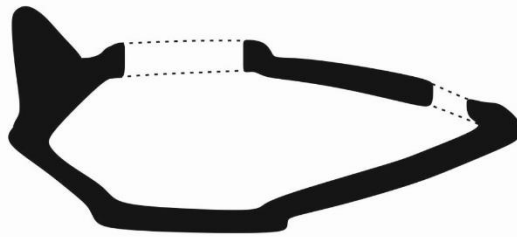
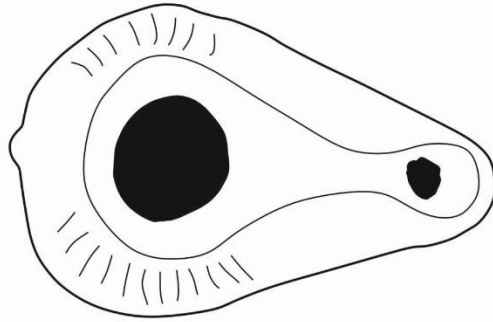

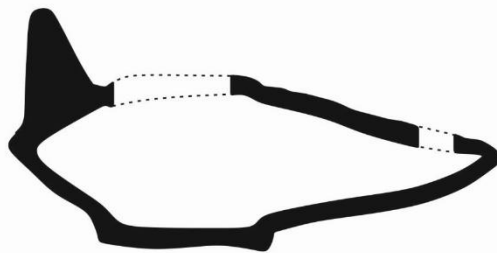
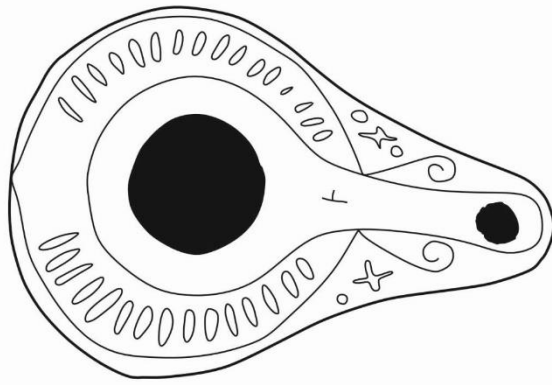

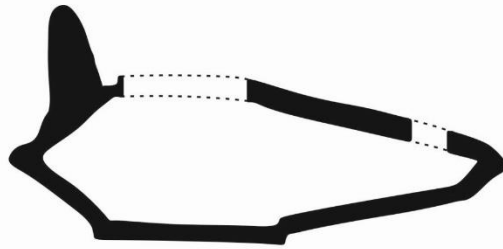
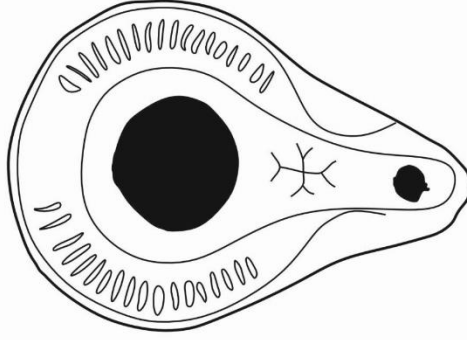

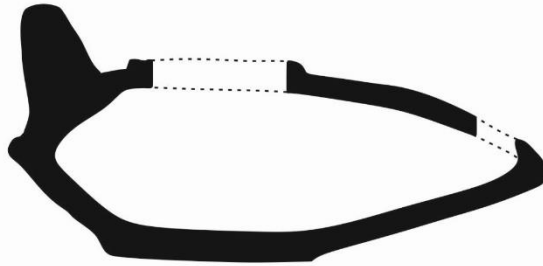
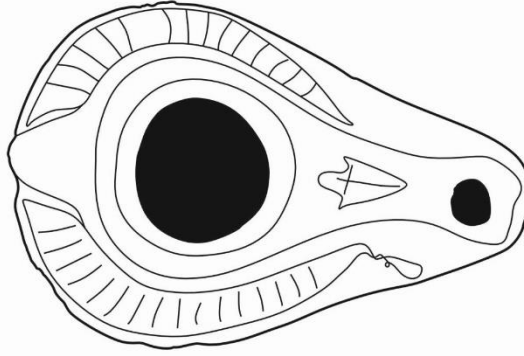

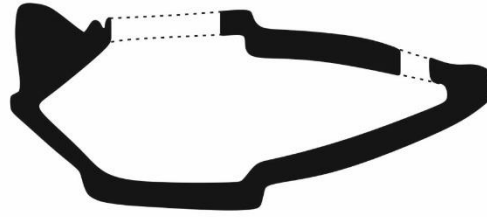
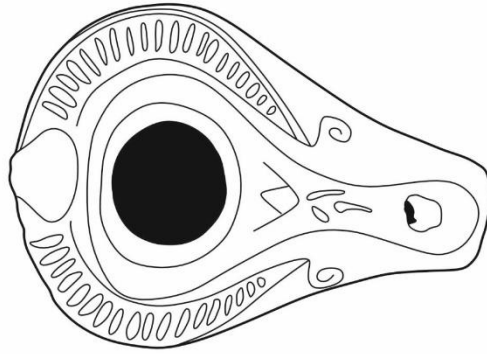

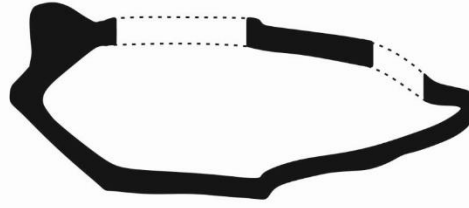
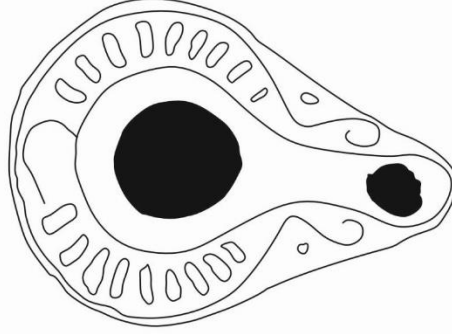

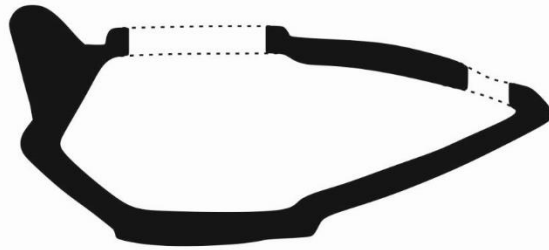
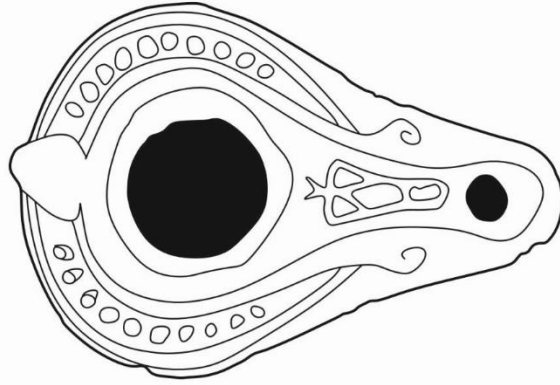

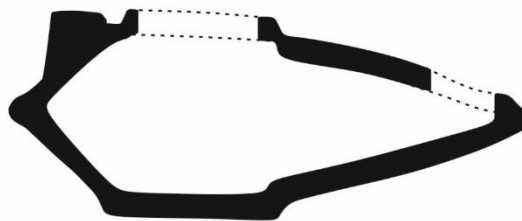
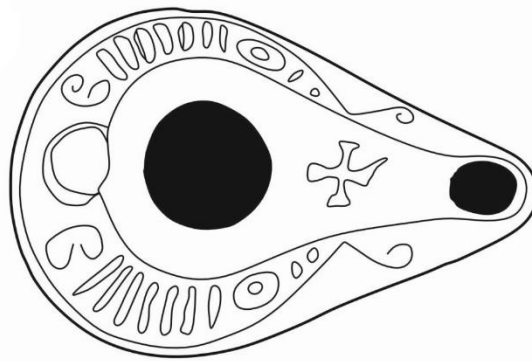

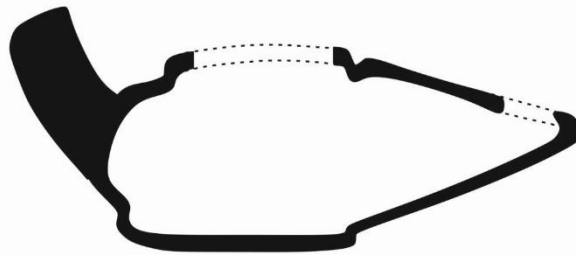
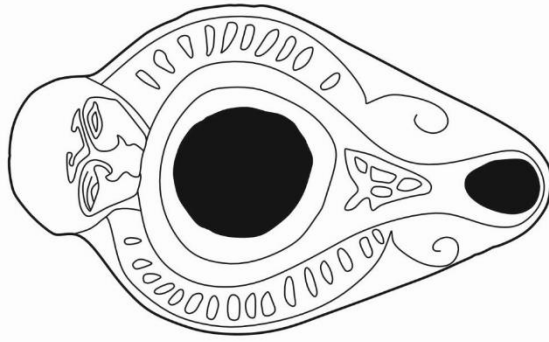

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel bilgiler	
Adı Soyadı	Şeymanur ÇEMLEK
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Bilgileri	
Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetler	
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	-
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	